

**SA Archimedes
Hariduskoostöö keskus**

**„Euroopa elukestva õppe programmi lühiajalise
õpirände mõju ja tulemuste hindamine“**

Hindamisaruanne

Teenuse osutaja (hindaja):
InterAct Projektid & Koolitus OÜ
Reg. nr. 11053672
Mäealuse 4
12618 Tallinn
Tel: 6 838 043
anna@interact.ee

Kontaktisik: Anna Toots
Kuupäev: 10.05.2011

Sisukord

1. LÜHIKOKKUVÕTE	4
2. SISSEJUHATUS	9
3.1 Taustinfo ja hindamisaruande eesmärk	11
3.2 Hindamise etapid, metoodika ja valim	17
4. VASTANUTE PROFIIL JA TAUST	20
4.1 Vastanute sooline ja vanuseline jaotus	20
4.2 Vastanute töövaldkond ja amet	23
4.3 Vastanute osalemine LLP allprogrammides	27
4.3.1 Õpirändes osalejate jaotus programmi ja osalemise aeg	27
4.3.2 Õpirände vastavus ootustele	30
5. ÕPIRÄNDES OSALEMISE MÕJU OSALEJA ISIKLIKULE ARENGULE JA TÖÖALASELE TEGEVUSELE	32
5.1 Õpirändes osalemise vahetu kogemus – mõju osaleja isiklikule arengule ja oskustele	32
5.2 Õpirände mõju osaleja tööalasele tegevusele	42
6. ÕPIRÄNDES OSALEMISE MÕJU ASUTUSELE	50
6.1 Rahvusvahelise õpirände kaasatus asutuse täienduskoolituse plaanidesse või arengukavadesse	50
6.2 Uute ideede rakendamine asutuse töös õpirände järgselt	57
6.3 Õpirändes osalemise mõju asutuse töökorraldusele	61
6.4 Õpirändes osalemise mõju rahvusvahelisele tegevusele ja koostööle	62
6.2 Uue oskusteabe ja kontaktide levitamine asutuses ja asutuseväliselt	67
6.6 Õpirändes osalemise mõju kolleegidele tegevusele	70

7. JÄRELDUSED JA SOOVITUSED	74
7.1 Järeldused	74
7.2 Sidusus LLP prioriteetidega	78
7.3 Soovitused	80
LISA 1. INTERNETIPÕHINE ANKEETKÜSIMUSTIK	84
LISA 2. TABELID (ÕPIRÄNDE MÕJU OSALEJA ISIKLIKULE ARENGULE JA TÖÖALASELE TEGEVUSELE)	94

1. Lühikokkuvõte

Hindamisaruanne „Euroopa elukestva õppe programmi lühiajalise õpirände mõju ja tulemuste hindamine“ keskendub Euroopa elukestva õppe programmi (edaspidi LLP) valdkondlike programmide raames perioodil 2007-2010 toimunud **Eesti haridustöötajate lühiajalises õpirändes osalemise kogemustele ja mõju hindamisele.**

LLP üldeesmärk on aidata elukestva õppe abil kaasa Euroopa Liidu arengule teadmispõhise ühiskonnana, mida iseloomustab säästev majanduslik areng, uute ja paremate töökohtade loomine ja suurem sotsiaalne ühtekuuluvus ning keskkonnakaitse tagamine. **Programmi peamiseks sihiks** on edendada vahetusprogramme, koostööd ja liikuvust Euroopa Liidu erinevate haridussüsteemide vahel¹. **Vastavalt haridusvaldkondadele jaguneb LLP valdkondlikeks programmideks:**

- **Comeniuse programm** – üldharidus
- **Erasmuse programm** – kõrgharidus, sh rakenduskõrgharidus
- **Leonardo programm** – esmane kutseharidus ja kutsetäiendõpe ja koolitus
- **Grundtvigi programm** – täiskasvanuharidus ja muud hariduse omandamise võimalused

Hindamisaruande koostamise tellis Sihtasutus Archimedes, hindamistegevused viidi läbi 2011. a. veebruaris – aprillis InterAct Projektid & Koolitus OÜ poolt. Analüüsi detailsuse juures oli piiranguks hindamisprojekti eelarve maht.

Hindamisaruande koostamise eesmärk on:

- analüüsida olemasoleva dokumentatsiooni ja hindamise käigus läbiviidud ankeetküsitluse alusel Euroopa elukestva õppe programmi raames toimunud Eesti haridustöötajate lühiajalises õpirändes osalemise kogemusi (head praktikad, mõju isiklikule arengule, tööalasele tegevusele ning asutusele) aastatel 2007-2010;
- anda hinnangud ja teha ettepanekuid programmi rakendamise parendamiseks järele jäänud rakendusperioodi raames ja uute programmide ettevalmistuseks tulevikus.

---

¹ Elukestva õppe programm. Üldine taotluskutse aastateks 2008–2010. 2009. aasta uuendused – strateegilised prioriteedid. http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call09/prior_et.pdf

Hindamistegevuses kombineeriti kvantitatiivseid (internetipõhine ankeetküsitlus) ja kvalitatiivseid uurimismeetodeid (intervjuud). Ankeetküsitluse vastuseid kogunes 525, intervjuud viidi läbi 8 inimesega. Lisaks viidi vastuste täpsustamiseks läbi mitmeid telefonivestluseid. Vastanuid oli igast haridusvaldkonnast ning esindatud olid nii administratiivtöötajad, spetsialistid, õpetajad, koolitajad, õppejõud kui ka juhtkonna esindajad. Enamus vastanutest käis õpirändes 2009. ja 2010. aastal ning õpirändes osalemine oli valdavalt esmakordne kogemus.

Õpiränne on taotlejate jaoks atraktiivne ning varasemalt õpirändes osalenud soovivad LLP võimalusi ka edaspidi kasutada.

Õpirändes osalemine vastab osalejate ootustele, halvad kogemused on pigem erand.

- Rahuolematuse põhjused peitusid eelkõige puudujääkides vastuvõtjapoolses õpirände korraldamises. Hästi korraldatud õpiränne on teadmiste omandamiseks ja kogemuste vahetuseks väga väärtuslik võimalus, mida hinnatakse kõrgelt.

Õpirändes osalemine toetab osalejate isiklikku arengut ja eneseteostust ning pakub erialaste teadmiste ja oskuste täiendamise võimalusi. Mõju isiklikule arengule sõltub eelkõige õpirändes osalemise eesmärgist ja sisust.

- Valdkondlike programmide lõikes on õpirände mõjus isiklikule arengule erinevusi, kuid kokkuvõttes mõjutas õpirändes osalemine kõige enam inimeste hoiakuid, maailmavaadet, motivatsiooni ja üldisi teadmisi, kontaktide sõlmimist oma valdkonnas ning võõrkeeleoskuse arendamist.
- Teadmiste omandamine uute õppemeetodite ja -valdkondade kohta oli enim hinnatud üld-, kutse- ja täiskasvanuhariduse valdkonna töötajate hulgas.
- Oodatult selgus, et õpirände mõju juhtimisoskuste arendamisele on kõrgemini hinnatud asutuse juhtkonna ja vähem õpetamise/koolitamisega tegeleva personali poolt, kes pöörasid tähelepanu eelkõige erialaste teadmiste täiendamisele. Kõige madalamalt hinnati õpirände mõju IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskuste arendamisele, kuna üldine arvutioskus on Eesti haridustöötajate hulgas hea.

Õpirändes osalemine mõjutab tööalast tegevust oluliselt, kuigi võrreldes mõjuga isiklikule arengule, on hinnangud veidi madalamad. Mõju tööalasele tegevusele sõltub ameti spetsiifikast ja osaleja senisest rahvusvahelisest tegevusest. Muutused tööalases tegevuses võivad ilmnedä alles mõne aja pärast.

- Valdkondlike programmide lõikes on erinevusi õpirände mõjus tööalasele tegevusele, kuid ühisena saab välja tuua õpirände märkimisväärse mõju tööalase motivatsiooni tõusule.
- Uute omandatud õppemeetodite kasutamine pärast õpirännet toimus kõige edukamalt üld- ja täiskasvanuhariduse valdkondades. Õpirände käigus sõlmitud kontakte on tööalasel üpris aktiivselt kasutatud, millega seoses on kasvanud rahvusvahelise koostöö osa ning suurenenud võõrkeelte praktiline kasutamine töös.

Töötajate õpirändes osalemine toetab asutuse rahvusvahelise tegevuse ja koostöö edendamist ning uue oskusteabe asutusse toomist, kuid õpirändes osalemise initsiatiiv tuleb valdavalt osalejate poolt ning asutuse ja osalejate eesmärkide omavaheline seos vajab tugevdamist.

- Tähtsamate õpirändes osalemise eesmärkidena tulevad välja rahvusvahelise koostöö arendamine ja uue oskusteabe toomine asutusse ning üld- ja kutsehariduse valdkondades on õpiränne üks erialase kvalifikatsiooni tõstmise võimalustest. Vajaliku koolitusvõimaluse puudumine Eestis ei ole õpirändes osalemise põhjusena väga oluline.
- Kuigi erinevate haridusvaldkondade asutustel on valdavalt olemas täienduskoolituse plaanid või arengukavad, mis sisaldavad ka rahvusvahelist mõõdet, ei ole õpirändes osalemise eesmärgid väga tugevalt seotud asutuse poolt püstitatud personali koolitust ja arendust puudutavate eesmärkidega ning asutusepoolne initsiatiiv töötajate õpirändesse lähetamiseks on madal. See on eriti märgatav üld- ja täiskasvanuhariduse programmides Comenius ja Grundtvig. Tugevam on osaleja ja asutuse eesmärkide seos haridusjuhtide õppelähetustes, programmides Erasmus ja Leonardo.

- Toetudes programmi Leonardo näitele, võib väita, et mida kõrgem on asutusepoolne initsiatiiv töötajate õpirändesse lähetamisel, seda enam on tagatud õpirändes osalemise eesmärgid seotus asutuse strateegiliste eesmärkidega.

Õpirändes osalemine ei ole oluliselt mõjutanud asutuse üldist töökorraldust, kuid õpiränne on toonud kaasa uute ideede rakendamise asutuse sisulisse töösse. Vähem on õpirändes osalemine toonud kaasa muudatusi õppekavades, kursustes ja/või õppeainetes.

- Uute ideede rakendamise edukus asutuse töösse ning muudatused õppekavades, kursustes ja/või õppeainetes nõuavad aega ning on sõltuvuses valdkonna reguleeritustest ja asutuste suurusel, mistõttu on programmide lõikes erinevusi.

Õpirände käigus loodud uued kontaktid ja võrgustikud annavad olulise panuse asutuse rahvusvahelise tegevuse ja koostöö arendamisse.

- Õpirände tulemusena on eelkõige algatatud rahvusvahelisi koostööprojekte või osaletakse partnerina koostööprojektides, kuid välja on kujunenud ka uusi koostöövorme. Asutuste tegevusse/arengukavasse on lisandunud rahvusvahelistumisega seotud eesmärgid ning arendatud välja võõrkeelseid (rahvusvahelise mastaabiga) kursuseid või loenguid (viimase puhul on aktiivsemad kõrgkoolid). Seega on õpiränne rahvusvahelise tegevuse arendamiseks üks olulisi võimalusi ja asutustel tuleks kindlasti töötajate õpirännet teadlikult toetada.

Õpirände käigus saadud kontaktide ja uue oskusteabe levitamine on väga aktiivne asutusesiseselt kolleegidele, veidi vähem oma töövaldkonnas ja asutuse juhtkonnale. Levitustegevuses maakondade/kohalike omavalitsuste tasandil, meedias ja riiklikult on kasvuruumi.

- Asutuse juhtkonnaga jagati õpirändes saadud uut infot vähem kui oma töövaldkonnas tegutsevaid kolleege asutusest väljaspool. Erandiks osutus programm Leonardo. Põhjuse võib leida asutusepoolsest kõrgeast initsiatiivist õpirändes osalemiseks ning õpirände ja asutuse eesmärkide tihedamast seostamisest.

- Teavitamises riiklikul, maakondlikul/kohaliku omavalitsuse tasandil ning meedias oli programmide lõikes erinevusi, kuid kokkuvõttes on asutuseväline levitamine jäänud tagasihoidlikuks. Põhjusena tuli osalejate kommentaaridest välja, et õpirändes osalemist peetakse laiema avalikkuse huvide jaoks vähetähtsaks ning kui tegu on kitsalt valdkonnaspetsiifilise teemaga, siis ei seata ulatuslikumat levitustegevust eesmärgiks.

Kolleegi osalemine õpirändes on parimaks reklaamiks ja motivaatoriks, et ka ise õpirände võimalusi kasutada ja võõrkeeleoskuse täiendamisele rõhku panna. Samuti on õpirändes osalemine mõjutanud kolleegide omavahelist koostööd.

Kokkuvõttes annab õpiränne osalejatele väärtuslikke kogemusi ja oskusteavet ning mõjutab nii osalejate isiklikku arengut kui tööalast tegevust. Töötajate õpirändes osalemine toetab väga olulisel määral Euroopa mõõtme laiendamist erinevates haridusvaldkondades, edendades asutuste rahvusvahelistumist ja koostöö tihendamist üle Euroopa.

2. Sissejuhatus

Käesolevas hindamisaruandes „**Euroopa elukestva õppe programmi lühiajalise õpirände mõju ja tulemuste hindamine**“ analüüsitakse ja hinnatakse Euroopa elukestva õppe valdkondlike programmide raames 2007-2010. aastal toimunud lühiajalise õpirände² mõju ja osalejate kogemusi, et anda hinnangud ja teha ettepanekuid programmi rakendamise parendamiseks ja uute programmide ettevalmistamiseks. Hindamisaruanne põhineb 2011. aasta veebruaris ja märtsis läbi viidud internetipõhise ankeetküsitluse tulemuste ning olemasoleva dokumentatsiooni analüüsil. Hindamisaruande koostamise tellis SA Archimedes, hindamine viidi läbi InterAct Projektid & Koolitus OÜ poolt.

LLP üldeesmärk on aidata elukestva õppe abil kaasa Euroopa Liidu arengule teadmispõhise ühiskonnana, mida iseloomustab säästev majanduslik areng, uute ja paremate töökohtade loomine ja suurem sotsiaalne ühtekuuluvus ning keskkonnakaitse tagamine. **Programmi peamiseks sihiks** on edendada vahetusprogramme, koostööd ja liikuvust Euroopa Liidu erinevate haridussüsteemide vahel³.

Euroopa elukestva õppe programm jaguneb valdkondlikeks programmideks vastavalt haridusvaldkondadele:

- **Comeniuse programm** – üldharidus
- **Erasmuse programm** – kõrgharidus, sh rakenduskõrgharidus
- **Leonardo programm** – esmane kutseharidus ja kutsetäiendõpe ja koolitus
- **Grundtvigi programm** – täiskasvanuharidus ja muud hariduse omandamise võimalused
- **Haridusjuhtide õppelähetused** – hariduspoliitika alane koostöö ja uuendused

² Lühiajalise õpirände all mõistetakse siinkohal rahvusvahelisi täienduskoolitusi kestusega kuni 6 nädalat, sõltuvalt programmi tingimustest.

³ Elukestva õppe programm. Üldine taotluskutse aastateks 2008–2010. 2009. aasta uuendused – strateegilised prioriteedid. http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call09/prior_et.pdf

Valdkondlike allprogrammide raames toetatakse meetmetena lisaks õpirändele asutustevahelisi ja Euroopa koostööprojekte, koostöövõrgustike loomist ning täiendava meetmena teavitustegevust ja tulemuste levitamise ja rakendamise seotud ürituste korraldamist. Eestis koordineerib programmi SA Archimedes Hariduskoostöö keskus.

Käesolev hindamisaruanne põhineb 2011. a. veebruaris ja märtsis läbi viidud internetipõhise ankeetküsitluse tulemustel ja olemasoleva dokumentatsiooni analüüsil. Hindamistegevuse ettevalmistamisel ja läbiviimisel keskenduti õpirändes osalenute kogemustele, et hinnata õpirände vastavust ootustele, õpirände mõju osalejate isiklikule arengule ja töölasele tegevusele ning õpirände mõju asutuste tegevusele (sh asutustevaheline rahvusvaheline koostöö Euroopas, muudatused ja uuendused asutuste töökorralduses ja sisulistes tegevustes). Samuti õpirändes kogutud kontaktide ja oskusteabe levitamist nii asutusesiseselt kui laiemalt.

Hindamisaruanne koosneb 7 osast.

- Lühikokkuvõte (1. ptk)
- Sissejuhatus (2. ptk)
- Hindamisaruande tutvustus (3. ptk)
- Vastanute profiil ja taust (4. ptk)
- Õpirändes osalemise mõju osaleja isiklikule arengule ja töölasele tegevusele (5 ptk)
- Õpirändes osalemise mõju asutusele (6 ptk)
- Järeldused ja soovitused (7 ptk)

Hindamisaruanne sisaldab kahte lisa:

- Lisa 1. Internetipõhine ankeetküsimustik
- Lisa 2. Tabelid (õpirände mõju osaleja isiklikule arengule ja töölasele tegevusele)

Hindamisaruande koostamise tellis sihtasutus Archimedes, hindamine viidi läbi InterAct Projektid & Koolitus OÜ poolt. Hindamisaruande koostamises osalesid InterAct Projektid & Koolitus OÜ poolt Kirke Maar, Anna Toots, Annemai Mägi, Kristel Peit ja Kristi Leps ning eksperdina Tallinna Ülikooli Haridusuuringute keskuse juhataja ja vanemteadur Krista Loogma. Analüüsi detailsuse juures oli piiranguks hindamisprojekti eelarve maht.

3. Hindamisaruande tutvustus

3.1 Taustinfo ja hindamisaruande eesmärk

Hindamisaruanne „Euroopa elukestva õppe programmi lühiajalise õpirände mõju ja tulemuste hindamine“ keskendub Euroopa elukestva õppe programmi valdkondlike programmide raames perioodil 2007-2010 toimunud Eesti haridustöötajate lühiajalises õpirändes osalemise kogemustele ja mõju hindamisele.

LLP üldine prioriteet on suurendada hariduse panust Lissaboni strateegia eesmärgi saavutamisse – muuta Euroopa Liit kõige konkurentsivõimelisemaks teadmispõhiseks majandusjõuks, mida iseloomustaks jätkusuutlik majanduskasv, uute ja paremate töökohtade loomine ja suurema sotsiaalse ühtekuuluvuse saavutamine⁴.

LLP üldprioriteetid⁵ hindamisperioodil 2007-2010, mis puudutavad ka õpirännet on:

- a) tõsta elukestva õppe kvaliteeti ja toetada efektiivset tegevust, innovatsiooni ja Euroopa mõõdet antud valdkonna süsteemides ja praktikates;
- b) toetada Euroopa elukestva õppe ruumi loomist;
- c) parandada elukestva õppe võimaluste kvaliteeti, atraktiivsust ja kättesaadavust Euroopas;
- d) tugevdada elukestva õppe panust sotsiaalsesse ühtekuuluvusse, kodanikuaktiivsusse, kultuuridevahelisse dialoogi, soolisse võrdõiguslikkusse ja isikliku eneseteostusse;
- e) edendada loovust, konkurentsivõimet, töövalmidust ja ettevõtlusvaimu kasvu;
- f) aidata kaasa igas vanuses, sealhulgas erivajadustega isikute ja tõrjutud rühmade suuremale osalemisele elukestvas õppes, olenemata nende sotsiaalmajanduslikust taustast;
- g) edendada keeleõpet ja keelelist mitmekesisust;

⁴ Elukestva õppe programm. Üldine taotluskutse aastateks 2008–2010. 2009. aasta uuendused – strateegilised prioriteetidid. http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call09/prior_et.pdf

⁵ 2007 - Lifelong Learning Programme: Part I – Priorities Of The 2007 General Call For Proposals (Eac/61/2006)
2008 – 2010 - Lifelong Learning Programme: General Call For Proposals 2008-2010. Part 1 – Strategic Priorities
2009 - LLP Guide 2009. Part II: Sub-Programmes And Actions
2010 - Lifelong Learning Programme. General Call For Proposals 2008-2010. Update 2010 – Strategic Priorities
Elukestva õppe programm. Üldine taotluskutse aastateks 2008–2010. 2009. aasta uuendused – strateegilised prioriteetidid. http://ec.europa.eu/education/llp/doc/call09/prior_et.pdf

- h) toetada info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhineva uuendusliku sisu, teenuste, pedagoogika ja tavade arengut;
- i) tugevdada elukestva õppe rolli Euroopa kodanikutunde loomisel, mis põhineb inimõiguste ja demokraatia mõistmisel ja austamisel, ning soodustada sallivust ja austust teiste inimeste ja kultuuride vastu;
- j) edendada Euroopas kvaliteedi tagamisel tehtavat koostööd kõigis hariduse valdkondades;
- k) soodustada hariduse kvaliteedi parandamiseks tulemuste, uuenduslike toodete ja protsesside parimat kasutamist ning vahetada saadud väärt kogemusi elukestva õppe programmiga hõlmatud valdkondades.

Käesolevas hindamisaruandes on hinnatud perioodil 2007-2010 toimunud lühiajaliste õpirännete mõju ja tulemusi järgmiste LLP allprogrammide raames:

- üldhariduse valdkonna programm **Comenius** (täienduskoolitustoetused õpetajatele ja üldharidustöötajatele);
- kõrghariduse valdkonna programm **Erasmus** (täienduskoolitustoetused õppejõududele ja ülikooli töötajatele)
- kutsehariduse valdkonna programm **Leonardo** (täienduskoolitustoetused lähetusprojektides osalevatele kutsehariduse spetsialistidele);
- täiskasvanuhariduse valdkonna programm **Grundtvig** (täienduskoolitustoetused täiskasvanute koolitajatele ja täiskasvanuhariduse valdkonna töötajatele);
- **haridusjuhtide õppelähetused** (hariduspoliitika alased õppelähetused koolijuhtidele, haridusametnikele ja sotsiaalsetele partneritele kõikidest hariduse valdkondadest).

LLP allprogrammide eesmärgid ja õpirändega seotud prioriteetidid aastatel 2007-2010.

Programm	Comenius
Programmi eesmärgid:	<p>a) parandada liikmesriikide õpilaste ja haridustöötajate mobiilsuse kvaliteeti ja suurendada selle mahtu;</p> <p>b) parandada partnerluse kvaliteeti eri liikmesriikide koolide vahel ja suurendada selle mahtu, nii et kaasata programmiperioodi jooksul ühisesse haridusalasesse tegevusse vähemalt kolm miljonit õpilast;</p> <p>c) ergutada võõrkeelte õppimist;</p> <p>d) toetada uuenduslikel IKT lahendustel põhinevate aineõpetuse, teenuste, pedagoogika ja praktikate arengut elukestvas õppes;</p> <p>e) tugevdada õpetajakoolituse kvaliteeti ja Euroopa mõõdet;</p> <p>f) toetada pedagoogilisi lähenemisi ja koolijuhtimist.</p>
Programmi erieesmärgid 2007-2010:	<p>a) arendada noorte ja haridustöötajate teadmisi ja arusaamist Euroopa kultuurilisest ja keelelisest mitmekesisusest ning selle väärtusest;</p> <p>b) aidata noortel omandada põhilised eluks vajalikud oskused ja pädevused, mis on vajalikud nende isikliku arengu, tulevase töökoha ja Euroopa kodanikuaktiivsuse seisukohalt.</p>
Õpirände prioriteetidid	<p>Õpirände osas kindlad temaatilised prioriteetidid Comeniuse programmis aastatel 2007-2010 puuduvad. Eelistatakse osalejaid, kes soovivad arendada oskuseid, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • juurutada varajast keeleõpet ja aine sisu õpetamist integreeritult keeleõppega; • juurutada holistilist keelestrateegiat koolis; • täiendada õppemeetodeid ja –strateegiaid, kasutades selleks vaatlust, refleksiooni, uuringuid; • juurutada õpetamist ja õppimist grupis ning teisi koostöömeetodeid, et õpetada üldoskuseid (õppima õppimine, sotsiaalsed ja ühiskondlikud oskused, initsiatiiv ja ettevõtlus, kultuuriline teadlikkus ja väljendus); • valmistuda ette töötamiseks vastutusrikkal ametikohal koolisisest või arendada koolijuhtide kompetentse; • tegeleda heterogeensete gruppide õpetamisega; • arendada innovatiivseid pedagoogilisi lähenemisi, mis hõlmavad endas loovaid kunste (muusika, teater, kino, visuaalne kunst jne).

Programm	Erasmus
Programmi eesmärgid:	<p>a) parandada õpilaste ja õppejõudude mobiilsuse kvaliteeti ja suurendada selle mahtu kogu Euroopas, aidates kaasa sellele, et 2012. aastaks oleks Erasmuse programmi ja sellele eelnenud programmide raames üliõpilasvahetusega seotud vähemalt kolm miljonit osalejat;</p> <p>b) parandada Euroopa kõrgkoolide vahelise koostöö kvaliteeti ja suurendada selle mahtu;</p> <p>c) suurendada Euroopas omandatava kõrghariduse ja rakenduskõrghariduse kvalifikatsioonide vahelist läbipaistvust ja ühilduvust;</p> <p>d) parandada kõrgkoolide ja ettevõtjate vahelise koostöö kvaliteeti ja suurendada selle mahtu;</p> <p>e) hõlbustada kolmanda taseme hariduses uuenduslike tavade arengut ning nende ülekandmist ühest osalevast riigist teise;</p> <p>f) toetada uuenduslikel IKT lahendustel põhinevate aineõpetuse, teenuste, pedagoogika ja praktikate arengut elukestvas õppes.</p>
Programmi erieesmärgid 2007-2010:	<p>a) toetada Euroopa kõrgharidusruumi loomist;</p> <p>b) tugevdada kõrghariduse ja rakenduskõrghariduse osakaalu innovatsiooniprotsessis.</p>
Õpirände prioriteedid	<ul style="list-style-type: none"> • Üliõpilaste ja õppejõudude õpiränne etendab võtmerolli Euroopa kõrgharidusruumi loomisel; • kõrgkoolid peavad tagama nii tudengite kui personali õpirände organiseerimisel kõrge kvaliteedi; • osalevad institutsioonid peavad suurendama õppejõudude ja töötajate/mitteakadeemilise personali liikuvust; • õpetava ja muu personali õpirändes on prioriteediks liikumine ettevõtetesse ja ettevõtetest ning kõrgkoolide vahel. Samuti eelistatakse suurema mobiilsuse tagamist ettevõtete personalile kõrgkoolides õpetamiseks.

Programm	Leonardo
Programmi eesmärgid:	<p>a) parandada esmase kutsehariduse ja täiendõppega seotud inimeste õpirände kvaliteeti ja suurendada selle mahtu kogu Euroopas, et seeläbi suurendada ettevõtetesse praktikale suunatud hulka elukestva õppe programmi lõpuks vähemalt 80 000 inimeseni aastas;</p> <p>b) parandada koolitusvõimalusi pakkuvate asutuste ja organisatsioonide, ettevõtjate, tööturu osapoolte ja teiste asjakohaste asutuste koostöö kvaliteeti ja suurendada selle mahtu kogu Euroopas;</p>

	<p>c) hõlbustada kutsehariduses (v.a kolmanda taseme haridus) uuenduslike koolitustoodete arengut ning nende toodete ülevõtmist ühest osalevast riigist või sektorist teise;</p> <p>d) parandada kvalifikatsioonide ja pädevuste, sealhulgas mitteformaalse ja vabahariduse käigus omandatud kvalifikatsioonide ja pädevuste läbipaistvust ning tunnustamist;</p> <p>e) ergutada võõrkeelte õppimist;</p> <p>f) toetada uuenduslikel info- ja kommunikatsioonitehnoloogia lahendustel põhinevate aineõpetuse, teenuste, pedagoogika ja praktikate arengut elukestvas õppes.</p>
Programmi erieesmärgid 2007-2010:	<p>a) toetada esimeses kutsehariduses ja täiendõppes osalejaid teadmiste, oskuste ja kvalifikatsioonide omandamisel ja kasutamisel selleks, et aidata kaasa isiklikule arengule, tõsta töölalast konkurentsivõimet ja võimaldada Euroopa tööturul osalemist;</p> <p>b) toetada kutseharidusega seotud süsteemide, asutuste ja tegevuste uuenduslikkust ja kvaliteedi parandamist;</p> <p>c) suurendada kutsehariduse ning õpirände atraktiivsust nii ettevõtjatele kui ka üksikisikutele ja hõlbustada töötajate välispraktikaid.</p>
Õpirände prioriteedid	<ul style="list-style-type: none"> • Õpetajate ja juhendajate pädevuste arendamine; • koostöö VKE-dega (väike- ja keskmise suurusega ettevõtetega). Iga riik võib õpirände puhul kehtestada teatavad lisaprioriteedid (valdkonnad, sihtriigid jne).

Programm	Grundtvig
Programmi eesmärgid:	<p>a) parandada täiskasvanuõppes osalevate inimeste mobiilsuse kvaliteeti ja kättesaadavust ja suurendada selle mahtu kogu Euroopas, et seeläbi toetada vähemalt 7000 isiku mobiilsust 2013. aastaks;</p> <p>b) parandada täiskasvanuõppega seotud organisatsioonide koostöö kvaliteeti ja suurendada selle mahtu kogu Euroopas;</p> <p>c) pakkuda riskirühmadele ja sotsiaalselt tõrjututele alternatiivseid võimalusi täiskasvanuõppes osalemiseks (eelkõige eakatele inimestele ja neile, kellel on jäänud haridustee pooleli põhikvalifikatsioon omandamata);</p> <p>d) hõlbustada täiskasvanuõppes uuenduslike tavade arengut ning nende väärt kogemuste levitamist, sealhulgas ühest osalevast riigist teise;</p> <p>e) toetada info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhineva uuendusliku sisu, teenuste, pedagoogika ja tavade arengut;</p> <p>f) parandada pedagoogilist lähenemist ja täiskasvanuharidusasutuste juhtimist.</p>

Programmi erieesmärgid 2007-2010:	<p>a) reageerida Euroopa vananevast elanikkonnast tulenevatele haridusalastele väljakutsetele;</p> <p>b) pakkuda täiskasvanutele võimalusi teadmiste ja pädevuste täiendamiseks.</p>
Õpirände prioriteetid	Eelistatakse taotlejaid, kes taotlevad toetust õppeviisidiks, lühikeseks tööpraktikaks või töövarjuks. Õpirände prioriteetsed teemad on seotud riiklikult seatud prioriteetidega.

Programm	Haridusjuhtide õppelähetus (toimub valdkondadevahelise koostöö programmide raames)
Programmi eesmärgid:	<p>a) aidata kaasa ühiste huvide alasele diskussioonile, vahetustele ja vastastikusele õppimisele EL tasandil, edendades kvaliteetseid lähenemisviise ja läbipaistvust haridus- ja koolitussüsteemis, eriline fookus on poliitika- ja otsustetegijate osalemise suurendamisel;</p> <p>b) üksteiselt õppimise kultuuri edendamine, nt vaatlus, vahetus ja vastastikune kogemustest õppimine Euroopa tasemel;</p> <p>c) haridus- ja koolituspoliitika (sealhulgas riiklike) prioriteetide jälgimine ning õpirändes arutlusel olevate teemade sidusus Lissaboni strateegia juurutamisega.</p>
Programmi erieesmärgid 2007-2010:	<p>a) võimaldada neil, kellel lasub kohalikul, regionaalset või riiklikul tasandil oluline vastutus, paremini mõista teatud hariduspoliitika aspekte teistes riikides ning ühist huvi pakkuvaid teemasid;</p> <p>b) vahetada kogemusi ja ideid programmis osalejate, sealhulgas nii lähetuses viibijate kui ka vastuvõtjate vahel;</p> <p>c) rikastada info liikumist poliitikakujundajate vahel nii programmis osalevates riikides kui ka Euroopa tasandil.</p>
Õpirände prioriteetid	<p>Haridusjuhtide õppelähetuste prioriteetid aastatel 2007-2010 järgivad hariduspoliitika alaseid prioriteete nii Euroopa tasandil kui EL liikmesriikides</p> <p>Õppelähetuste eelisteemad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tõenditel põhinev hariduspoliitika kujundamine ja elluviimine; • uuenduslikud lähenemisviisid Euroopa õigusaktide rakendamiseks; • sotsiaalse kaasatuse ja integratsiooni küsimused; • kutsehariduse atraktiivsuse ja kvaliteedi suurendamine; • õppimine töökeskkonnas; • kulude jagamise mudelite rakendamine hariduse vallas; • täiskasvanute osaluse suurendamine õppes (nt koostöö tööturu osapooltega); • haridus- ja tööpoliitikaalaste õigusaktide integreerimine elukestva õppe strateegiatesse; • uuenduslikud lähenemisviisid loovate kunstide kaasamiseks õppesse; • nõustamine ja kutseõpe, et võtta arvesse majanduse arengut ja aktiivse elanikkonna vananemist.

Hindamisaruande koostamise eesmärk on:

- analüüsida olemasoleva dokumentatsiooni ja hindamise käigus läbiviidud ankeetküsitluse alusel Euroopa elukestva õppe programmi raames toimunud Eesti haridustöötajate lühiajalises õpirändes osalemine kogemusi (head praktikad, mõju isiklikule arengule, tööalasele tegevusele ning asutusele) aastatel 2007-2010;
- anda hinnangud ja teha ettepanekuid programmi rakendamise parendamiseks järele jäänud rakendusperioodi raames ja uute programmide ettevalmistuseks tulevikus.

Hindamisaruanne põhineb 2011. aasta veebruaris ja märtsis läbi viidud internetipõhise ankeetküsitluse tulemuste ning olemasoleva dokumentatsiooni analüüsil.

3.2 Hindamise etapid, meetodika ja valim

Hindamistegevused viidi läbi perioodil jaanuar-aprill 2011.a. Andmete kogumine toimus 21. veebruarist – 15. märtsini 2011 internetipõhise ankeetküsitluse kaudu (ankeetküsitluse küsimused on ära toodud lisas 1). 06. – 25. aprillil viidi läbi intervjuud. Ankeetküsitluse andmeid ning intervjuuid analüüsiti perioodil märts – aprill 2011. Hindamisaruanne valmis 2011. aasta mai alguses.

Hindamise läbiviimisel kasutati kombineeritult nii kvantitatiivseid kui kvalitatiivseid uurimisviise. **Kvantitatiivsetest uurimisviisidest rakendati internetipõhist ankeetküsitlust**, et hinnata LLP allprogrammide raames toimunud lühiajaliste õpirännete mõju, osalejate rahulolu ja tulemuslikkust nii isiklikul kui ka asutuse tasandil. Internetipõhine ankeetküsitlus võimaldas koguda vastused võimalikult suurelt valimilt, et saada põhjalik ülevaade LLP erinevate allprogrammide stipendiaatide õpirände kogemustest ja mõjust. Ankeetküsitlus saadeti e-kirjana välja kahes etapis – 21.-22. veebruaril ja 9. märtsil (meeldetuletus küsimustikule mittevastanutele). Vajadusel täpsustati ankeetküsitluse vastuseid telefoni teel.

Kvalitatiivse uurimismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuuid, mis viidi läbi silmast silma (*face to face*) 2 inimesega, telefoni teel 5 inimesega ning 1 inimene vastas meili teel. Intervjueeritavateks valiti inimesed, kes olid kas ise osalenud mõne LLP allprogrammi raames

õpirändes või töötas seisuga aprill 2011 mõne LLP allprogrammi koordinaatorina. Intervjuud olid vajalikud ankeetküsitluse tulemuste tagasisidestamiseks ja programmidega (oodatud mõju ja tulemused) sidustamiseks (sh ettepanekute realistlikkus ja asjakohasus), et analüüsida tulemuste asjakohasust. Täiendavalt viidi mitmete vastanutega läbi ka telefonivestlused vastuste täpsustamiseks.

Hindamisaruande valimi moodustasid LLP allprogrammide stipendiaadid aastatel 2007-2010.

Internetipõhise ankeetküsitluse valimi koguarvuks kujunes 1789 inimest, kes jagunesid erinevate allprogrammide kaupa järgmiselt:

- Comenius – 249 stipendiaati;
- Erasmus – 860 stipendiaati;
- Grundtvig – 65 stipendiaati;
- haridusjuhtide õppelähetused – 112 stipendiaati;
- Leonardo – 503 stipendiaati.

Vastuseid kogunes kokku 525, selles arvus sisaldub 7 inimest, kes vastasid kaks korda, kuid erinevate programmide kohta. **Vastajaid oli seega kokku 518**, kuid vastanute osakaalu puhul arvestatakse siinkohal vastuste arvuga. Kuna üks kahel korral vastanutest töötas lähetuste ajal erinevatel ametikohtadel ning üks erinevates valdkondades, on ametite ja valdkondade lõikes arvestatud vastanute arvuks 519. Iga joonise ja tabeli pealkirja või päisesse on märgitud sulgudesse vastuste arv, mis on aluseks statistilisele arvutusele. Küsimustikule vastanute osakaaluks planeeriti iga programmi lõikes 20%. Tulemused kajastuvad tabelis 1.

Tabel 1. Internetipõhise ankeetküsitluse vastuseprotsendid programmide lõikes

	Vastuseid	Vastuseprotsent %
Comenius	158	64
Erasmus	140	16
Grundtvig	47	72
Haridusjuhtide õppelähetused	81	72
Leonardo	99	20
Kokku:	525	

Programmides Comenius, Grundtvig ning haridusjuhtide õppelähetused oli vastanute osakaal 64-72%, programmis Leonardo jäi vastanute osakaal planeeritud 20% juurde. Vaid Erasmuse puhul oli vastajaid 16%. Erasmus programm erineb oma toimimiselt teistest LLP allprogrammidest. Kui teised programmid toimivad peamiselt projektipõhiselt, siis Erasmuse puhul toimub koostöö läbi erinevate kõrgkoolide koordinaatorite. Seega saadeti Erasmuse raames õpirändes osalenutele ankeetküsitlus ja ka meeldetuletused erinevate kõrgkoolide Erasmus programmi koordinaatorite kaudu, mitte otse osalejale endale. Kuna küsimustiku koordinaatoritele saatmise aeg langes kokku riigipühadega, mistõttu edasisaatmise ja vastamisaeg kujunes lühemaks, võis see tingida asjaolu, et küsimustik ei jõudnud kõigi Erasmuse kaudu õpirändes osalenuteni⁶. Ühe kõrgkooli vastajate arv jäi alla kümne. Hindamisaruandes arvestatakse siiski antud programmi vastustega, kuna arvuliselt oli tegu kõige suurema vastajaskonnaga. Samas on hindamisaruande koostajad teadlikud, et üldistuste tegemisse tuleb Erasmus programmi puhul suhtuda teatud ettevaatlikkusega.

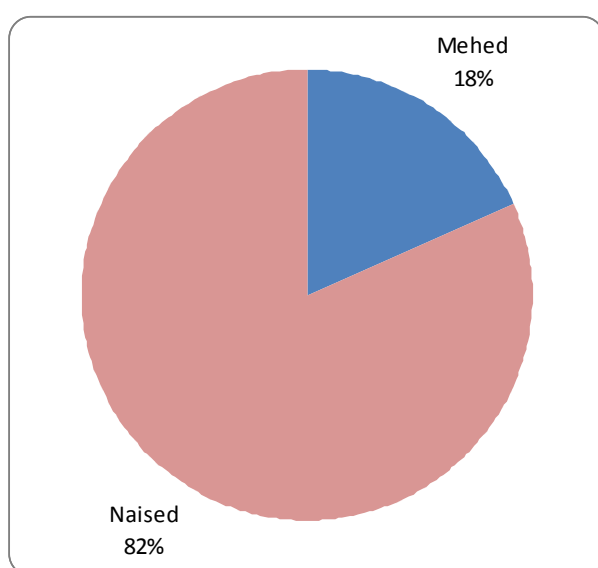
---

⁶ Kuna enamasti vastasid hiljuti õpirändes käinud, võib see SA Archimedes Hariduskoostöö keskuse hinnangul viidata, et kõrgkoolide Erasmus koordinaatoritel puudub andmebaas kõikide varasematel aastatel programmis osalenute kohta.

4. Vastanute profiil ja taust

Antud alapeatükis kirjeldatakse küsimustikule vastanute tausta – vastanute jaotumist soo ja vanuse alusel ning vastanute töövaldkonda ja ameteid.

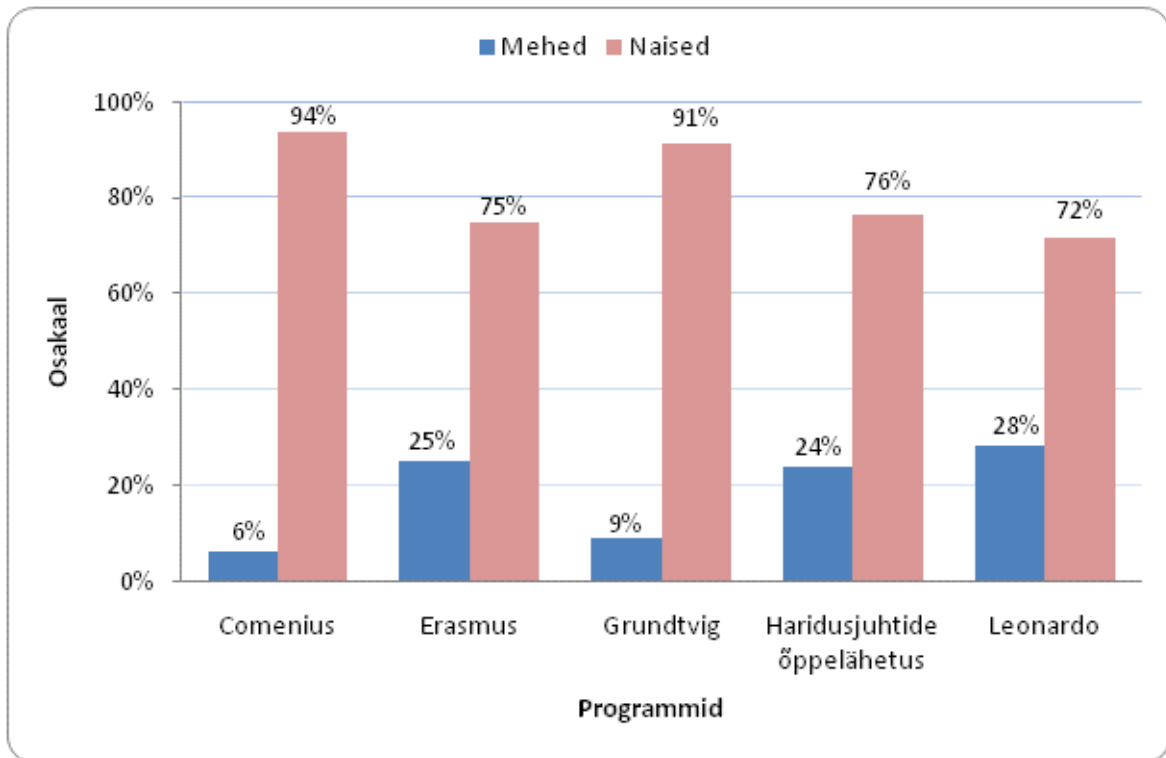
4.1 Vastanute sooline ja vanuseline jaotus

518 vastanust moodustasid naised 82% ja mehed vastavalt 18% (vt joonis 1). Kuna haridusvaldkonnas on naiste osakaal olnud Eestis traditsiooniliselt suur juba aastakümneid, siis on selline jaotus ootuspärane. Meeste osakaal on siiski aastast aastalt hakanud tasapisi, kuid kindlalt tõusma.

Joonis 1. Vastanute sooline jaotus (N-518)

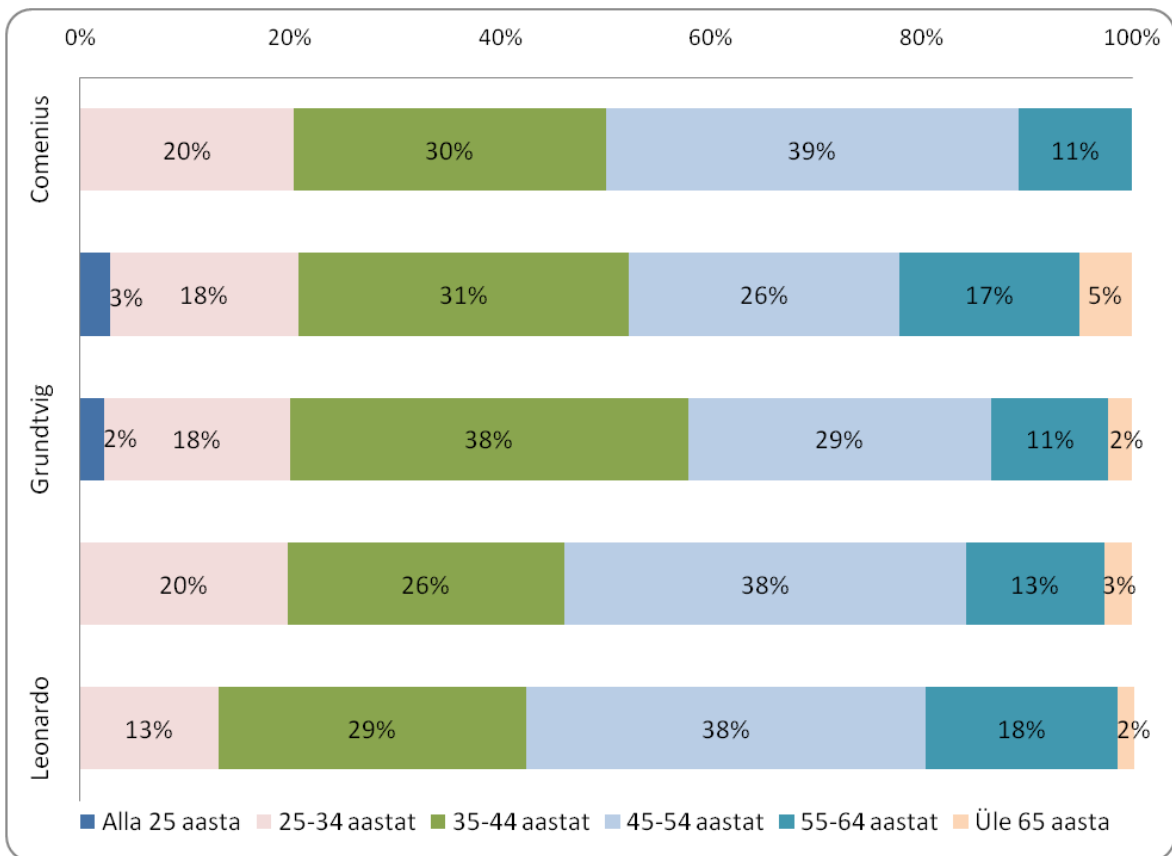
Programmide lõikes iseloomustab vastanute soolist jaotust joonis 2.

Joonis 2. Vastanute sooline jaotus programmide lõikes (N=518)

Kõigis programmides on naissoost vastanuid kordi rohkem kui mehi. Programmide Comenius ja Grundtvig puhul jäi meeste osakaal alla 10%. Põhjus, miks neis programmides on meeste osalemine õpirändes väga tagasihoidlik, peitub pigem meessoost töötajate üldises väheses esindatuses üld- ja täiskasvanuhariduse valdkondades, kui meestöötajate madalas aktiivsuses õpirändes osalemisel. Kutse- ja kõrghariduses on meestöötajate osakaal suurem ning seda iseloomustavad ka Erasmuse ja Leonardo programmide õpirändes osalemise näitajad (vastavalt 25% ja 28%). Haridusjuhtide õppelähetustes on meeste osakaal ca veerand, kuid tuleb märkida, et hoolimata sellest, et meessoost koolijuhte ja haridusametnikke on Eestis siiski suhteliselt palju, on naised olnud aktiivsemad.

Vastanute ehk õpirändes osalenute **vanust** programmide lõikes illustreerib joonis 3.

Joonis 3. Vastanute vanuseline jaotus (N=518)

„Oma vanuse ja tolaeagsete olude tõttu ei olnud mul võimalust osaleda rahvusvahelistes õpilas- ega üliõpilasvahetusprogrammides, mis tänaste noorte jaoks on loomulik õpingute osa, seetõttu on minu jaoks Comeniuse programmidel eriline tähtsus - nad annavad rahvusvahelise kogemuse, mis on tänapäeva õpetaja jaoks väga oluline. Lisaks innustab see võtma vastu uusi väljakutseid ning julgustab arendama rahvusvahelist koostööd.

(Comeniuse programmist osavõtja)

Tulemustest nähtub, et aktiivseimad õpirändes osalejad on kõigi programmide lõikes 35-44 ja 45-54 aastased. Osalenuid vanuses 25-34 ja 55-64 on võrreldes eelnevatega mõnevõrra vähem, kõige tagasihoidlikumalt on esindatud alla 25 ja üle 65 aastased. Alla 25 aastaseid

osalejaid leidis vaid kõrg- ja täiskasvanuhariduse valdkondade programmides Erasmus ja Grundtvig. Ühtegi alla 25 ning üle 65 aastast ei olnud osalejate seas programmis Comenius. Üle 55-64 aastaseid ja vanemaid osalejaid leidis kõige enam kõrg- ja kutsehariduse valdkonna

programmides Erasmus ja Leonardo, kus nende osakaaluks kujunes 20-22%. See võiks julgustada ka teiste haridusvaldkondade vanemaealisi töötajaid õpirände võimalusi aktiivsemalt kasutama.

4.2 Vastanute töövaldkond ja amet

LLP allprogrammid on suunatud erinevatele sihtrühmadele üld-, täiskasvanu-, kutse- ja kõrghariduses. Järgnev tabel annab ülevaate **vastajate töövaldkondadest programmide lõikes** (vt tabel 2). Tänapäeval on haridusvaldkonnad paljuski segunenud – nt ei ole üldhariduses tegu vaid traditsioonilises vanuses õpilastega vaid ka täiskasvanud õppijatega, samuti ühitatakse põhi- või keskharidust ka kutseõppega.

Tabel 2. Õpirändes osalenute töövaldkonnad (N-519)

	Comenius %	Erasmus %	Grundtvig %	Haridus- juhtide õppelähetus %	Leonardo %
Alusharidus	1	0	0	10	0
Põhiharidus	37	0	2	17	0
Keskharidus	51	0	4	27	2
Kutseharidus	8	1	7	16	74
Täiskasvanuharidus	1	0	49	9	11
Kõrgharidus	0	94	18	5	3
Õpetajakoolitus	1	4	2	5	1
Muu	1	1	18	10	9
Kokku	100	100	100	100	100

Üldhariduse valdkonna programmi Comenius raames on vastanute jaotust arvestades õpirände võimalust kasutatud enim põhihariduse (37%) ja keskhariduse (51%) valdkonnas, vähem kutsehariduse valdkonna esindajad (8%). Alushariduse valdkonna esindatus on vähene, kuna õpetajate arv selles valdkonnas on väiksem (õpetamine toimub alles viimasel lasteaia-aastal).

Kõrghariduse valdkonna programmi Erasmus raames moodustasid vastanutest 94% kõrghariduse ja 4% õpetajakoolituse valdkonna esindajad.

Täiskasvanuharidusele suunatud programmi Grundtvig kaudu õpirändes käinutest esindasidki ligi pooled vastanutest täiskasvanuhariduse valdkonda (49%), kõrghariduse valdkonnas töötas 18% ja

kutsehariduses 7%. Samuti on esindatud põhi- ja keskhariduse valdkonnad, kuna täiskasvanuhariduse alla kuuluvad ka täiskasvanute gümnaasiumid, milles õpetatakse täiskasvanuid nii põhi- kui keskhariduse astmel. Muu töövaldkonna märkis ära 18% vastanutest. Muu valdkonna üpris suur protsent võib olla tingitud sellest, et paljud täiskasvanukoolitajad ei identifitseeri ennast kui täiskasvanuhariduse valdkonna töötajad ega paiguta ennast veel otseselt selle valdkonna alla (nt täiskasvanute huviharidusega tegelevad muuseumipedagoogid).

Et **haridusjuhtide õppelähetuste** puhul on tegu **kõiki haridusvaldkondi läbiva programmiga**, on vastanuid igast valdkonnast. Laias laastus korraldatakse haridusjuhtidele kolme tüüpi õppelähetusi – üldhariduse (sh õpetajakoolitus), kutsehariduse ning elukestva õppe (katab mitmeid haridusvaldkondi) valdkondades. Haridusjuhtide õppelähetustes osalenutest oli enim üldhariduse valdkonna juhtkonna esindajaid – alus-, põhi- ja keskhariduse valdkonnast kokku 54%. Neist omakorda poole moodustasid keskhariduse valdkonna esindajad (27%). Kui alushariduse valdkonna esindajaid oli Comeniuse puhul vaid loetud arv, siis haridusjuhtide õppelähetustes on aktiivsus suurem (10%). Kutsehariduse valdkonna osakaal oli 16% vastanutest, ülejäänud valdkondade esindajad moodustasid kokku ligi kolmandiku vastanutest. Muu valdkonna alla paigutusid kohalike omavalitsuste ametite ja ministeeriumide esindajad.

Kutsehariduse programmi Leonardo puhul moodustasid suurim osa vastanutest kutsehariduse valdkonna esindajaid – 74%, järgnesid täiskasvanuhariduse (11%) ja muu valdkonna esindajad (9%), kuhu kuulusid erinevate asutuste, sihtasutuste ja ettevõtete töötajad.

„Töötajate õpirände jätkamine ja mitmekesistamine on vajalik, sh on oluline ka nn tugipersonalile õpirände võimaldamine, kuna õppetöö tugistruktuurides on sellel töötajaskonnal täita märkimisväärne roll. Rahvusvahelistavas keskkonnas on tugistruktuuride töötajate kõrge pädevus väga oluline.“

(Erasmuse programmist osavõtja)

Küsimustikule vastanute ameteid kajastab tabel 3. Küsimustikus oli toodud valik, mis kindlasti ei kajastanud kõiki võimalikke vastajate ameteid, seetõttu võis mõnel juhul olla raskusi enda ametinimetuse ja pakutud valiku ühitamisega. Ühtlasi sõltusid vastused paljuski sellest, kelle

vastaja end oma töövaldkonnas identifitseerib, näiteks, kas õpetaja või täiskasvanute koolitajana, õpetaja või õppejõu või valdkonna spetsialistina.

Tabel 3. Õpirändes osalenute ametid (N-519)

	Comenius %	Erasmus %	Grundtvig %	Haridus- juhtide õppelähetus %	Leonardo %
Õpetaja	83	0	17	5	43
Õppejõud	2	63	15	1	3
Täiskasvanute koolitaja	0	0	35	4	10
Asutuse juht/juhtkonna liige	9	4	20	47	17
Haridusametnik	1	0	0	20	3
Üldhariduse spetsialist	2	0	0	4	0
Kutsehariduse spetsialist	1	0	0	4	4
Kõrghariduse spetsialist	0	11	2	2	1
Täiskasvanuhariduse spetsialist	1	1	9	5	10
Administratiivtöötaja	1	21	2	7	9
Kokku	100	100	100	100	100

Aktiivseimad olid programmi **Comenius** võimalusi kasutama õpetajad (83%), kuid siia hulka võivad kuuluda ka koolijuhid, kes samuti tegelevad õpetamisega.

Erasmuses olid enim esindatud õppejõud (63%), administratiivtöötajad (21%) ja kõrghariduse spetsialistid (11%). Juhtkonna liikmeid oli vastanute seas vaid 4%. Tulemused peegeldavad programmi seniseid eesmärke, mis toetasid just õppejõudude vahetust.

Üle kolmandiku (35%) programmis **Grundtvig** osalenutest märkis, et töötab täiskasvanute koolitajana, teine kolmandik, et õpetaja või õppejõuna (kokku 32%). Õpetaja ametinimetuse taga peitub tegelikult siiski täiskasvanute koolitaja amet, kuna tegeletakse täiskasvanute koolitamisega kas huvihariduses või täiskasvanute gümnaasiumis. Asutuse juhtkonna liikmete hulka kuulus 20% vastanutest.

Haridusjuhtide õppelähetustes moodustasid ligi poole (47%) vastanutest asutuste juhid või juhtkonna liikmed ning viiendik (20%) haridusametnikud, kõigi ülejäänud tabelis toodud ametite esindajad moodustasid kokku kolmandiku vastanutest (33%).

Programmis **Leonardo** olid õpirändes käinutest enim esindatud õpetajad (43%) ning asutuste juhid/juhtkonna liikmed (17%), viiendik vastanutest määratles end täiskasvanute koolitaja ja

täiskasvanuhariduse spetsialistidena (kokku 20%). Tuleb märkida, et kutsehariduse valdkonnas võib nii õpetajat, täiskasvanute koolitajat kui ka täiskasvanuhariduse spetsialisti nimetada üldnimetusega kutsehariduse spetsialist, kelleks vastanute seas märkis end tegelikult vaid 4%. Administratiivtöötajad olid osalenute seas esindatud 9%-ga.

Õpirändejärgselt jätkus töösuhe sama organisatsiooniga:

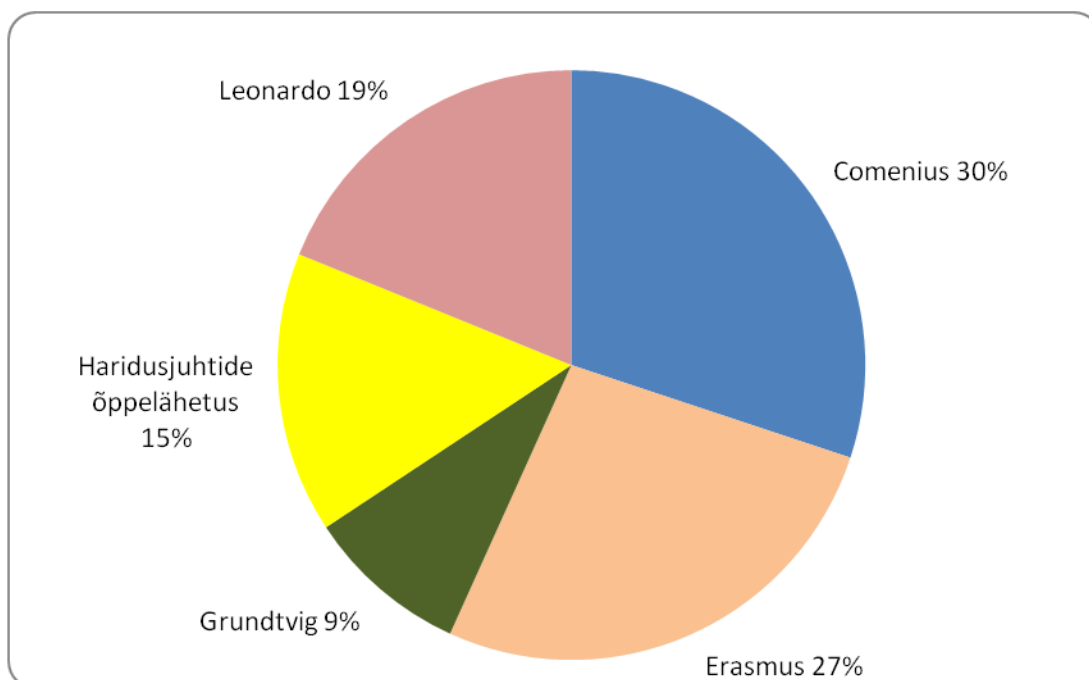
- Comenius – 93% vastanutest;
- Erasmus – 98% vastanutest;
- Grundtvig – 98% vastanutest;
- Haridusjuhtide õppelähetus – 83% vastanutest;
- Leonardo – 96% vastanutest.

4.3 Vastanute osalemine LLP allprogrammides

Järgnevalt kirjeldatakse, kui suur oli eri allprogrammide kaudu õpirändes käinute osakaal vastanute hulgas, kas vastanud osalesid õpirändes esmakordselt või korduvalt ning kui palju oli küsimustiku täitmise hetkeks õpirändest aega möödunud.

4.3.1 Õpirändes osalejate jaotus programmi ja osalemise aeg

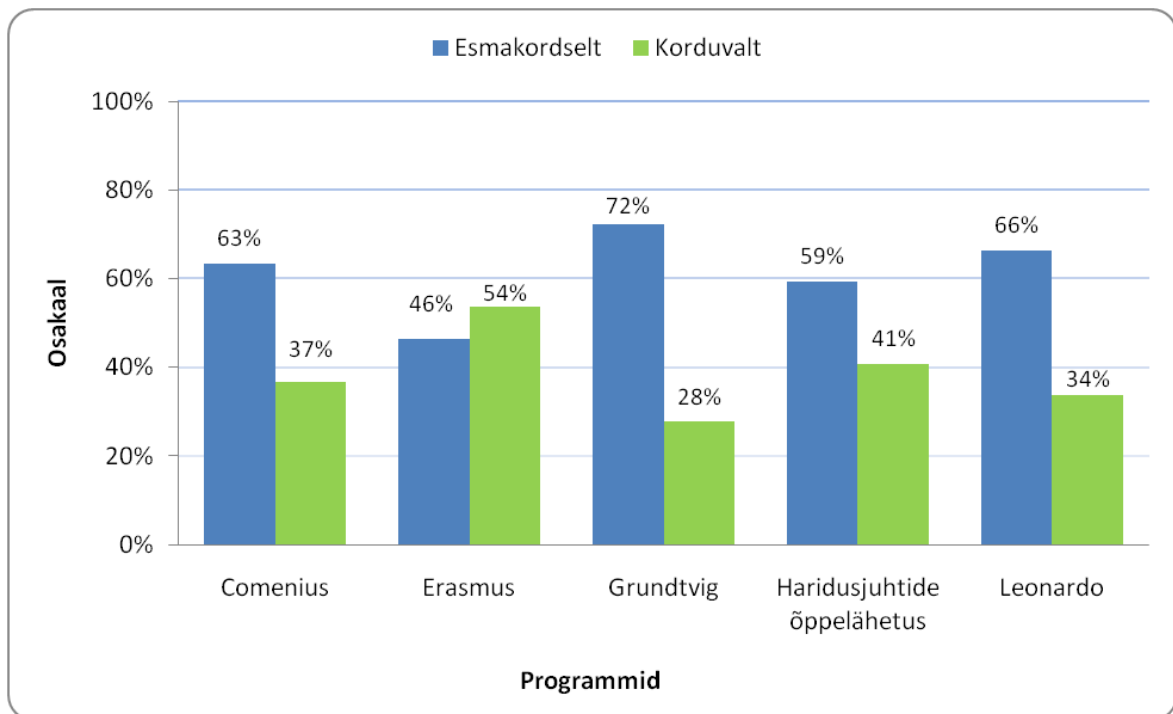
Küsimustikule vastanute jagunemist erinevate LLP allprogrammide lõikes kajastab joonis 4.

Joonis 4. Õpirändes osalenute jaotus programmi (N-525)

Kõige suurema osa vastanutest ehk ligi kolmandiku (30%) moodustasid programmi Comenius osalejaid, järgnes Erasmus – vastanuid üle veerandi (27%). Mõnevõrra vähem oli vastanute seas programmis Leonardo (19%) ja haridusjuhtide õppelähetustes (15%) osalenuid. Grundtvigi võimaluste kasutajaid oli 9% vastanutest.

Milline oli **esmakordselt ja korduvalt õpirändes käinute osakaal** iseloomustab joonis 5.

Joonis 5. Õpirändes osalemise sagedus (N=524)

Vastanute seas oli **rohkem õpirändes esmakordselt osalesid**. Kõige suurem oli esmakordselt LLP allprogrammi stipendiaadina täiendamas käinute osakaal programmis Grundtvig. Järgnesid Leonardo, Comenius ja haridusjuhtide õppelähetused.

„Ootan aja möödumist, millal saan täita uut taotlust. Väga vahva, et selliseid õpirändeid tehakse.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

Erandiks on Erasmus programm, mille puhul selgus, et napilt üle poole vastanutest olid erinevate allprogrammide raames õpirändes käinud juba korduvalt. See viitab positiivselt asjaolule, et Erasmuse raames alustatud koostöö jätkub ning sellest kasvavad välja pikemad projektid või korduvad vahetusperioodid.

Täpsustuseks – antud juhul tunti huvi õpirändes kui sellises osalemise vastu ega küsitud, mitmendad korda osaleti täpselt samalaadses ja sama programmi õpirändes. See tähendab, et vastajad ei ole eristanud konkreetse programmi õpirännet, samuti võisid tõenäoliselt üldistada õpirände mõistet kõikide programmide ja tegevuste (nt projektide raames toimuv mobiilsus) kohta kokku. Seega vastused ei peegelda seda, kas ja kui palju on sihtgrupi liikmed on õpirändes

käinud ühe ja sama programmi raames. **Tegelikuses esineb korduvat osalemist lühiajalises õpirändes ühe ja sama programmi raames väga vähe.** See tagab, et erinevate programmide õpirände võimalusi saab kasutada võimalikult lai haridustöötajate ringkond. Küll aga selgus vastanute kommentaaridest, et õpirände võimalusi soovitakse edaspidigi kasutada, kuna esimene kogemus on olnud väga positiivne.

Tulemustest võib järeldada, et LLP allprogrammide õpirände võimalused on esmakordselt osaleda soovijatele huvipakkuvad ja kättesaadavad ja varasem positiivne kogemus innustab mõne aja möödudes uuesti taotlust esitama. Õpirändes osalemine loob võimalusi koostööprojektideks ja teistlaadi lähetusteks.

Tabelist 4 nähtub, kui palju oli vastanutel küsimustiku täitmise ajaks **õpirändest aega möödunud.** Juhul, kui tegu oli korduva lähetusega, siis paluti märkida, millal oli nende viimane õpirändes viibimise aeg.

Tabel 4. Õpirändes osalemise aeg (N-525)

	Comenius %	Erasmus %	Grundtvig %	Haridus- juhtide õppelähetus %	Leonardo %
2010 II poolaasta (p-a)	32	31	30	22	39
2010 I p-a	12	31	15	16	18
2009 II p-a	18	11	19	14	14
2009 I p-a	9	11	15	15	13
2008 II p-a	14	12	4	9	5
2008 I p-a	8	2	9	16	6
2007 II p-a	5	1	4	6	5
2007 I p-a	2	1	4	4	0
Kokku	100	100	100	100	100

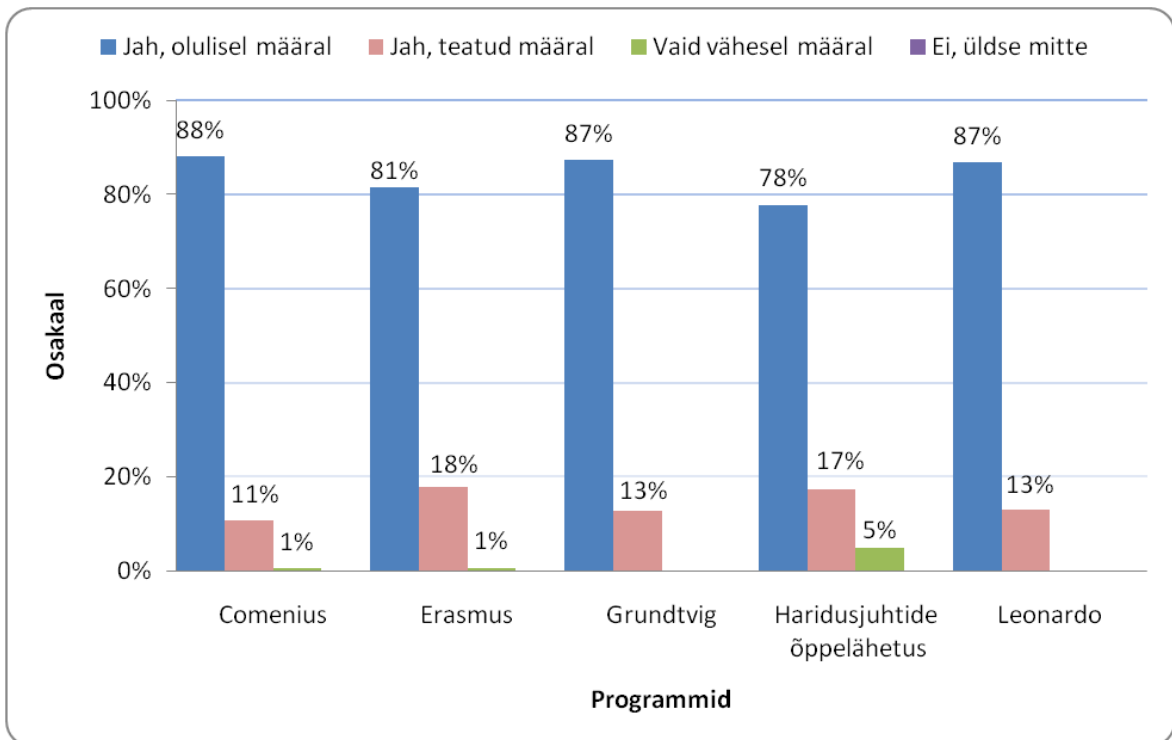
Uurimises keskenduti neile, kes olid käinud õpirändes 2007-2010. aasta jooksul. Ilmselgelt olid küsimustikku aktiivsemad täitma need, kelle muljed olid värskemad: enamus vastanutest olid erinevate LLP allprogrammide õpirände võimalusi kasutanud 2009. ja 2010. aasta jooksul (66-84%), vähem leidis vastajate hulgas 2008. ja 2007. aasta stipendiaate.

4.3.2 Õpirände vastavus ootustele

Kui vaadata, mil määral vastas õpirändes osalemine ootustele, siis olid vastused väga positiivsed. Küsimustikus paluti ootuste täitumist hinnata järgmisel skaalal: jah, olulisel määral; jah, teatud määral; vaid vähesel määral või ei, üldse mitte. Tulemused on ära toodud joonisel 6.

"Osalemine õpirändes oli väga positiivne kogemus. Pani proovile iseseisvuse ja koostöövõime rahvusvahelises grupis. Korraldajad- vastuvõtjad pakkusid 100% parimat osa oma haridussüsteemist ja õpetajakoolituse erinevatest valdkondadest. Korraldus kõrgeimal tasemel! Suur tänu minule antud võimaluse eest!"

(Erasmuse programmist osavõtja)

Joonis 6. Õpirände vastavus ootustele (N-525)

„See oli fantastiline kogemus. Ise osalesin juhtide koolitusel ja seetõttu olid väga huvitavad igapäevased diskussioonid, väitlused. /.../ Fantastiliselt korraldatud koolitus oli. Grupp oli fantastiline. Aitäh!"

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

Õpirändes osalemine vastas nende ootustele olulisel määral, kinnitas 77-89% osalenutest. Vaid 11-18% osalenutest arvas, et õpirände vastas nende ootustele teatud määral. Õpirändega ei olnud rahul 1% Comeniuse ja Erasmuse osalejatest ning 5% haridusjuhtidest.

Osalenute kommentaarides toodi välja, et õpirände tegevused olid kohapeal väga professionaalselt korraldatud, õpirände käigus saadi vajalikku teavet, oskuseid ja kogemusi, mis mõjutavad nende tegevust edaspidigi ning grupikaaslased olid meeldivad ja toetavad.

Rahulolematuse põhjustena tuli vastustest esile:

- vastuvõtjapoolne halb õpirände korraldus;
- teema või kirjelduse lahknevus täienduskoolituse tegelikust sisust;
- koolitajate madal tase.

Mitmed vastajad märkisid, et kui ka õpirände korraldus jäi soovida, siis kompenseeris grupp puudujäägid omavaheliste heade suhetega ning kogemuste vahetamisega.

Haridusjuhtide õppelähetustega väiksema rahulolu põhjuseks võis,

lisaks eelnimetatutele, olla asjaolu, et antud programmis on kandideerijal kohustus määrata neli eelistust, millisele õppelähetusele ta soovib minna.

Üleeuroopalise osalejate ja õppelähetuste kooskõlastamise käigus võib juhtuda, et kandideerija määratakse mitte oma esimesele eelistusele, vaid mõnele vähemeelistatud õppelähetusele, sellest ka mõnevõrra suurem rahulolematuse. Samuti on võimalik, et juhtidena ollakse nõudlikumad ja kriitilisemad. Siiski jäi antud programmi puhul üle ¾ vastajatest õpirändega väga rahule.

„Olin sarnasel lähetusel teist korda. Sellel korral jättis väga soovida korraldajate poolne töö. Lähetuse sisu vastas kaudselt teemale ja igapäevase töö organiseerimine jättis ka soovida.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

Juhul, kui õpiränne on hästi korraldatud, koolitajad või grupijuhid heal tasemel ning õpirände teema ja sisu omavahel vastavuses, on õpiränne teadmiste omandamiseks ja kogemuste vahetuseks väga väärtuslik võimalus, mida hinnatakse kõrgelt. Halvad õpirändes osalemise kogemused jäid pigem erandiks.

5. Õpirändes osalemise mõju osaleja isiklikule arengule ja töölasele tegevusele

Õpiränne rikastab osalejaid uute kogemustega ja mõjutab kindlasti igapäevaste rohkem või vähem. Uued ideed, head praktikad, omandatud oskused ja teadmised, saadud kogemused rakendatakse töösse kas väiksemas või suuremas ulatuses. Hindamisaruande üheks eesmärgiks oli välja selgitada, kuidas hindavad õpirändes osalenud kogetu mõju enda isiklikule arengule ja oskustele ning kuivõrd on sellel mõju olnud nende tegevusele. Järgnevalt kirjeldatakse:

- õpirändes osalemise mõju osaleja isiklikule arengule ja oskustele;
- õpirände mõju osaleja töölasele tegevusele.

5.1 Õpirändes osalemise vahetu kogemus – mõju osaleja isiklikule arengule ja oskustele

LLP üldprioriteetides rõhutatakse teiste hulgas elukestva õppe panust isiklikku eneseteostusse. Eneseteostuse vajalikuks komponendiks on isiklik areng. Uurimaks, **kuivõrd on õpiränne mõjutanud osaleja isiklikku arengut ja oskuseid**, paluti vastajatel hinnata, mil määral on nende õpiränne mõjutanud järgmisi aspekte:

- kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest
- uute õppemeetodite omandamine
- teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest
- võõrkeelte oskus
- "IKT" (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine
- juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele, laiendas arusaama juhtimisest)
- mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus
- õpetamise/koolitamise motivatsioon
- teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st

- arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele
- loovus

Lisaks oli kõigil vastajatel võimalus lisada ka endapoolne täiendav tegur vabade vastustena.

Vastajad hindasid eelnimetatud aspekte skaalal – jah, olulisel määral; jah, teatud määral; vaid vähesel määral; ei, üldse mitte. Tulemuste kajastamisel arvestati positiivsete vastustena kahte esimest hindamiskriteeriumi ning nende osakaalu kokku kõigi vastuste hulgas (vt täpne jaotus lisa 2 tabelid 1-6). Kõigi programmide osas kokku kajastab tulemusi tabel 5.

Tabel 5. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (koond)

Programmide koond	Kokku % (N=525)
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	92
Uute õppemeetodite omandamine	82
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	81
Võõrkeelte oskus	90
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	37
Juhtimisoskus (sh lisa uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	61
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	91
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	93
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	92
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	97
Loovus	86

Koondtulemused näitavad, et osalejad hindasid õpirände mõju enda isiklikule arengule ja oskustele kõrgelt. **Enim mõjutas õpirändes osalemine inimeste hoiakuid, maailmavaadet, motivatsiooni ja üldisi teadmisi, kontaktide sõlmimist oma valdkonnas ja võõrkeeleoskuse arendamist.** Eraldi väljatooduna mõjutas õpiränne kõige enam:

- teiste kultuuride mõistmist ja avatust teistele kultuuridele (97%);
- õpetamise/koolitamise motivatsiooni (93%);
- isiklike kontaktide sõlmimist teiste riikide kolleegidega (92%);

- välisriikide haridussüsteemide tundmaõppimisele (92%);
- mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskust (91%);
- võõrkeelte oskuse arendamist (90%).

"Lähetus annab lihtsalt palju jõudu edaspidiseks ja usku, et teed ja suudad. Vaatad kaugemalt ka oma koduseid asju, võrdled ja oled võimeline muutuma kui vaja. Muidu oled kuidagi ninapidi pildis kinni ja ei võta aega maha. Ja see uute võimaluste nägemine, mida kodustes tingimustes ei teagi otsida."

(Leonardo programmist osavõtja)

Järgnesid mõju loovusele (86%) ning teadmiste omandamisele uutest õppevaldkondadest (81%) ja õppemeetoditest (82%).

Vähem mõjutas õpiränne osalejate juhtimisoskuseid ja arusaamu juhtimistegevusest (61%). See

tulemus on arusaadav, kui pidada silmas, et mõju sõltub eelkõige eesmärgist, miks koolitusele on mindud. Kuna õpirände puhul on tihti tegu õpetava personali erialaste koolitustega, siis ei mõjuta need koolitused oluliselt üldist juhtimisoskust.

IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskustele ei andnud õpirändes osalemine palju juurde – vaid 37% kõigist vastanutest kinnitas, et õpiränne on nende IKT alaseid oskuseid olulisel või teatud määral mõjutanud. Vastajate kommentaaridest ning hilisematest telefonivestlustest, mis viidi läbi vastuste täpsustamiseks, selgus, et kui tegu ei ole just õpirändega, mille fookuseks on uute IKT lahenduste ja rakendusvõimaluste tutvustamine, on Eestist tulnud osalejatel juba eelnevalt väga head IKT alased teadmised ja õpirändes osalemine siin suurt mõju ei avalda. Kuna küsimustikus ei keskendutud uuenduslike IKT lahendustega tutvumisele õpirände käigus, ei saa siit teha üldistusi, et õpirände käigus ei ole uuenduslike IKT lahendustega tutvumine prioriteediks. Edaspidistes uurimustes tuleks aga kindlasti see valdkond võtta luubi alla, et selgitada välja, kuivõrd toetab õpirändes osalemine info- ja kommunikatsioonitehnoloogial põhinevate uuenduslike lähenemistega tutvumist.

Millised olid osalejate hinnangud õpirändes osalemise mõju osas programmide lõikes, kajastab tabel 6. Hindamiskriteeriumid ja tulemuste kajastamise põhimõtte kattuvad eelmise tabeliga. (Vt ka täpsemalt lisa 2 tabelid 1-6).

Tabel 6. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (programmide lõikes)

	Comenius %	Erasmus %	Grundtvig %	Haridus- juhtide õppe- lähetus %	Leonardo %
	(N=158)	(N=140)	(N=47)	(N=81)	(N=99)
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	91	92	96	93	90
Uute õppemeetodite omandamine	94	67	94	70	91
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	85	67	87	88	86
Võõrkeelte oskus	93	80	83	96	94
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	42	30	40	33	42
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	56	51	64	75	68
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	92	89	91	96	86
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	98	87	94	93	95
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	93	88	87	100	92
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	98	93	96	99	96
Loovus	95	79	87	78	85

Programmis **Comenius** osalenute hinnangud õpirände mõjule olid väga kõrged: positiivsete vastuste osakaal ületas 90 protsendi piiri kaheksa aspekti puhul üheteistkümnest.

Õpirändes osalemine oli osalejatele **rohkesti motivatsiooni** pakkuv ning **suurendas avatust ja mõistmist teiste kultuuride suhtes** (mõlemal puhul positiivsete vastuste osakaal 98%). Õpiränne aitas arendada **loovust** (95%), **omandati uusi õppemeetodeid** (94%), saadi **rohkem teadmisi erinevatest haridussüsteemidest** (93%).

Suhtlemine ja **kontaktide sõlmimine välisriikide kolleegidega** on olnud aktiivne (91%), mis kindlasti andis oma panuse **võõrkeelte oskuse arendamisele** (93%) ja **mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskusele** (92%).

„Praktikuna võin öelda, et õpirändes osalemine on õpetajatele motiveeriv ja vajalik. Mida avarama silmaringiga on õpetaja, seda huvitavamalt oskab ta oma teadmisi edasi anda. Erinevate kultuuridega tutvumine toob kaasa erinevuste mõistmise, empaatia ja tolerantsuse tõusu. Õpiränne motiveerib keeleoskust parandama.“

(Comeniuse programmist osavõtja)

85% vastanutest tõi esile õpirände mõju teadmiste omandamisele uutest õppevaldkondadest.

Vastuste seas eristusid osalejate hinnangud õpirände mõjule enda juhtimis- ja IKT oskustele, kus andsid positiivse hinnangu vastavalt 56 ja 42 protsenti osalejatest. Juhtimisoskuste

tagasihoidlikum tulemus on tingitud sellest, et õpirändes osalesid suures enamuses õpetajad, kes täiendasid enda eriala- ja valdkonnateadmisi ning juhtimisteemalisi koolitusi valitakse kordi vähem.

Õpirände mõju eeltoodud aspektidele on oluline, kuna need aspektid mõjutavad otseselt riikliku õppekava rakendamist ning LLP üldprioriteetide ja Comeniuse õpirände prioriteetide ellurakendumist.

Avatud vastuste hulgas toodi välja, et:

- õpiränne andis võrdlusvõimaluse
- paranes enesehinnang ja suurenes enesekindlus;
- silmaring laienes;
- tekkis palju uusi ideid ja mõtteid koostööprojektide algatamiseks;
- õpiränne pakkus võimalusi kogemuste vahetamiseks;
- omandati vajalikke „nippe“ tundide läbiviimiseks;
- täiendati õppematerjale;
- õpiränne andis ideid integreerida erinevaid aineid keelepet
- õpiränne andis inspiratsiooni ja innustust teha midagi uut ka enda koolis.

Erasmuse programmi osalejad hindasid õpirände mõjuna kõige kõrgemalt **arusaamist teistest kultuuridest ja avatust teistele kultuuridele (93%), kontaktide sõlmimist välisriikide kolleegidega (92%) ja mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskust (89%)**. Need tulemused toetavad Erasmus programmi eesmärgi täitmist, milleks on kõrgkoolidevahelise koostöö tugevdamine.

„Õpperändes osalemine on vajalik oma erialaste oskuste, keeleõppe ja koostöövõrgustike arendamiseks.“

(Erasmuse programmist osavõtja)

Oluliseks hinnati ka mõju **motivatsioonile (87%), teadmiste erinevatest haridussüsteemidest (88%). Võõrkeelte oskuse** arendamine tuli esile **mõnevõrra vähem (80%)**, siin võib põhjuseks olla, et kõrghariduse valdkonnas töötamise üheks

eelduseks on võõrkeel(t)e valdamine, seega minnakse õpirändesse juba piisava keeleoskusega.

Õpirändes osalemise mõju **loovusele** hindas positiivsena 79% vastanutest. Uute **õppevaldkondade ja õppemeetodite kohta teadmiste omandamist** mõjutas õpiränne positiivselt 67% vastajate hinnangul. **IKT ja juhtimisoskuse** osas olid ka Erasmuse osalejate hinnangud madalamad (vastavalt 51% ja 30%). Kui vaadata õppejõudude ja mitteakadeemilise personali hinnanguid kõigis aspektides eraldi, siis ei ole siin märkimisväärsed erinevusi.

Osalejate poolt nimetati õpirände mõjuna veel:

- enesehinnangu tõus ja maailmapildi avardamine;
- koostöö edendamine tänu uutele ja olemasolevatele kontaktidele;
- erialaste ja valdkondlike teadmiste täiendamine;
- uute koostööpartnerite leidmine;
- valdkondliku võrgustiku arendamine (sh teadusuuringute tarbeks);
- koduülikooli ja ka iseenda, kui oma eriala professionaali, tutvustamine;
- hea võrdlusvõimalus nii oma töö, teaduskonna kui terve asutuse tasandil;
- kokkulepete sõlmimine külalisõppejõudude toomiseks Eesti kõrgkoolidesse.

Grundtvig programmis hindasid osalejad õpirände mõju **kõrgemalt** järgmistes aspektides: kontaktide sõlmimine ja arusaamine teistest kultuuridest (mõlemad 96%), koolitamise motivatsioon ja uute õppemeetodite omandamine (mõlemad 94%) ning mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus (91%).

Tähtsaks hinnati ka õpirände mõju erinevate haridussüsteemide mõistmisele (87%), teadmiste omandamisele uute õppevaldkondade kohta (87%) ning loovuse (87%) ja võõrkeelteoskuse aren-

„Õpirändeprogrammides osalemine avardab lähetuses osalejate silmaringi ja annab uusi ideid, mida oma igapäevases tegevuses rakendada. Ja kuigi tihti ei ole kõike kogetut võimalik rakendada kohe, siis teadmised jäävad ja leiavad rakendust edaspidi, kui avaneb sobivam võimalus. Nii jõuavad paljud head ideed ja praktikad ka Eesti koolidesse.“

(Grundtvigi programmist osavõtja)

damisele (83%). Vähem toodi esile õpirände mõju uutele vaatenurkadele ja arusaamadele juhtimisest, kuid 64% positiivselt vastanuid on siiski hea tulemus. IKT oskuste arengu osas oli mõju **kõige väiksem** (40% positiivselt vastanuid).

Vastajad lisasid omaltpoolt, et õpirände:

- andis inspiratsiooni, enesekindlust ning arendas isiksusena;
- arendas professionaalseid oskuseid;
- aitas täiendada metoodikaid;
- pakkus rahvusvahelise meeskonnatöö kogemusi;
- võimaldas kogeda, mida tähendab Euroopa ühtsus;
- võimaldas vahetada kogemusi ja leida partnereid projektidesse;
- õpetas nägema uusi seoseid.

Kuna **haridusjuhtide õppelähetustes** keskendutakse hariduspoliitika ja -süsteemidega seotud teemadele, siis on loomulik, et **kõige olulisema õpirändes osalemise mõjuna** tulid esile **teadmised ja arusaamine haridussüsteemide toimimise kohta**, siin andsid positiivse vastuse kõik selle programmi raames vastanud. Õpirände mõju hinnati kõrgelt **teiste kultuuride mõistmist ja**

"Õppelähetus on hea võimalus silmaringi avardamiseks ning kogemuste omandamiseks. Oluline on märgata oma tööd teise nurga alt ja saada aru teiste maade sarnastest tegemistest. Me haridusnimestena teeme enamasti samu asju, aga nimetame neid pisut erinevalt ja tee eesmärgini võib samuti olla erinev. Selle tabamiseks on vaja liikuda ning näha ja suhelda. Seda õppelähetus ka võimaldas."

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

avatust kultuuridevahelistele erinevuste suhtes (99%). Järgnesid mitmekultuurilises keskkonnas töötamise ja sellega seoses ka võõrkeelte oskus (mõlemad 96%). Õppelähetust uute kontaktide sõlmimise võimalusena hindas positiivselt 93% vastanutest. Lähetuse üldist mõju **motivatsioonile** (93%).

Kuna tegu on haridusjuhtidega, kellest vaid teatud hulk tegeleb ka õpetamise ja koolitamisega, jäi õpirände mõju väiksemaks **uute õppevaldkondade** (88%) ja **uute õppemeetodite omandamisele** (70%) ja **loovusele** (78%).

Mõju osalejate **juhtimisoskuste** arendamisele puhul jäi tagasihoidlikumaks, olles siiski suurem teiste programmide tulemustest – positiivsete vastuste osakaal 75%. **IKT oskuste** osas jäid tulemused samasse vahemikku, nagu eelmiste programmide vastuste puhul (33%).

Vabade vastustena nimetati õpirände mõju olulisteks aspektideks veel järgmist:

- uued teadmised hariduskorraldusest, uutest suundadest hariduselus ning tegevuste laiapõhjalisest kavandamisest;
- õpiränne andis uut motivatsiooni projektides osalemiseks ja infot rahvusvaheliste partnerite kohta, keda kaasata;
- tekitas võrdlusvõimaluse Eesti ja välisriikide erinevate koolitussüsteemide vahel;
- arendas oskust analüüsida ja hinnata organisatsiooni toimimist;
- andis juurde enesekindlust ja laiendas maailmavaadet.

Programmi **Leonardo** osas olid samuti vastuste tulemused rõõmustavad ning näitasid, et õpirändes osalemine on olnud nende jaoks väga positiivse mõjuga. Kõige olulisemate aspektidena tulid esile **arusaamine teistest kultuuridest** ja **suurem avatus teistele kultuuridele** (96%), seejärel

õpetamise/koolitamise motivatsioon (95%), võõrkeelte oskus (94%) ja teadmised erinevatest haridus-süsteemidest (92%).

Samuti aitas õpiränne oluliselt kaasa **kontaktide loomisele teiste riikide kolleegidega** (90%) ja **uute õppemeetodite omandamisele** (91%).
Veidi vähem omandati õpirände käigus **teadmisi uutest õppevaldkondadest** ja saadi

„Hästi palju uusi kogemusi, teistsugune keskkond, keelepraktika ja uued suhted.“

(Leonardo programmist osavõtja)

oskusi mitmekultuurilises meeskonnas töötamiseks (mõlemad 86%) ning leiti võimalusi **loovuse arendamiseks** (85%). Need tulemused toetavad Leonardo programmi õpirände prioriteeti, milleks on õpetajate ja juhendajate pädevuse arendamine.

Juhtimisoskuste arendamist hindas õpirände mõjuna positiivselt 68% vastajatest, **IKT oskuste** osas olid tulemused sarnased ülejäänud programmidega – positiivsete vastuste osakaal vaid 42%.

Vastajate poolt lisati, et õpiränne:

- andis uusi teadmisi õppeasutuse töökorralduse ja -ülesannete ning õpikeskkonna kujundamise kohta;
- võimaldas vahetada kogemusi nii organisatsiooni kui õppekavade arendamiseks;
- andis infot uutest töövahenditest ja õpperuumide sisustusest;
- suurendas praktika läbiviimise võimalusi;
- laiendas arusaamu ja innovaativsusust;
- pakkus õppeprogrammide ja -materjalide võrdlusvõimalusi;
- täiendas erialaseid teadmisi;
- andis juurde enesekindlust, avardas silmaringi ning suurendas sallivust ja avatust.

Programmide lõikes oli mõningaid erinevusi õpirände mõju hinnangutes.

- Õpirände mõju **juhtimisoskuste täiendamisele** oli madalam üld- ja kõrgharidusvaldkonna programmides. Kuna Comenius ja Erasmus programmides oli asutuste juhtide osakaal vastanute seas väike, on see tulemus ootuspärane.

- Õpirände mõjule **uute õppemeetodite omandamise** osas, eristusid teistest programmide Erasmus programmis ja haridusjuhtide õppelähetuses osalenute mõnevõrra madalamad hinnangud.
- Erasmus programmis **oli uute õppevaldkondade kohta teadmiste omandamine** õpirände mõjul vähemtähtis. Õppejõud tegutsevad oma kindlas õppevaldkonnas ning õpirände eesmärgiks on täiendada pigem just erialaseid teadmisi ja kogemusi.

Kokkuvõttes nähtub vastustest, et õpirändes osalemine on pakkunud osalejatele väga palju nii erialaste teadmiste ja oskuste kui ka isikliku arengu (sh eneseteostus) seisukohast. Õpiränne mõjus väga tugevalt motivatsioonile õpetada ja koolitada, avardas silmaringi, lõi uusi tutvusi ja kontakte, arendas võõrkeelte oskust ning muutis avatumaks teiste kultuuride suhtes. Saadi juurde rahvusvahelises ja mitme-kultuurilises keskkonnas töötamise oskust ning omatakse paremat ülevaadet teiste riikide haridussüsteemide toimimisest.

„Õpetaja koolitus on kõige odavam koolitus, sest tulemust kultiveeritakse kordades tundides, kolleegidele, igal pool. Õpetada saab ainult seda, mida ise oskad. Lõpetuseks, ära küsi sellelt, kes kaua elanud, vaid sellelt, kes on kaugel käinud.“

(Comeniuse programmist osavõtja)

Väga oluliseks peeti õpirände käigus toimunud kogemuste vahetamist ja tekkinud koostöövõimalusi. Oodatult selgus, et õpirände mõju juhtimisoskuste arendamisele on kõrgemini hinnatud asutuse juhtkonna poolt. Eesti haridustöötajate IKT oskused on heal tasemel, mistõttu jäi õpirände mõju selles aspektis kõige madalamaks.

Asetades tulemused LLP prioriteetide konteksti, saab öelda, et õpiränne on aidanud kaasa isiklikule eneseteostusele, arendanud loovust ja osalejate konkurentsivõimet tänu uutele teadmistele. Tänu mitmekultuurilises keskkonnas viibimisele on suurenenud sallivus ja austus teiste kultuuride vastu. Õpirännet ei saa alahinnata kogemuste ja heade praktikate vahetuse võimalusena, mis soodustab koostööd ja hariduse kvaliteedi tõstmist nii Eestis kui mujal Euroopas.

„Õpiränne on vajalik, arendav mõistmaks teiste rahvaste ja kultuuride tavasid, kombeid, arusaamu ja töömeetodeid... Silmaringi arendamiseks, mõistmiseks, uute ideede leidmiseks arendamiseks.. kindlustunde saamiseks, et ajame sama asja...“

(Erasmuse programmist osavõtja)

Millistes aspektides on õpirände mõju isiklikule arengule kõrgem või madalam, sõltub sellest, mis oli õpirände eesmärk ja koolituse sisu. Õpetava personali puhul on rõhk pigem erialastel täienduskoolitustel, juhtimisoskuste täiendamisele pööravad suuremat tähelepanu juhtkonna liikmed.

"Igasugused rahvusvahelised kontaktid on isiksuse arengule vajalikud, arendavad silmaringi, tõstavad töötamise motivatsiooni koolis, arendavad keeleoskust. Kui vähegi võimalik, peaksid kõik kooli töötajad saama kordki mõnes projektis osaleda. Meie oma kooli projektides sellega arvestame."

(Leonardo programmist osavõtja)

5.2 Õpirände mõju osaleja tööalasele tegevusele

Õpirändes osalemise mõju tööalasele tegevusele hinnati järgmistes aspektides:

- tööalase motivatsiooni tõus;
- uute ametialaste kontaktide kasutamine töös;
- uute õppemeetodite kasutamise suurendamine töös (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused⁷);
- rahvusvahelise koostöö ja nn "euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine töös;
- võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine töös.

Vastajad said ka siin avatud vastustena lisada veel kaks enda jaoks oluliseks osutunud tegurit.

Vastajad hindasid õpirände eelpool nimetatud aspektide mõju skaalal – jah, olulisel määral; jah, teatud määral; vaid vähesel määral; ei, üldse mitte. Tulemuste kajastamisel arvestati kahte esimest hindamiskriteeriumi kui positiivseid arvamusi ja arvutati välja nende vastuste osakaal.

⁷ Siin peetakse silmas kitsamalt grupitöö juhtimisoskust

Tabel 7 võtab vastused kokku kõigi viie programmi koondtulemustena (vt täpne jaotus lisa 2 tabelid 7-12).

Tabel 7. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (koond)

Kõik programmid	Kokku % (N=525)
Töölase motivatsiooni tõus	93
Uute ametialaste kontaktide kasutamine	76
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	77
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	72
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	64

Kõige kõrgemalt hinnati õpirände mõju **töölasele motivatsioonile** – oluliseks pidas seda 93% vastanutest. Mõnevõrra vähem hinnati õpirände mõju **uute õppemeetodite kasutamise suurendamisele** (77%). Samale skaalale jäi ka õpirände mõju **uute ametialaste kontaktide kasutamisele** (76%) ja **rahvusvahelise koostöö laiendamisele** (72%). Tulemus ei ole halb, kui arvestada, et uute kontaktide kasutamine ja koostöö sõltub mõlema osapoole huvidest ja koostöövajadustest. Lisaks on tagasi tulles kerge langeda uuesti vanasse tööruutiini ning arvestada tuleb ka sellega, et rahvusvaheliste tegevuste lisamine enda töökohustuste hulka nõuab aega ja suurendab töökoormust.

Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamist hindas õpirände mõjuna positiivselt 64% vastajatest. Vastuste puhul tuleb arvestada, et juhul, kui asutusel on juba tihedad rahvusvahelised koostöösuhted, mis eeldavad ka töötajate poolt võõrkeelte igapäevast kasutamist, siis ei pruugi õpirändes osalemisel neile aspektidele olla nii suurt mõju.

Tabelis 8 kajastuvad **vastajate hinnangud õpirände mõjule töölase tegevuse osas programmide lõikes**. Hindamiskriteeriumid ja tulemuste kajastamise põhimõtte kattuvad eelmise tabeliga (vt ka täpsemalt lisa 2 tabelid 7-12).

Tabel 8. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (programmide lõikes)

	Comenius % (N=158)	Erasmus % (N=140)	Grundtvig % (N=47)	Haridus- juhtide õppe- lähetus % (N=81)	Leonardo % (N=99)
Töölase motivatsiooni tõus	97	88	94	95	93
Uute ametialaste kontaktide kasutamine	77	81	79	70	69
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	93	56	92	73	77
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	79	73	71	75	62
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	72	51	58	70	68

„Arvan, et uued mõtted ja suunad - innovatsioon - tuleb igapäevasesse koolitõesse just rahvusvahelise õpirände kaudu, kuid mitte otsekohe, üksüheselt. Kohtumised eri maade kolleegidega kujundavad uue vaatenurga ja tunnetuse ning see aitab näha uusi võimalusi ka oma töös. Rahvusvaheline õpiränne on õpetajatöös ülioluline.“

(Comeniuse programmist osavõtja)

Kokkuvõttes hindasid Comenius programmi osalejad õpirände mõju tööalasele tegevusele ülejäänud programmidega võrreldes kõige kõrgemalt.

Töölase motivatsiooni tõusu kinnitas 97% vastajatest. Nagu eelnevalt selgus (vt tabel 6 lk 34), oli uute õppemeetodite omandamine õpirände käigus Comeniuse osalejate jaoks oluline ja nagu tulemused näitavad, rakendatakse **uusi õppemeetodeid edaspidi aktiivselt ka töösse** (positiivseid hinnanguid 93%). Õpiränne edendas 79% hinnangul **asutuse rahvusvahelist koostööd ja partnerlust** (79%). Lähetus käigus **sõlmitud ametialaseid kontakte** kasutati töös 77%, **võõrkeelte igapäevase praktilise kasutamise suurendamist** nentis 72% vastajatest.

Vabade vastustena märgiti ära järgmist:

- tekkis arusaamine, et õpetaja rahvusvaheline erialane suhtlus lisab väärtust nii õpetamisse kui suhetesse õpilastega;
- uuemate keeleõppe suundadega tutvumine; laiem vaade õpetamisele;
- Euroopa läheduse tunnetamine läbi rahvusvaheliste suhete suurendamise;
- partnerite leidmine koostööprojekti;
- koostöö paranemine õpilastega;
- uute õppematerjalide kogumine ning õppematerjalide kvaliteedi võrdlemise ja hindamise võimalus;
- haridussüsteemi nägemine Euroopa kontekstis;
- muudatused töörutiinis ja töökordades; teadmiste täiendamine keeleõpetajana;
- oskus paremini aega planeerida;
- rühmatöö koordineerimise oskuste täiendamine.

Erasmus programmi puhul mõjutas õpiränne kõige enam **töölase motivatsiooni tõusu** (88%), seejärel **uute ametialaste kontaktide kasutamist** (81%), 73% hindas kõrgelt õpirände **mõju asutuse rahvusvahelise koostöö laiendamisele**.

Uute õppemeetodite rakendamise ja võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamist tõid esile umbes pooled vastanutest (vastavalt 56% ja 51%). Et uute õppemeetodite omandamine jäi Erasmus programmis osalenute hinnangutes veidi tagaplaanile, tingis see ka osalejate madalamad hinnangud uute

"Erasmus õppejõudude välisvahetus on suurepärase võimaluse erialakontaktide loomiseks rahvusvahelisel tasandil, kaasaegsete erialateadmiste ja õpetamismeetodite, jms sissetoomiseks vastava aine õpetusse."

(Erasmuse programmist osavõtja)

õppemeetodite kasutamise. Kuna kõrgkoolide jaoks on rahvusvaheline tegevus üks prioriteete, on võõrkeelte kasutamine nt õppejõudude töös muutunud igapäevasemaks ja suurt hüpet ei saa ühe õpirände mõjul siin tulla.

Omaltpoolt lisasid vastajad, et:

- õpiränne muutis nende suhtumist;
- nähtut ja kogetut saab kasutada õppetöös näidetena;
- saadi uusi kogemusi pidades mitmekultuurilise auditooriumi ees loenguid;
- võeti üle teiste ülikoolide häid praktikaid;
- algatati koostööprojekte;
- leiti sobivaid välisõppejõude, keda Eestisse kutsuda;
- parandati IT-tugiteenuseid;
- leiti uusi partnerkõrgkooli tudengivahetusteks;
- ühineti oma valdkonna virtuaalsete kogukondadega.

Grundtvig programmi puhul hindasid osalejad õpirände mõjudena kõige kõrgemalt **töölase motivatsiooni tõusu** (94%), seejärel **uute õppemeetodite kasutamise suurendamist** õpirände tulemusena (92%). **Uusi ametialaseid kontakte** kasutati töös 79% ning

rahvusvaheline koostöö laienes 71% vastaja hinnangul. Tagasihoidlikumaks jäi **võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine töös**, 58% positiivseid hinnanguid.

„Osalemine rahvusvahelises õpirändes avardab inimest mitmekülgset ja annab uusi impulsse igapäevatoos kasutamiseks. Kohtumised kolleegidega on alati arendavad ja laiendavad kultuurialast silmaringi.“

(Grundtvigi programmist osavõtja)

Vabades vastuses märgiti tööalase mõjuna ära, et:

- koguti uusi õppematerjale;
- täiendati teadmisi koolituse teemavaldkonnas;
- algatati uusi koostööprojekte;
- suurenes loovmeetodite kasutamine töös;
- leiti partnereid, kelle lisandumine tõstis projektitaotluse kvaliteeti.

Ka **haridusjuhid** tõid esimesena välja tööalase motivatsiooni tõusu (95%), teisena nimetati **rahvusvahelise koostöö laiendamist** (75%) Järgnesid **uute õppemeetodite kasutamise suurendamine** (73%), **uute ametialaste kontaktide ja võõrkeelte praktiline kasutamine** oma töös (mõlemad 70%).

„Rahvusvahelises koolituses osalemine laiendab silmaringi ja tõstab märkimisväärselt motivatsiooni. Läbi kogemuse ja uute teadmiste võimaldab olla parem ja kompetentsem juht.

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

Vabades vastustes toodi välja, et:

- täiendati teadmisi uutest meetodikatest;
- võrreldi teiste riikide ja Eesti hariduskorraldust;
- saadi ideid uute täienduskursuste väljatöötamiseks;
- tekkis suhtlusvõrgustik teiste riikide spetsialistidega;
- saadi kinnitust, et rahvusvaheline koostöö on väga vajalik ning ollakse paremini ettevalmistunud rahvusvahelisteks projektideks.

„Õpiränne on igati kasulik ja vajalik kooli töötajatele, mitte ainult õpetajatele. Meie asutuses on rahvusvahelised koostööprojektid saanud traditsiooniks. See on super!”

(Leonardo programmist osavõtja)

Programmi **Leonardo** osalejad panid samuti esimesele kohale **tööalase motivatsiooni** tõusu (93%). 77% vastajates hindasid õpirände mõjuna **uute õppemeetodite kasutamise suurendamist**. **Uute ametialaste kontaktide kasutamist** ka pärast õpirännet kinnitas 69%, **võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamist** igapäevatoos nentis 68%. Teiste aspektidega võrreldes hindasid Leonardo kaudu

Programmi **Leonardo** osalejad panid samuti esimesele kohale **tööalase motivatsiooni** tõusu (93%). 77% vastajates hindasid õpirände mõjuna **uute õppemeetodite kasutamise suurendamist**. **Uute ametialaste**

osalenud õpirände mõju **rahvusvahelise koostöö laiendamisele** veidi vähem, positiivseid vastuseid 62%.

Avatud küsimuste vastustena lisati:

- õpirände tulemusena saadi uusi praktikabaase ja mõtteid, kuidas praktika sisulist tegevust arendada;
- leiti uusi koostööpartnereid;
- suurenes tolerantsus õpilaste vajaduste suhtes;
- organiseeriti uusi koolitusi;
- tekkisid uued ideed arendustegevuseks koolis;
- korraldati välisriikide praktikantide vastuvõtt; tekkis kindlustunne, et oma kool on heal tasemel ja tänu õpirändes käigus kogetule ja õpitule tuntakse end ainet õpetades kindlamalt.

Tulemustest selgusid mõningad erinevused vastuste ja programmide lõikes.

- **Õpirändejärgne uute õppemeetodite kasutamise suurendamine** tuli kõige enam esile programmides Grundtvig ja Comenius. Programmis Erasmus olid hinnangud selles osas teistest madalamad. Tulemused on sõltuvad sellest, kuivõrd mõjutas õpirännet eri valdkondades uute õppemeetodite omandamist.
- Hinnangutes õpirände mõjule **rahvusvahelise koostöö ja „Euroopa mõõtme“ osa laiendamisele** eristusid Leonardo programmis osalenute vastused.
- **Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamist töös** on õpiränne mõjutanud vähem Erasmuse ja Grundtvigi osalejate arvates.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et õpirändes osalemisel on olnud osalejate tööalasele tegevusele märkimisväärne mõju. Õpiränne tõstis oluliselt tööalast motivatsiooni ning innustas kasutama uusi omandatud õppemeetodeid. Tänu suhtlemisele õpirände käigus sõlmitud uute kontaktidega ja rahvusvahelisele koostööle on suurenenud vajadus võõrkeeles rääkida ja kirjutada ning seeläbi suurendada võõrkeelte praktilist kasutamist oma töös. Hinnati õppematerjalide täiendamise võimalusi, arenesid nii erialased kui üldoskused ja avarus vaade nii enda tööle kui haridussüsteemile laiemalt.

Rahvusvahelise koostöö edendamine ja Euroopa mõõtmel laiendamine töölases tegevuses aitab kaasa LLP prioriteediks oleva Euroopa mõõtmel edendamisele haridusvaldkonna süsteemides ja tavades ning asutuste koostööle üle Euroopa.

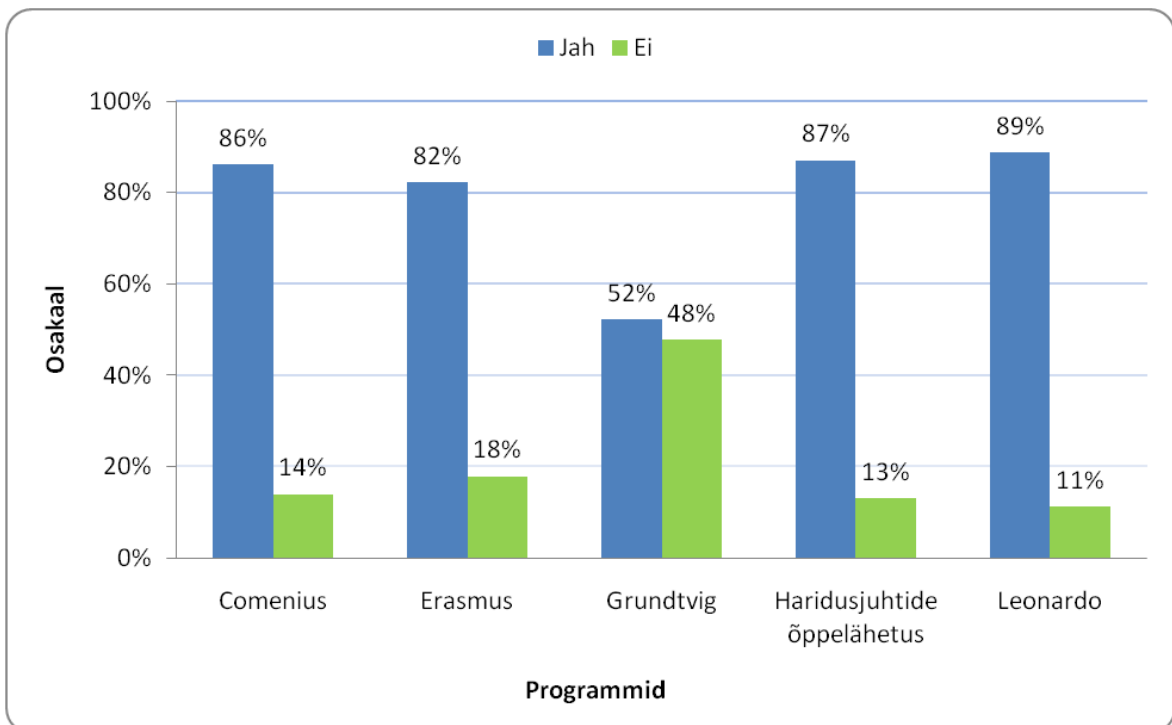
Mõju osaleja töölasele tegevusele ülalloodud aspektides sõltub ameti spetsiifikast ja osaleja senisest rahvusvahelisest tegevusest. Muutused ei pruugi ilmnedda kohe, vaid mõne aja pärast.

6. Õpirändes osalemise mõju asutusele

Eelnevas peatükis selgus, et õpirändes osalemine mõjutas vastanute arengut nii isiklikus kui töises plaanis. Käesolevas peatükis hinnatakse LLP allprogrammides osalemise mõju osaleja asutusele. Selgitatakse, millised on lühiajalises õpirändes osalemise põhjused ja mil määral on need seotud asutuse täiendkoolituse plaanides või arengukavades seatud eesmärkide täitmisega, kuidas on õpirändes osalemine mõjutanud asutuse töökorraldust, sisulist tegevust ja rahvusvahelist koostööd. Lisaks sellele selgitatakse, kuidas on õpirändes osalemine mõjutanud küsimustikule vastanute kolleege.

6.1 Rahvusvahelise õpirände kaasatus asutuse täiendkoolituse plaanidesse või arengukavadesse

Täiendkoolituse plaanide või arengukavade olemasolu õpirändes osalenute asutustes on kajastatud joonisel 7.

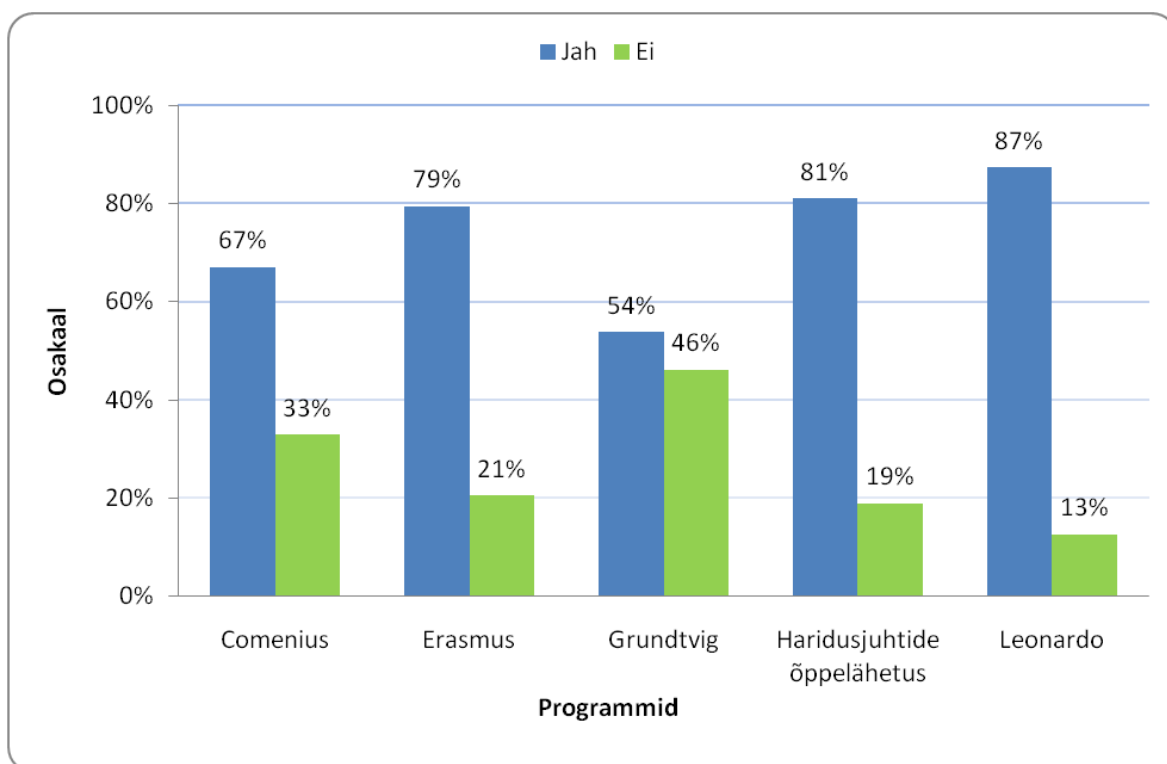

Joonis 7. Täiendkoolituse plaanide või arengukavade olemasolu asutuses (N=519)

Nelja programmi osas selgus, et **82-89% vastanute asutustel olid töötajate täiendkoolituse plaanid või arengukavad olemas**. Programmide lõikes vaadatuna oli siin erandiks Grundtvig, kus täiendkoolituse plaanide või arengukavade olemasolu asutustes kinnitas 53% vastanutest. Kuna täiskasvanuhariduse valdkonnaga tegelevad asutused on enamasti väiksemad (nt MTÜ-d või OÜ-d, milles on tegevad 2-3 inimest), kus tihtipeale kirjapandud plaanid või arengukavad puuduvad, siis on see tulemus ootuspärane.

Kõigi programmide puhul tuleks arvestada võimalusega, et tihtipeale ei ole töötajad kursis, et asutusel on vastav ametlik dokument olemas ja seepärast on vastatud eitavalt.

Kuna hariduse rahvusvahelistumine on muutumas üha olulisemaks ning sisaldub ka LLP allprogrammide prioriteetides, siis paluti **osalejatel, kes kinnitasid täienduskoolituse plaanide või arengukavade olemasolu enda asutuses**, vastata, kas neis **plaanides/kavades on olemas rahvusvaheline mõõde**. Tulemused on ära toodud joonisel 8.

Joonis 8. Rahvusvaheline mõõde asutuse täiendkoolituse plaanides või arengukavades (N-499)

Jooniselt selgub, et **valdavalt rahvusvaheline mõõde asutuste täienduskoolituse plaanides või arengukavades sisaldub**, mis ühtib ka ühtse Euroopa haridusruumi loomise ideega, kuid kasvuruumi on veel üld- ja täiskasvanuhariduse valdkonnas. **Erandiks on Grundtvigi** osalejate vastused. Põhjused samad, nagu joonis 7 puhul kirjeldatud.

Erasmuse puhul tuleb siinkohal arvestada, et iga LLP programmis osaleva kõrgkooli arengukava peab sisaldama rahvusvahelist mõõdet ning nii suur protsent eitavalt vastanud võib olla tingitud sellest, et küsimust ei mõistetud või ei ole osa vastajaid asutuse täienduskoolituse plaanide või arengukavade sisuga kursis.

Rahvusvahelistumine on olnud meie kolledži üks olulistest prioriteetidest juba viimased 5 aastat ja minu õpirände kogemused on olnud vajalikud panused selle eesmärgi realiseerimisel.

(Erasmuse programmist osavõtja)

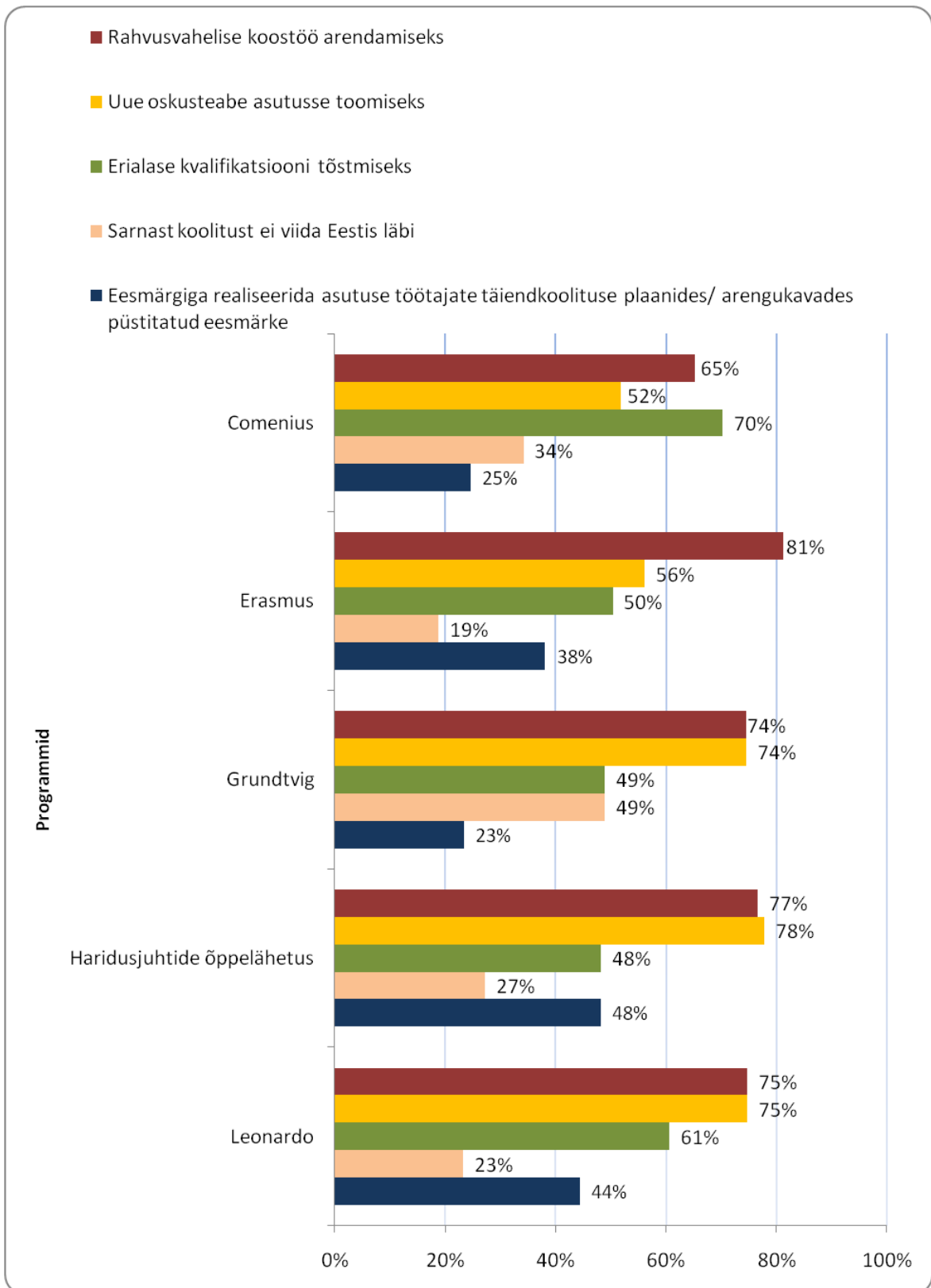
Kuivõrd oli lühiajalises õpirändes osalemine seotud asutuse täienduskoolituse plaanide või arengukavadega, lisaks muudele põhjustele, kajastab joonis 9. Kokku oli vastajatel võimalik valida viie vastusevariandi vahel:

- rahvusvahelise koostöö arendamiseks;
- uue oskusteabe asutusse toomiseks;
- erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks;
- sarnast koolitust ei viida Eestis läbi;
- eesmärgiga realiseerida asutuse töötajate täienduskoolituse plaanides või arengkavades püstitatud eesmärgid.

Vastajad võisid märkida ära mitu varianti. Tulemused on toodud joonisel 9.

„Õpiränne on väga kasulik nii õppijale endale kui ka organisatsioonile, sest iga laiienenud vaatega, uudsete ideedega, võrdlusoskuse ja -teadmisega töötaja tegevus kas klassis või kolleegidele muljeid jagades ja koolitusi tehes, mõjutab organisatsiooni arengut.“

(Comeniuse programmist osavõtja)

Joonis 9. Rahvusvahelises õpirändes osalemise eesmärgid (N=524)

Peamiste eesmärkidena tulid esile rahvusvahelise koostöö arendamine (65-81%), uue oskusteabe toomine asutusse (52-78%) ja erialase kvalifikatsiooni tõstmine (48-70%).

„Õpirändes osalemine annab kontakte koostöö arendamiseks edaspidiseks. Kutsekoolide jaoks on see väga oluline. Kui õpetajad saavad õppeprotsessi võrrelda, on ka meie lõpetajad konkurentsivõimelised.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

- Õpirändes osalemine, kui võimalus **rahvusvahelise koostöö arendamiseks** tuli kõige eredamalt välja Erasmus programmis (81%) ning oli vähemtähtis Comeniuse puhul (65%). Erasmuse osalejate vastused toetavad õpirände mõju hindamistulemusi, millest nähtus, et kõrghariduse valdkonna õpirännetes peeti kontaktide sõlmimist ja koostöö laiendamist olulisemaks, kui uute õppemeetodite omandamist ja hilisemat kasutamist töös.
- **Uue oskusteabe toomine asutusse** osutus tähtsamaks Grundtvigi (74%), Leonardo (75%) ja haridusjuhtide õppelähetuste (78%) programmides. **Erialase kvalifikatsiooni tõstmise** võimalust peeti õpirände eesmärgina olulisemaks üld- ja kutsehariduse valdkonna programmides (vastavalt 70% ja 61%).
- Selgus, et **asutuse täienduskoolituse plaanides või arengukavades püstitatud eesmärkide täitmine** oli eelnimetatud põhjuste kõrval vähemoluline (23-48%).

Programmide Comenius ja Grundtvig puhul on vastav seos olemas vaid kuni veerandi vastanute puhul. Grundtvigi puhul mõjutab tulemust see, et täiskasvanuhariduse valdkonnas ei ole pandud rõhku asutuse täienduskoolituse plaanid või arengukavade väljaarendamisele, mistõttu on ka vastav seos nõrk. Üldhariduse valdkonnas on siin aga suured käärid, kuna 86% osalejate asutustel on vastavad plaanid või kavad olemas ja enamuses neis olemas ka rahvusvaheline mõõde.

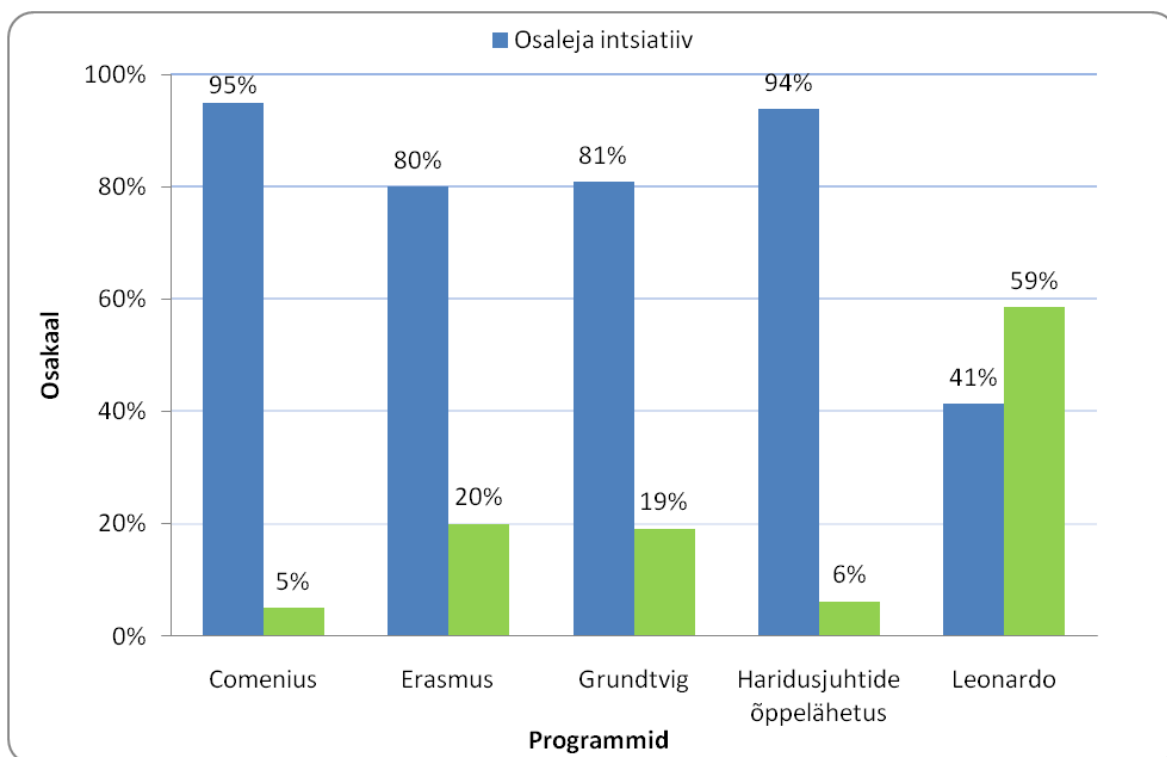
Kõige tugevamalt tuleb asutuse ja õpirände eesmärkide seos välja programmides Erasmus (38%), Leonardo (44%) ja haridusjuhtide õppelähetustes (48%). Nende programmide osas selgus eelnevalt (vt joonis 7 lk 49, joonis 8 lk 50), et osalejate asutuste arengukavades või täienduskoolituse plaanides oli rahvusvaheline mõõde rohkem esindatud kui Comeniuse ja Grundtvigi puhul. Seega tuleks asutuse arendustegevuse huvides rahvusvaheliste täienduskoolitustega arengukavades ja täienduskoolituse plaanides üha enam arvestada.

- Vähem nimetati õpirändes osalemise põhjusena **sarnase koolituse puudumist Eestis** (19-49%). Seda, et sarnast koolitust ei viida Eestis läbi, tõid kõige enam välja Grundtvig programmi (49%) raames õpirändes käinud.

„Grundtvig täienduskoolitus oli väga vajalik, eelkõige teema spetsiifikast tulenevalt, kuna Eestis ei ole piisavalt selle valdkonna professionaalkoolitajaid.“

(Grundtvigi programmist osavõtja)

Õpirändes osalemise eesmärkide kontekstis on oluline teada, kelle poolt on tulnud õpirändes osalemise initsiatiiv. Osalejatel paluti märkida, kas **lühiajalises õpirändes osamine on olnud asutuse või nende endi algatus ja initsiatiiv**. Tulemused on ära toodud joonisel 10.

Joonis 10. Õpirändes osalemise initsiatiiv (N-525)

Tulemustest selgus, et **initsiatiiv LLP allprogrammides osalemiseks tuleb osalejate endi poolt**. **Kõige eredamalt tuli osalejate initsiatiiv esile** programmis Comenius ning haridusjuhtide õppelähetustes, kus vastav näitaja ulatus vastavalt 94 ja 95 protsendini. Erasmuse ja Grundtvigi puhul oli õpirändes osalemise enda algatuseks märkinud 80-81% vastanutest.

Comeniuse osas tuleb osutada, et kuigi asutustel on olemas täienduskoolituse plaanid või arengukavad, siis õpirände eesmärkide seos asutuse eesmärkidega on suhteliselt nõrk ja osalejate endi initsiatiiv väga suur.

Erandiks on kutsehariduse programm Leonardo, kus 59% vastas, et õpirändes osalemise initsiatiiv oli tulnud asutuselt. Eelmise joonise (vt joonis 9, lk 52) tulemustest selgus, et kutseõppeasutustes väärtustatakse õpirändes osalemist, kui olulist võimalust rahvusvahelise koostöö arendamiseks ja uue oskusteabe toomiseks asutusse, ühtlasi oli tugev seos täienduskoolituse plaanide või arengukavadega. See näitab, et kutseõppeasutused on väga huvitatud töötajate õpirändes osalemisest ning põhjendab asutuse suuremat initsiatiivi.

"Õpiränne on täiesti õppejõu enda initsiatiivil teostatav ning instituut ei toeta õpirännet (ei näe ka selle kasu) ning ei tunne ka õpirändel osalenute vastu huvi. Samas on õpiränne väga kogemusterohke ning annab hea võimaluse rahvusvaheliseks koostööks."

(Erasmuse programmist osavõtja)

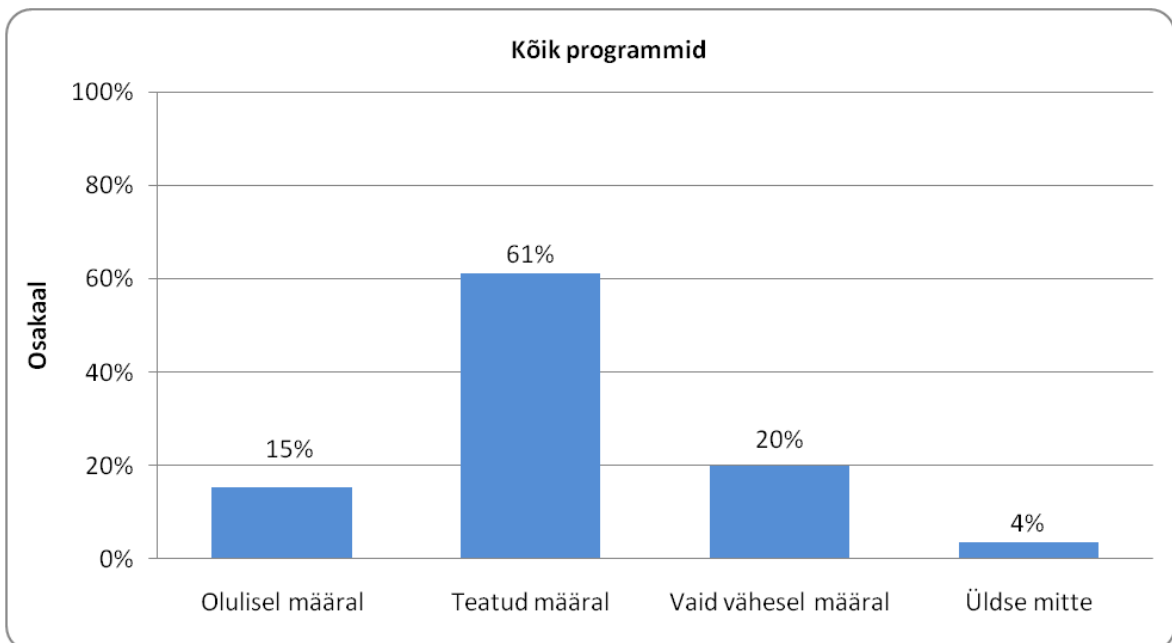
Üheks asutuse initsiatiivi tõstmise võimaluseks on täienduskoolituse plaanide või arengukavade koostamine personali kaasates, pannes paika prioriteetsed teemad, mida rahvusvaheline täienduskoolitus saaks katta. Töötajate koolitusvajadustega arvestamine ja vastava strateegia

loomine on asutuse arengu seisukohalt väga oluline. Siinjuures ei saa alahinnata ka juhtkonna rolli soodsa pinnase ja tingimuste loomisel töötajate igakülgseks arenguks.

Osalejatepoolne initsiatiiv ja soov õpirändesse minna näitab ühelt poolt, et ollakse väga motiveeritud õppima ja kontakte looma ning see loob aluse õpirände tulemuste tõhusamaks kasutamiseks. Teisalt võib see tähendada, et õpirändes osalevad „julgemad“, kes ei kardavad õpirände taotlemisega kaasnevat bürokraatiat, üksi reisimist ega võõrkeeles suhtlemist. Seda arvesse võttes tuleks innustada õpirände võimalusi kasutama ka neid töötajaid, kes piiriüleseid koolitusi pelgavad ning siin on üheks tõukejõuks asutusepoolne algatus.

6.2 Uute ideede rakendamine asutuse töös õpirände järgelt

Kohtumised välisriikide kolleegidega ning kogemuste jagamine annab kindlasti uusi mõtteid ja ideid, mida on võimalik rakendada või osaliselt üle võtta oma asutuse töös. Joonisel 12 on koondhinnang õpirände käigus saadud uute ideede hilisema ellurakendamise kohta asutustes. Osalejad vastasid küsimusele, **mil määral rakendati õpirändes saadud uusi ideid asutuse töös**. Hinnang anti skaalal - olulisel määral, teatud määral, vaid vähesel määral, üldse mitte.

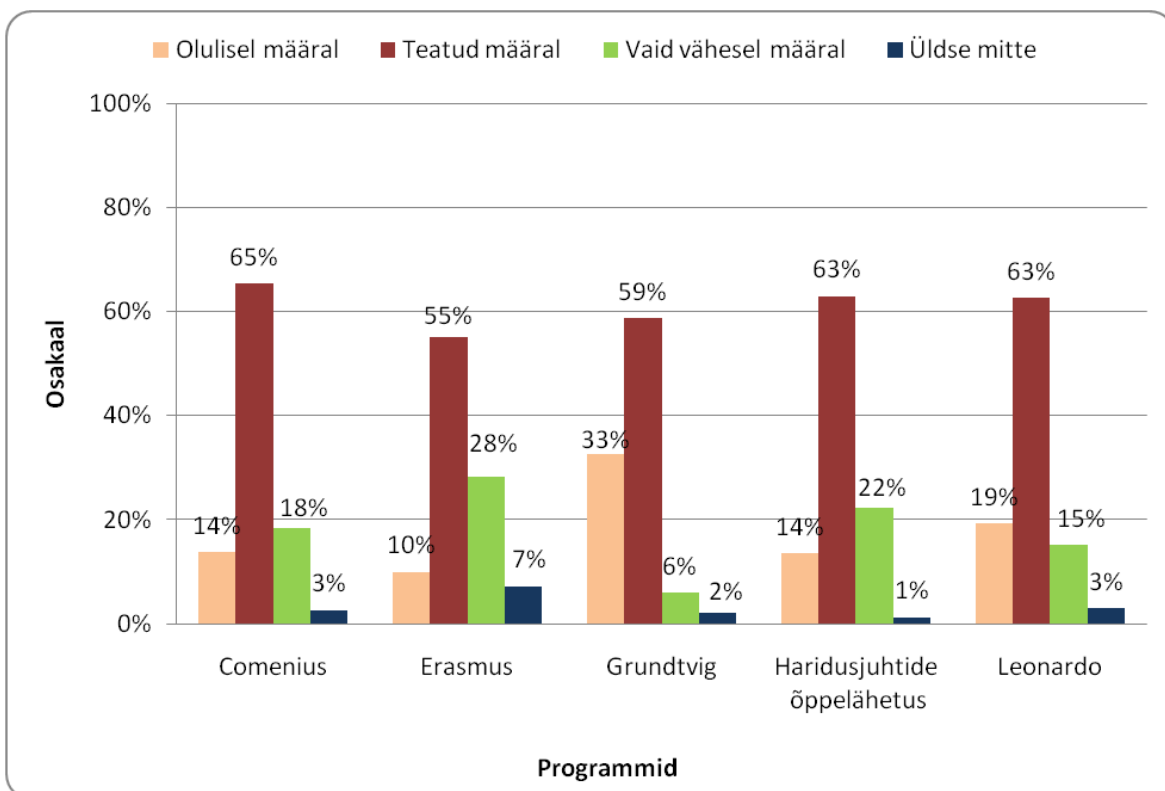
Joonis 11. Õpirändes saadud uute ideede rakendamine asutuse töös (programmide koond, N-517)

Positiivse poole peale jäi kokku 76% vastuseid. Eraldi vaadatuna kinnitas 15% õpirändes osalenutest, et on õpirände tulemusena tekkinud uusi ideid saanud asutuse töös ellu viia olulisel määral, 61% vastas, et see on neil õnnestunud teatud määral. **Viiendik vastajatest said uusi ideid rakendada vaid vähesel määral ja 4% ideid töösse ei pannud.**

„Kahjuks leidub häid kogemusi, mida ei ole võimalik oma asutuses realiseerida seoses õpetajate ja spetsialistide puudumisega. Ka rahaliste ressursside puudumine blokeerib teatud uute ideede elluviimise.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

Joonis 13 kajastab sama küsimuse osas tulemusi programmide lõikes.

Joonis 12. Õpirändes saadud uute ideede rakendamine asutus töös (programmide lõikes, N=517)

Programmide võrdluses on täiskasvanuhariduse valdkonna programmi **Grundtvig osalejad olnud aktiivsemad enda uusi ideid asutuses ellu rakendama** – olulisel määral olid uued ideed asutuse tööd mõjutanud kolmandiku vastanute arvates ning teatud määral 59%. See tähendab, et 92% selles programmis osalenutest panustab õpirände järgselt oma asutuse tegevuse arendamisse. Siin mängib taas rolli asutuste suurus, milles mis Grundtvigi programmis osalejad töötavad. Need asutused on pigem väiksemakoosseisulised ning sellevõrra paindlikumad, mis võimaldab uuendusi ja muudatuste kiiremini ellu viia.

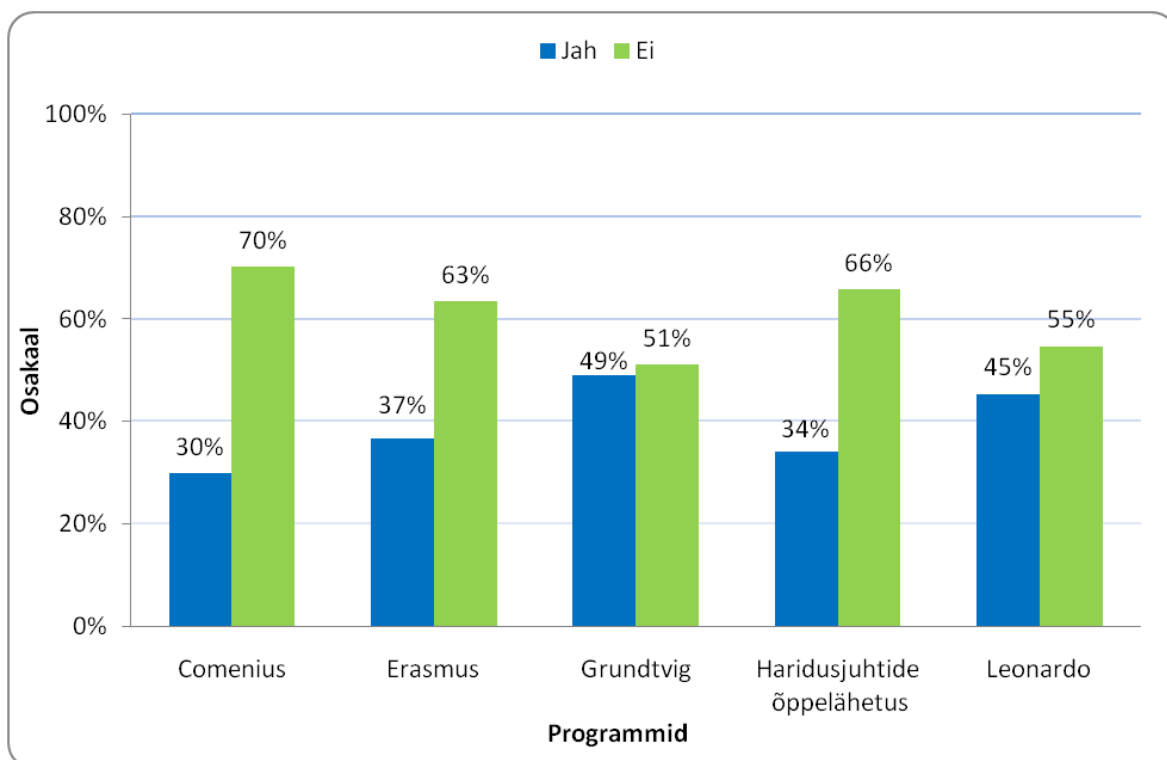
Ka **Leonardo ja Comeniuse programmi ning haridusjuhtide õppelähetustel osalenud on olnud üpris aktiivsed uusi ideid ellu rakendama**. Mõnevõrra jääb maha **Erasmus**, kui arvestades, et kõrgkool

„Isegi kui asutuses ei muutu ühe konkreetse õpirände tulemusel midagi, on igasugune õpiränne, sõltumata kohaloldud ajast, olulise tähtsusega osaleja maailmapildi avardamisel, uute ideede saamisel ja infovahetusel väliskolleegidega.“

(Erasmuse programmist osavõtja)

on organisatsioon, kus uuenduste sisseviimine on aeganõudev, siis selgitab see programmis osalenute vastuseid.

Uute ideede rakendamise osas paluti vastajatel täpsustada, **kas õpirändes osalemine on viinud muudatusteni ja uuendusteni õppeainete ja kursuste sisus ning õppekavades**. Tulemused on kujutatud joonisel 14.

Joonis 13. Õpirändes osalemise mõju muudatustele ja uuendustele õppekavades, kursustes ja/või õppeainetes (N=509)

Selgus, et üle kolmandiku kõigist osalejatest vastas, et õpirändes osalemine on neid mõjutanud muudatusi ja uuendusi õppekavadesse, -ainetesse või kursustesse sisse viima. Suurim mõju ilmnis programmide **Grundtvig** (49%) ja **Leonardo** (45%) puhul, kus „jah“ või „ei“ vastanud jagunesid peaaegu võrdselt.

„Elukestev õpe ja õpetajate enesetäiendamise võimalused muudes riikides on ääretult olulised, et käia kaasas kaasaegsete meetoditega ja mõista hariduse Euroopa mõõdet. /.../ On väga positiivne, kui omandatud kogemusi saab kodus kolleegidega jagada ning isegi uusi kursusi kooli õppekavasse lisada.“

(Leonardo programmist osavõtja)

Kutsehariduse valdkonna **programmi Leonardo** puhul mängib suurt rolli kutseõppe atraktiivsuse tõstmine. Nii asutuste suurem initsiatiiv õpirändes osalemisel kui hilisem tihedam suhtlemine juhtkonnaga peegeldub siin omakorda õpirände suuremas mõjus õppekavadesse jm

muudatuste ja uuenduste sisseviimisel.

Grundtvigi tulemusi selgitab asjaolu, et täiskasvanuhariduse valdkonnas töötatakse pigem väiksemates organisatsioonides ning valdkond ise ei ole rangelt reguleeritud. See annab oluliselt juurde paindlikkust ja võimalusi muudatusteks.

Erasmuse programmis ja **haridusjuhtide lähetustel** osalenutest leidis üle kolmandiku vastanuid (vastavalt 37% ja 34%), kes õppeainete, kursuste või õppekavade sisus muudatusi olid teinud. **Comeniuse** puhul oli näitaja mõne protsendipunkti võrra väiksem (30%). Tulemused on kahtlemata sõltuvuses selles, et õppekavad on riiklikult kinnitatud ning iga muudatus peab olema põhjendatud ja kooskõlastatud. Kursuste ja õppeainete õpiväljundid peavad omakorda kattuma õppekava eesmärkidega. Küll aga saab õpetaja muuta ainetundi huvitavamaks, kasutades uusi õppemeetodeid ja erinevaid lähenemisi.

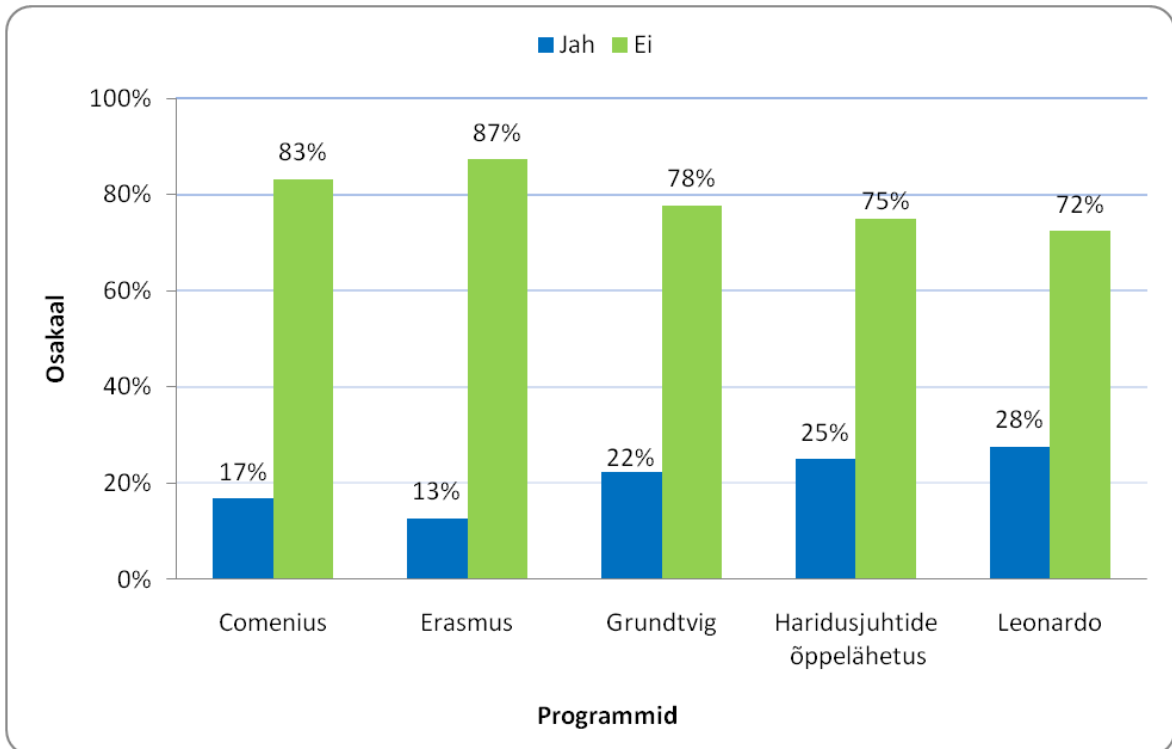
Kuna küsimustikule vastasid eelkõige viimase kahe-kolme aasta jooksul õpirändes osalenud, on reaalne, et küsimustiku täitmise ajal on paljud muudatused veel planeerimise või juurutamise etapis. Muudatuste ja uuenduste sisseviimine on aeganõudev, arvestades planeerimise etappi, tihtipeale vajaliku lisarahastuse ja partnerite leidmist jm. Tulemused võivad järgneda alles mõne aasta pärast.

Oma osa mängib ideede rakendamise juures ka valdkonna reglementeeritus ning asutuse ja kolleegide mõtteviis ja toetus.

Uute IKT lahenduste puhul võib takistuseks kujuneda vananenud riistvara, mis ei võimalda uusi lahendusi sisse viia.

6.3 Õpirändes osalemise mõju asutuse töökorraldusele

Osalejatel paluti hinnata, kas õpirändes osalemine viis muudatusteni asutuse töökorralduses, vastusevariantideks „jah“ või „ei“. Tulemused on toodud joonisel 15.

Joonis 14. Õpirändes osalemise mõju muudatustele asutuse töökorralduses (N-512)

Vastused näitasid, et üldiselt töötajate õpirändes osalemine asutuste töökorraldust ei ole mõjutanud. Ka programmis Grundtvig osalenud, kes on olnud aktiivseimad muudatusi õppekavadesse sisse viima, ei hinda enda õpirände mõju asutuse töökorraldusele väga oluliseks.

„Igal õpirändel on pikaajalised mõjud, mis ei pruugi kohe teoks saada, kuid ajapikku küll. Igapäevase töö rutiini on raske kiiresti muuta, samuti kogu organisatsiooni mõttekultuuri kujundada.“

(Leonardo programmist osavõtja)

Töökorralduse muutmisel on Leonardo programmis osalenud olnud aktiivseimad. Võttes arvesse vastuseid, mis näitasid kutsehariduse valdkonna asutuste initsiatiivi õpirändes osalemiseks ja õpirände seotust asutuse eesmärkidega,

samuti asutuse toetust erinevatele muudatustele, on tulemus ootuspärane.

Kui vaadata asutuste juhtkonnale mõeldud **haridusjuhtide õppelähetuste** vastuseid, siis on vaid 25% positiivselt vastanud mõneti üllatav tulemus, kuna selles programmis osalevad inimesed, kel on reaalsed võimalused asutuse töökorraldust muuta. Põhjuseks võib olla asjaolu, et eesmärgid ja teemad on õppelähetustes erinevad ning saadud kogemus ei seostu asutuse töökorraldusse puutuvaga.

Kõige väiksem oli õpirände mõju asutuse töökorraldusele programmide Comenius (17%) ja Erasmus (13%) osalejate hinnangul. On arusaadav, et üld- ja kõrghariduse valdkonnas ei ole õpetajal/õppejõul või spetsialistil väga suuri võimalusi asutuste reglementeeritust arvestades töökorralduses muudatusi teha. Samuti on õpetajate puhul on õpiränne enamasti seotud erialase täienduskoolitusega ning hilisem töökorralduse muutmine ei ole nende jaoks eesmärk.

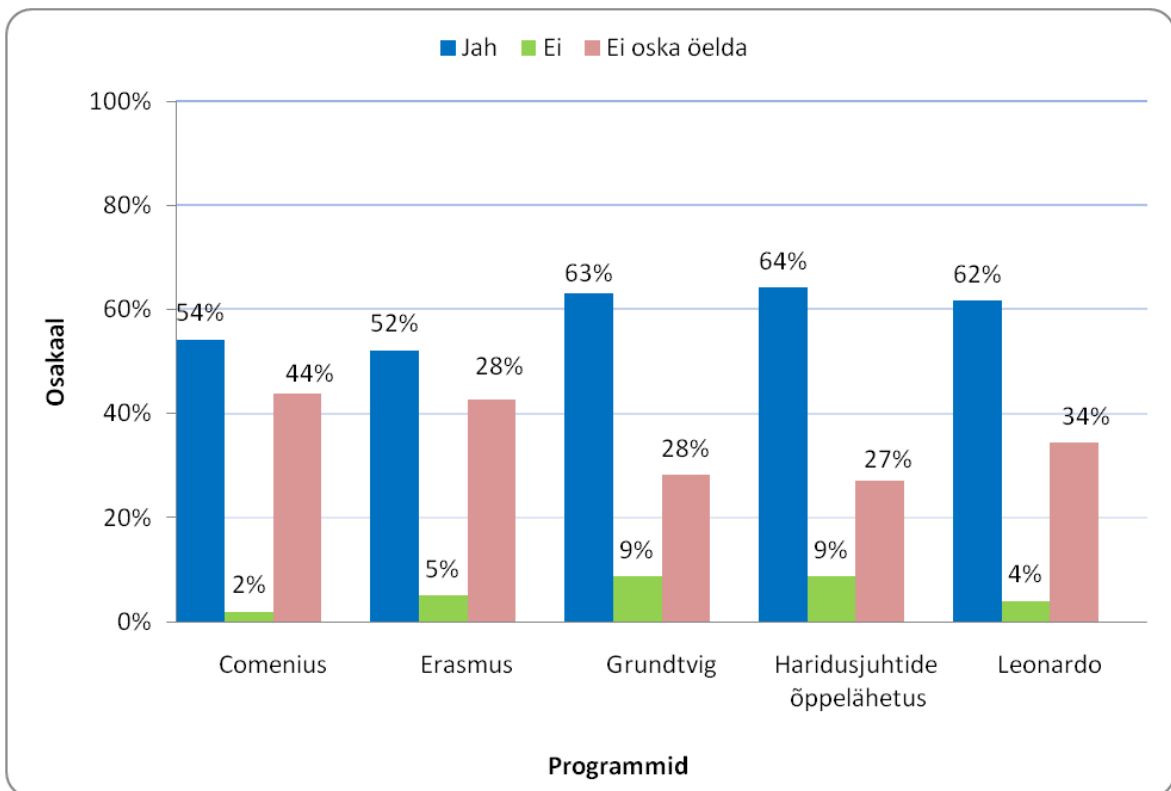
6.4 Õpirändes osalemise mõju rahvusvahelisele tegevusele ja koostööle

Rahvusvaheline koostöö erinevates haridusvaldkondades on üks LLP ja allprogrammide prioriteetidest. Järgnevalt selgitatakse, milline on olnud täpsemalt **õpirände mõju asutuse rahvusvahelisele tegevusele ja koostööle.**

„Nii Comeniuse õpetajakoolituse kui ka koolide koostöö projektide läbi on asutuses nii töötajate kui ka õpilaste seas tugevnenud Euroopa-teadlikkus, st. ei olda pelgalt tolerantsemad erinevate kultuuride suhtes, vaid tuntakse ka aktiivset huvi Euroopa kultuurierisuse suhtes/.../.“

(Comeniuse programmist osavõtja)

Osalejatel paluti hinnata, kas nende osalemine lühiajalises õpirändes parandas asutuse teadlikkust mitmekultuurilisusest. Vastusevariantideks „jah“, „ei“ või „ei oska öelda“. Tulemused on toodud ära joonisel 16.

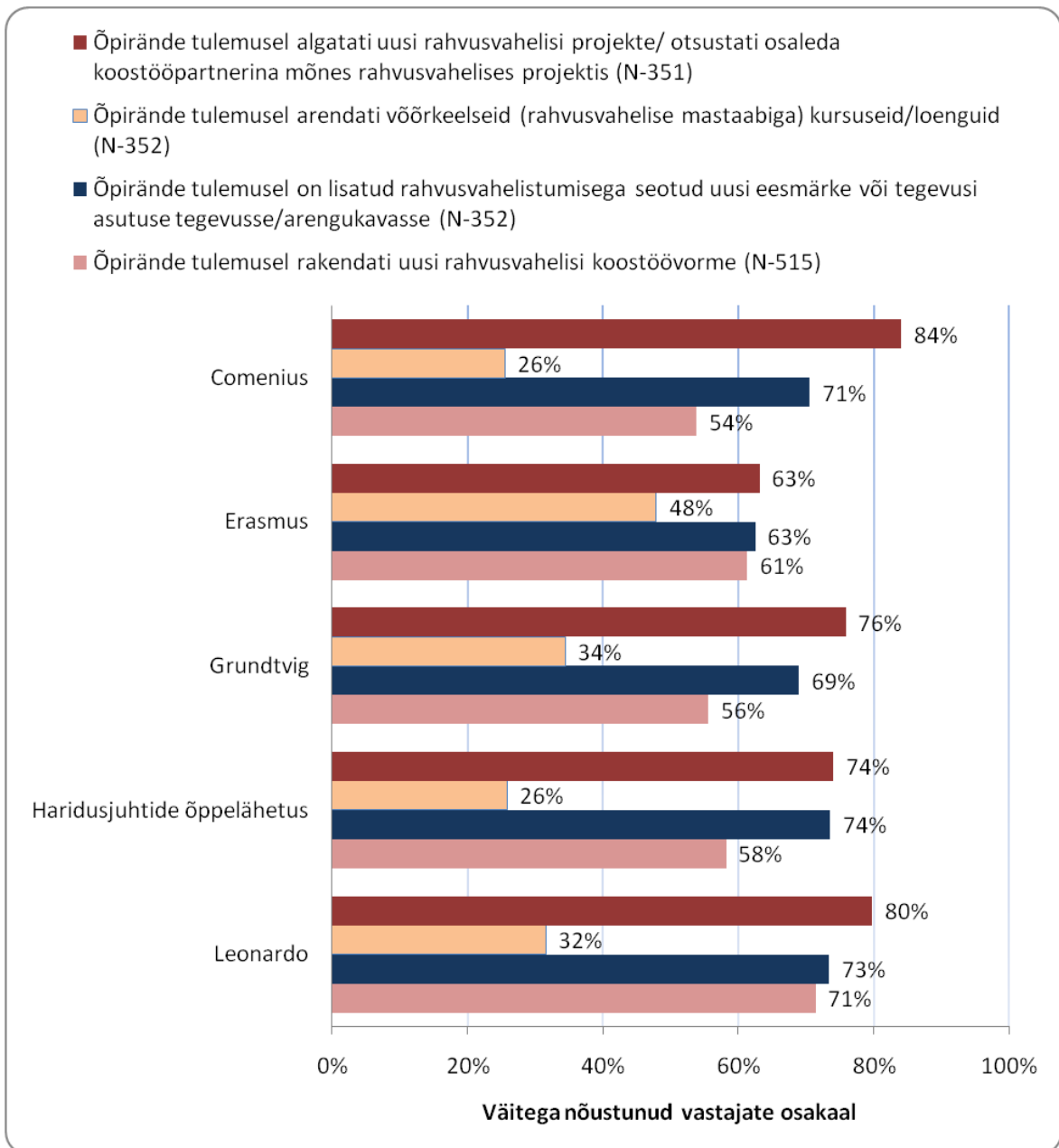
Joonis 15. Õpirändes osalemise mõju asutuse teadlikkusele mitmekultuurilisusest (N=517)

Vastustest nähtub, et **üldiselt oli õpirände mõju asutuse teadlikkusele mitmekultuurilisusest positiivne** – üle poole vastanutest leidis, et nende õpiränne on muutnud asutust teadlikumaks mitmekultuurilisusest, kuid suhteliselt palju leidis ka neid, kes ei osanud oma hinnangut selles küsimuses anda.

„Rahvusvahelistel koolitustel osalemine loob soodsa pinnase edasiseks rahvusvaheliseks koostööks- seda nii saadud kontaktide, kaasaegsete teadmiste ja rahvusvahelises meeskonnas töötamise näol. Mulle andis Grundtvigi koolitusel osalemine julguse ja huvi töötamaks rahvusvahelises projektis.“

(Grundtvigi programmist osavõtja)

Joonis 17 kajastab, kuidas on vastajad hinnanud **õpirände mõju asutuse rahvusvahelisele tegevusele ja koostööle**. Joonisele on koondatud nelja küsimuse vastused. Küsimused kajastuvad joonise päises, kuhu on samuti lisatud vastajate arv. Vastusevariandid on antud juhul „jah“ või „ei“.

Joonis 16. Õpirände mõju asutuse rahvusvahelisele tegevusele

Vastuste põhjal võib öelda, et **eelkõige on õpirändes osalemine toonud asutustes kaasa osalemise rahvusvahelistes projektides, arengukavade täiendamise rahvusvaheliste eesmärkidega ning uute rahvusvaheliste koostöövormide arendamise.**

- 63-84% osalejate asutustes algatati õpirände tulemusena uusi **rahvusvahelisi projekte ja/või osaleti rahvusvahelises koostööprojektis partnerina. Kõige tulemuslikumad olid siin Comeniuse (84%) ja Leonardo (80%) osalejate asutused.**

- Hea on tõdeda, et töötajate ja juhtkonna liikmete õpirändes osalemine on mõjutanud **asutusi oma tegevusse või arengukavasse lisama uusi rahvusvahelisi eesmärke või tegevusi**. Enim oli selles osas jah-vastuseid haridusjuhtide seas (74%) ning kutse- ja üldhariduse valdkonnas (Leonardo 73% ja Comenius 71%). Palju ei jäänud maha Grundtvig (69%) ja Erasmus (63%).
- **Uusi rahvusvahelisi koostöövorme rakendati kõige enam kutseharidusasutustes (71%),** kuid aktiivsed oldi ka teistes haridusvaldkondades – **Erasmus 61%, haridusjuhid 58%, Grundtvig 56%, Comenius 54%**.
- Veidi vähem pööratakse tähelepanu **võõrkeelsete rahvusvaheliste kursuste ja loengute korraldamisele**. Euroopa kõrgharidusruumi loomise seisukohast on **võõrkeelsete rahvusvaheliste kursuste arendamine** kõrghariduse valdkonnas oluline ja seda näitavad ka Erasmuse tulemused (48% „jah“-vastuseid). Ülejäänud programmide puhul jäi tulemus madalamaks (26-34%).

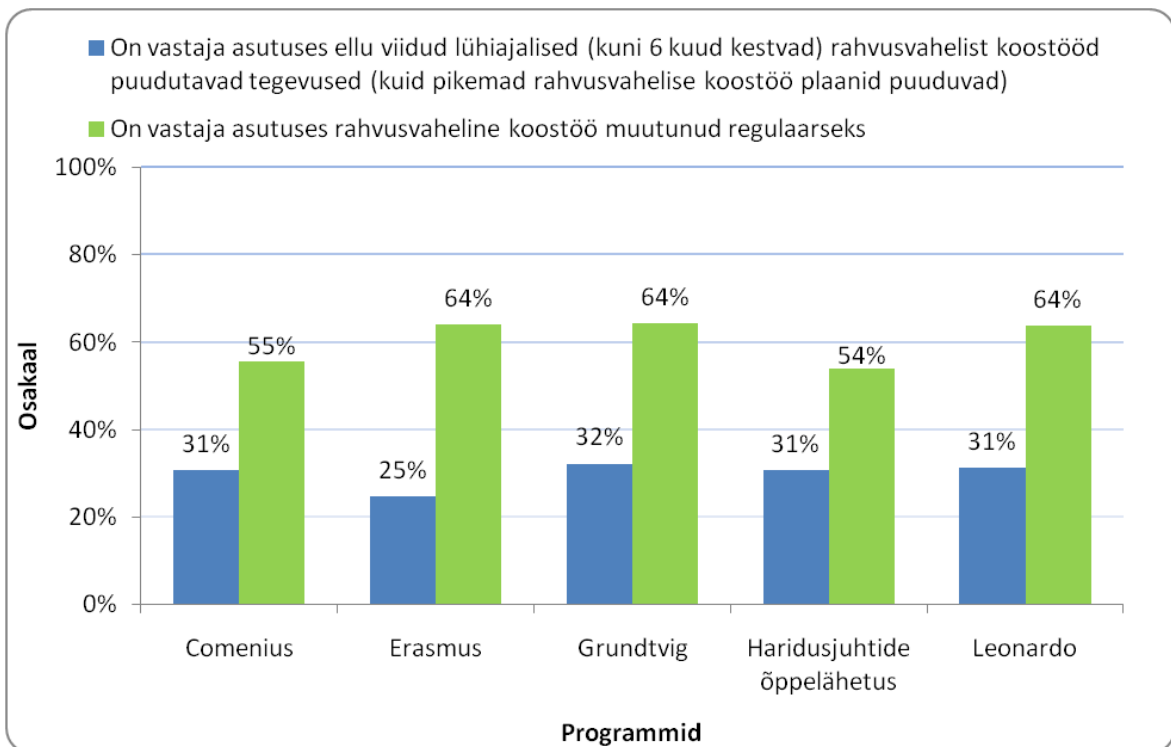
Töötajate õpirändes osalemine on asutuste rahvusvahelise tegevuse edendamiseks ja sellealaste eesmärkide täitmiseks üks olulisemaid võimalusi. Asutuse arendustegevuse huvides on õpirännet toetada ja näidata vajadusel üles suuremat initsiatiivi töötajate lähetusteks.

Õpirände mõju rahvusvahelisele koostööle hinnati järgmistes aspektides: **õpirände tulemusel on asutuses ellu viidud lühiajalisi (kuni 6 kuud kestvad) rahvusvahelist koostööd puudutavad**

„Rahvusvahelised suhted on meie organisatsiooni jaoks väga olulised, kuna need toetavad õpetaja professionaalset arengut, laiendavad silmaringi ja on motiveerivad.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

tegevused, kuid pikemad rahvusvahelise koostööplaanid puuduvad; rahvusvaheline koostöö on õpirände tulemusel muutunud regulaarseks. Mõlema aspekti vastused on koondatud joonisele 18.

Joonis 17. Õpirände mõju vastanute asutuste rahvusvahelisele koostööle (N=355)

Tulemused olid programmide lõikes sarnased. Neist osalejatest, kes vastasid, et õpirände järgselt on nende asutustes rakendatud erinevaid rahvusvahelisi

„Õppelähetuse käigus sain teada, et Euroopa haridustöötajad on väga avatud ja alati koostööks valmis.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

koostöövorme, **kinnitas 25-32%**, et kuigi pikemad rahvusvahelise koostöö plaanid puuduvad, on **ellu viidud juba lühemaid (kuni 6 kuud kestvad) koostööprojekte**. Heameel on tõdeda, et **55-64% kinnitab, et rahvusvaheline koostöö on asutuses muutunud regulaarseks**.

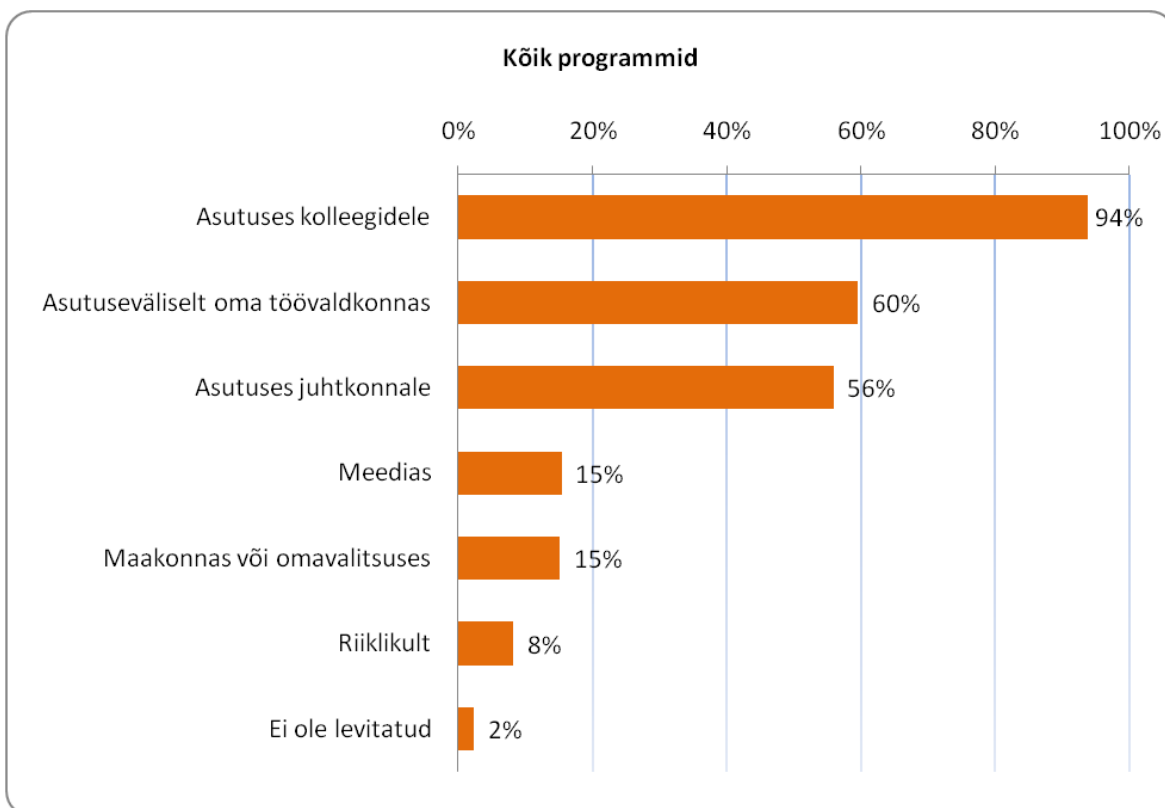
Mitmed vastanud tõid välja, et ei oska näha otsest seost asutuse rahvusvahelise koostöö ja enda õpirände vahel ning nägid koostööd pigem erinevate välislähetuste koondtulemusena.

Iga õpirände eesmärgiks ei ole uue koostöösuhte algatamine asutuse tasandil, kuid samas võib ka üks konkreetse teema ja eesmärgiga seotud õpiränne aidata väga palju kaasa asutuse piiriülesele koostööle. Kokkuvõttes annab iga õpiränne rahvusvahelise koostöö arendamisele oma osa.

Rahvusvahelise koostöö arendamine ja koostööprojektide läbiviimine toob töötajatele kaasa lisakohustusi, mida suure töökoormuse tõttu ei ole võimalik alati endale võtta. Oma osa mängivad ka koostöösuhted juhtkonna ja töötajate vahel, kuivõrd tunneb juhtkond huvi ja toetab töötajate algatusi või kui aldis on töötajad osalema rahvusvahelises koostöös, mis nõuab nii võõrkeelte oskust kui ka teatud sisemiste piiride ületamist ja harjumuspärasest erinevalt tegutsemist.

6.2 Uue oskusteabe ja kontaktide levitamine asutuses ja asutuseväliselt

Rahvusvahelises õpirändes osalemine on toetanud nii isiklike kui tööalaste kontaktide sõlmimist ja erialaste teadmiste-oskuste omandamist. LLP allprogrammides on õpirändejärgne teavitus kohustuslik (v.a Erasmus, mis toimib teistel alustel, kui ülejäänud programmid). Kui aktiivselt ja kellele osalejad **oskusteavet ja kontakte pärast õpirändest naasmist levitasid**, kajastab joonis 11. Vastajad said valida erinevate vastusevariantide vahel ning valikuid võis olla rohkem kui üks.

Joonis 18. Õpirände-järgne oskusteabe ja kontaktide levitamine (programmide koond, N-520)

Tulemused näitasid, et **eelkõige jagati teavet kolleegidele** (94%) ning **asutuseväliselt oma töövaldkonnas**⁸ (60%), alles seejärel **asutuse juhtkonnale** (56%). Märkatavalt vähem toimus teabe ja kontaktide jagamist **maakondlikul/omavalitsuste**⁹ tasandil ja **meedias** (à 15%) ning **riiklikul**¹⁰ (8%) tasandil.

Ilmselt on loomulik, et kõige enam jagatakse Infot kolleegidele, kellega oma töös igapäevaselt kokku puututakse. Kolleegide teavitamine on tänuväärne tegevus vajaliku oskusteabe jagamise seisukohalt. Lisaks annab see omaltpoolt tõuke, et kolleegid samuti õpirändes osalemist kaaluksid ning mõtte teoks teeksid.

Tulemuste juures jääb silma, et asutuse juhtkonnale jagati infot vähem, kui asutuseväliselt oma töövaldkonnas. Ühelt poolt on loomulik, et kitsalt erialast oskusteavet jagatakse eelkõige oma valdkonnas, kus vastavat oskusteavet vajatakse ja

„Kuna osalesin õpirändes omaalgatuslikult, siis olen oma kogemusi jaganud eelkõige lähedaste kolleegide ja oma õpilastega. Juhtkond ja välisosakond minu lähetuse vastu otsest huvi tundnud kahjuks ei ole.

(Grundtvigi programmist osavõtja)

väärtustatakse. Teisalt on oluline, et juhtkond tunneks huvi õpirändes toimunu ja võimalike uute lahenduste vastu ning osalejad oleksid valmis kontakte ja kogemusi juhtkonnaga jagama. See rajab teed asutuse rahvusvahelise tegevuse laiendamisele.

⁸ Erialaliidud, töögrupid, ainekomisjonid jne

⁹ Sh koostööks teiste asutustega (KOV-dega ja maavalitsustega) ja hariduspoliitika kujundamiseks

¹⁰ Sh hariduspoliitika kujundamiseks

Tabel 9 kajastab kontaktide ja oskusteabe levitamist programmide lõikes.

Tabel 9. Õpirände-järgne oskusteabe ja kontaktide levitamine programmide lõikes (N-520)

	Comenius	Erasmus	Grundtvig	Haridus-juhtide õppelähetus	Leonardo
	%	%	%	%	%
Asutuses kolleegidele	97	88	98	95	96
Asutuseväliselt oma töövaldkonnas	68	40	77	77	53
Asutuses juhtkonnale	58	39	62	63	68
Meedias	15	6	23	27	17
Maakonnas või omavalitsuses	18	4	6	43	8
Riiklikult	7	5	17	13	7
Ei ole levitatud	1	4	4	0	3

Kuna **Erasmus** programmis ei ole levitustegevus osalejate jaoks kohustus, siis **jagati antud programmi puhul oskusteavet ja kontakte teistest mõnevõrra vähem**, eriti kui pidada silmas maakondlikku/KOV ja riiklikku tasandit ning meediat.

- Kui võrrelda kõigi programmide lõikes teabe jagamist juhtkonnale ja asutuseväliselt oma valdkonnas, oli kutsehariduse valdkonna programm Leonardo ainus, kus osalejad jagasid infot rohkem juhtkonnaga. Tulemus on ootuspärane, kui arvestada, et antud programmi puhul tuli õpirändes osalemise initsiatiiv eelkõige asutuselt ning õpirände ja asutuse eesmärgid olid omavahel tihedalt seotud.
- Maakonna ja omavalitsuste tasandil jagasid haridusjuhtide õppelähetustel osalenud teavet ja kontakte oluliselt enam võrreldes teiste programmidega. See on ka antud juhul loomulik, kuna haridusjuhtide õppelähetustel osalevad muuhulgas ka kohaliku omavalitsuse, maakonna ja riigi tasandi haridusametnikud ise. Käsitletavat teemat puudutavad hariduspoliitikat ja -süsteeme, hariduse kvaliteeti jmt, mida on võimalik maakonnatasandil mõjutada.
- Meedias tegutsesid aktiivsemad haridusjuhtide õppelähetustes ja Grundtvig programmis osalenud. Kokkuvõttes oli meedia kasutamine teavitustegevuseks siiski suhteliselt tagasihoidlik. Osalejad põhjendasid seda sellega, et meediasse on raske

pääseda. Teisalt peljatakse, et tegu ei ole olulise või laiemat avalikkust huvitava teemaga ja seetõttu laiemat teavitamist ei toimu.

- **Riiklikul tasandil teavitamine** jäi üldiselt tagasihoidlikuks, **suurima panuse andsid siin Grundtvigi** programmis osalenud. Ka siin tuli vähese levitamise põhjusena välja info spetsiifilisus, mis on oluline pigem valdkonnale või asutusele, kuid mitte laiemalt riiklikul tasandil.

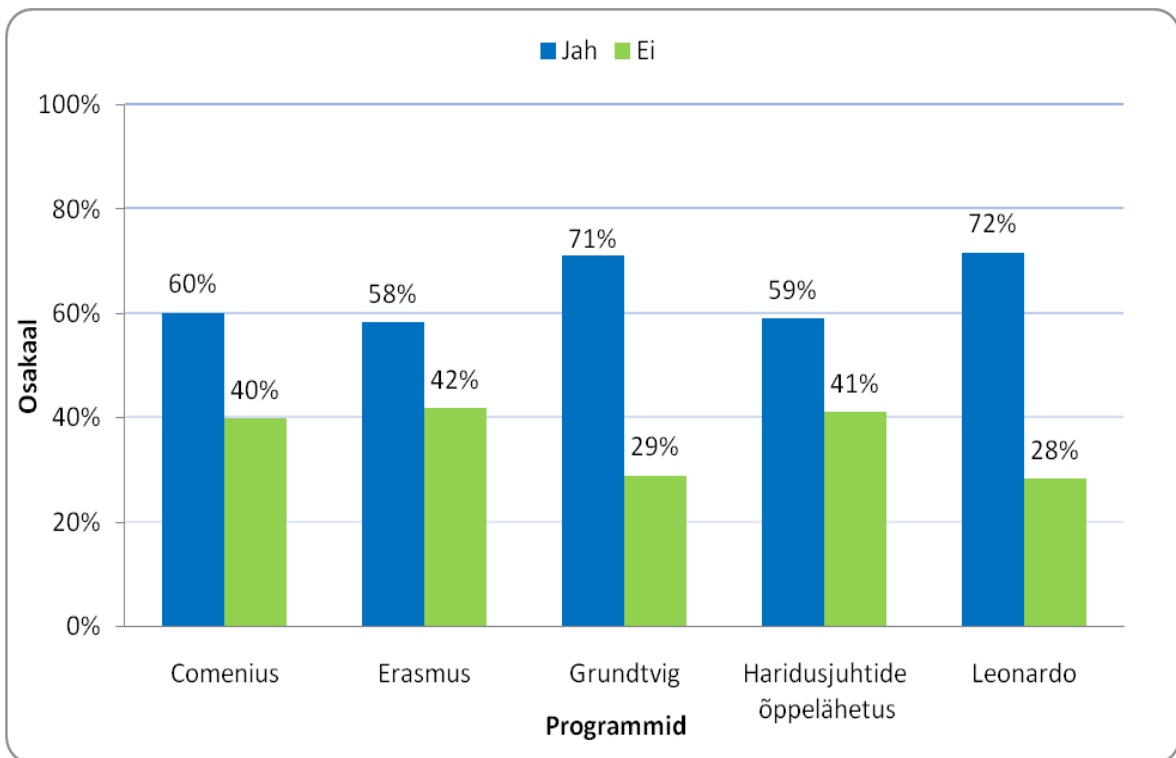
Kokkuvõttes on oskusteabe ja kontaktide laiemas levitamises veel palju kasvuruumi. Õpirändes osalemist peetakse laiemal avalikkuse huvi jaoks vähetahtsaks või on tegu kitsalt valdkonnaspetsiifilise teemaga, mille ulatuslikumat levitamist ei ole eesmärgiks.

Tulemustest selgunud asjaolu, et töövaldkonnas levitatakse infot rohkem, kui asutuses juhtkonnale, on mõttekoht nii osalejatele kui juhtkonna liikmetele. Pidades silmas nii asutuste eesmärke kui LLP üldprioriteete, mis puudutavad rahvusvahelist koostööd üle Euroopa, tuleks juhtidel ilmutada suuremat huvi õpirände tulemuste vastu ning töötajatel omalpoolt juhtkonnaga tihedamalt suhelda, et sõlmitud kontaktid, head ideed ja praktikad ei läheks kaotsi, vaid rakendataks töösse.

6.6 Õpirändes osalemise mõju kolleegide tegevusele

Vastanutel paluti hinnata, kuidas on nende õpirändes osalemine mõjutanud asutuses kolleegide tegevust: **kas see on mõjutanud kolleegide omavahelist koostööd, innustanud kolleegid ise samuti LLP valdkondlikes programmides osalema ning tundma suuremat huvi võõrkeelte õppimise vastu**, et õpirände käigus edukalt suhelda, koguda erialast teavet, uusi oskuseid ning luua kontakte.

Õpirändes osalemise mõju kolleegide omavahelisele koostööle ilmestab joonis 19.

Joonis 19. Õpirändes osalemise mõju kolleegide omavahelisele koostööle (N=509)

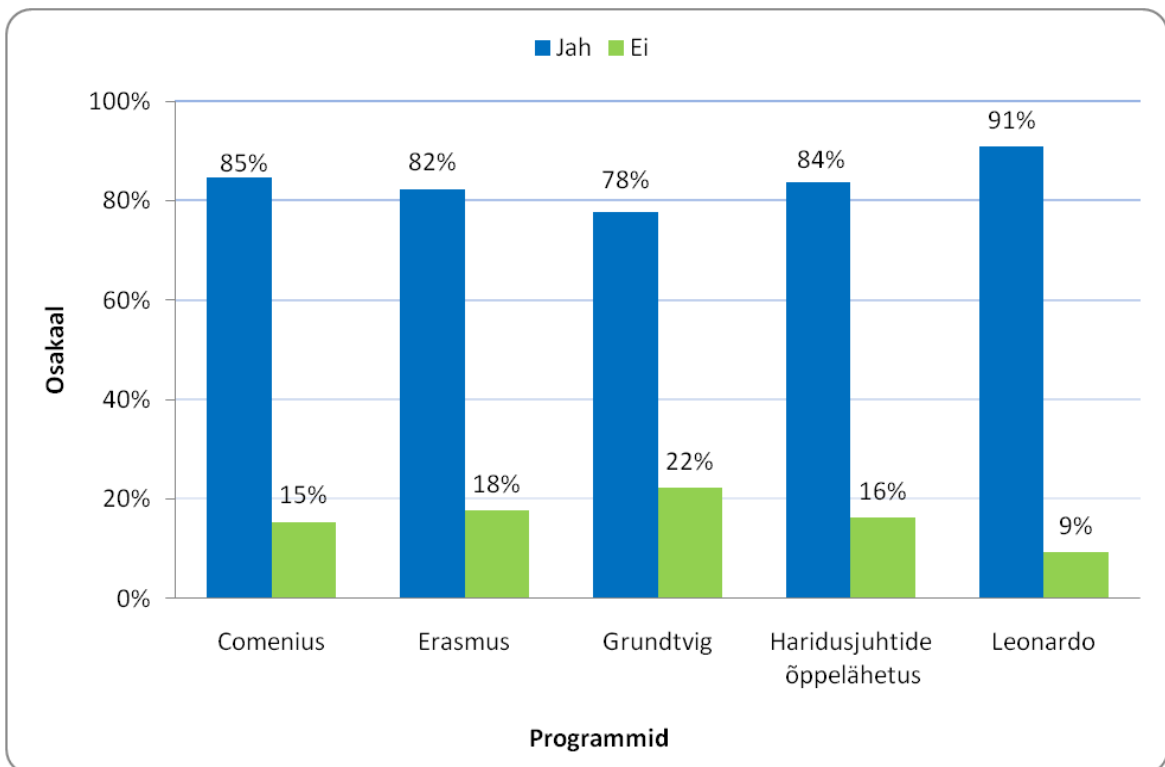
Vastused osutavad, et õpirändes osalemine mõjutas kolleegide igapäevast koostööd. Seda kinnitas 58-72% vastanutest. Suurimat mõju avaldas õpiränne kolleegide omavahelisele koostööle programmides Grundtvig ja Leonardo, mõnevõrra vähem tuli mõju koostööle esile ülejäänud programmides.

Kuivõrd on osalenute õpirände kogemus mõjutanud **kolleegide motivatsiooni õpirändes osaleda**, iseloomustab joonis 20.

Pean oluliseks, et minu koolitusel osalemine on mõjutanud ka minu kolleege rohkem ennast täiendama ning uusi meetoodilisi võtteid kasutama.

Kindlasti osalen ka edaspidi elukestva õppe programmides, sest peale õpirändes osalemist on enesetäiendamisest saanud tööalaselts eraldi eesmärk ning motivaator."

(Comeniuse programmist osavõtja)

Joonis 20. Õpirändes osalemise mõju kolleegide motivatsioonile osaleda õpirändes (N=515)

Vastustest selgus, et **õpirändes osalemine mõjus osalejate kolleegidele väga motiveerivalt** – „jah“ vastuseid oli programmide lõikes **Grundtvigi** 78 protsendist kuni **Leonardo** 91 protsendini. Leonardo tulemus on huvitav, kui meenutada, et see oli ainuke programm, kus õpirändes osalemise initsiatiiv oli asutuse poolt suurem, kui osalejate endi oma.

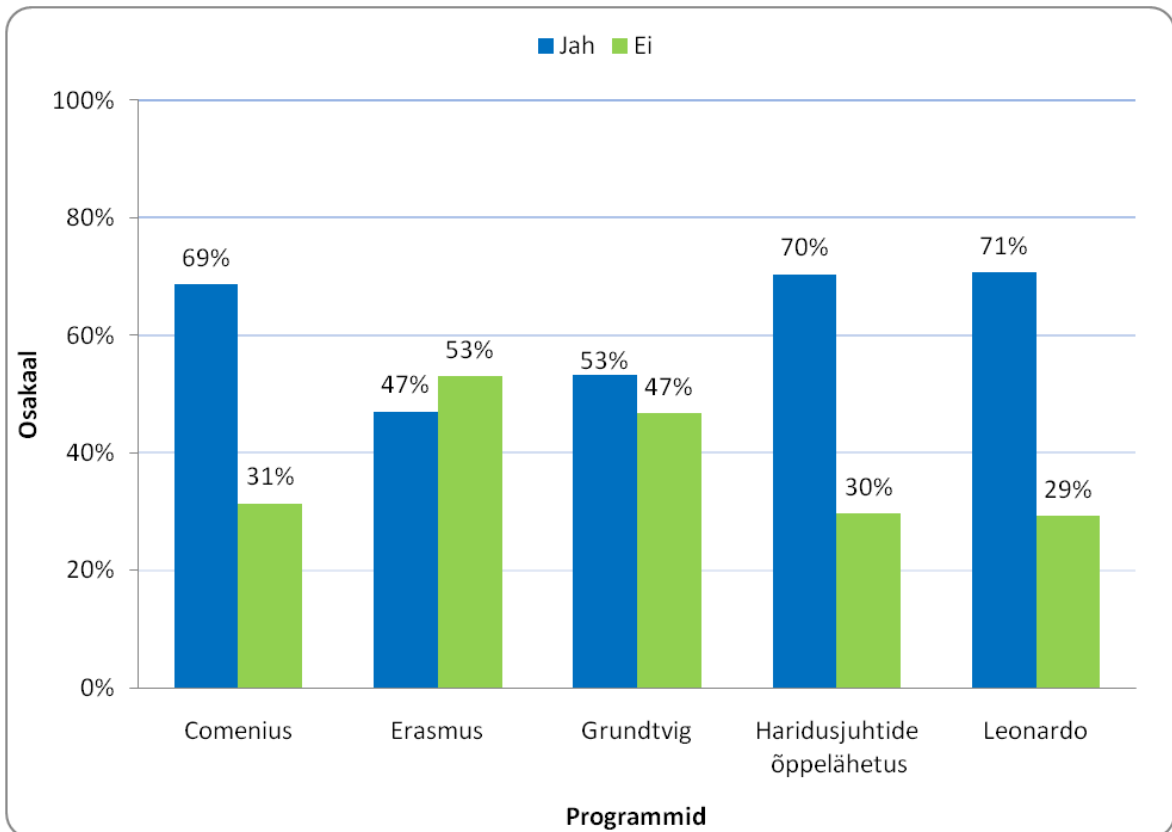
Õpirändes käinute silmast-silma reklaam kolleegidele on tähtis, kuna õpirändes osalemisel on mitmeid takistusi. Taotlemisprotsess tundub keeruline ja bürokratlik, tihti peale on töökoormus suur ja osalemine jääb

"Osalemine õpirändes on õpetajatele lisakoormus. Kuna õppetöö meie koolis on äärmiselt intensiivne, ei soovi paljud kolleegid millegagi peale otseste kohustustega tegeleda. Ka võib probleemiks kujuneda koolipoolne toetus/toetuse puudumine."

(Comeniuse programmist osavõtja)

ajapuuduse taha ja mõnel puhul puudub asutusepoolne toetus. Kõige enam toodi välja, et kolleegid tunnevad ebakindlust võõrkeelses keskkonnas toimetuleku ees, kuna kas alahindavad enda võõrkeeleoskust või on keeleoskus tõesti madal.

Võõrkeeleoskus on õpirändes osalemise eelduseks, paluti vastajatel hinnata, kas nende **osalemine õpirändes tõstis kolleegide huvi võõrkeelte õppimise vastu**. Vastused on toodud joonisel 21.

Joonis 21. Õpirändes osalemise mõju kolleegide huvile võõrkeelte vastu (N-512)

Comeniuse, Leonardo ja haridusjuhtide lähetuste puhul oli kinnitas 69-71% vastanutest, et õpirändes osalemine mõjutas kolleegide huvi võõrkeelte vastu. **Erasmuse ja Grundtvigi** programmides jagunesid „jah“ ja „ei“ vastused **peaaegu**

võrdselt. Seega on ka ühe inimese eeskuju kolleegidele julgustuseks ja motivaatoriks, et täiendada enda keeleoskust ning minna end välisriiki täiendama.

„Heameel oli, et nooremad kolleegid innustusid võõrkeele õppimisest ja soovist ka ise samalaadsetes projektides osaleda.“

(Haridusjuhtide õppelähetusest osavõtja)

Õpirändes osalemine mõjutab kolleegide omavahelist koostööd. Osalemine õpirändes on kolleegidele parimaks reklaamiks ja motivaatoriks, et õpirände võimalusi kasutada ja võõrkeeleoskuse täiendamisele rõhku panna.

7. Järeldused ja soovitused

7.1 Järeldused

Käesolevas hindamisaruandes „Euroopa elukestva õppe programmi lühiajalise õpirände mõju ja tulemuste hindamine“ on analüüsitud lühiajalise õpirände mõju osaleja isiklikule arengule ja tööalasele tegevusele, asutuse tegevusele (sh rahvusvaheline tegevus ja koostöö). Programmide lõikes on õpirände mõjus erinevusi, mis tulenevad paljuski sellest, millised on olnud lähetuses viibimise eesmärgid ning millised on olnud sisulised tegevused.

Euroopa elukestva õppe valdkondlike programmide – Comenius, Erasmus, Leonardo, Grundtvig, ja haridusjuhtide õppelähetused – raames toimunud Eesti haridustöötajate lühiajalises õpirändes osalemise kogemuste hindamise tulemused on mõnedele probleemkohtadele vaatamata rõõmustavad.

- **Õpirände võimalusi kasutatakse aktiivselt ning õpiränne on esmakordselt osaleda soovijatele atraktiivne.** Kellel on olemas varasem õpirändes käimise kogemus, kasutab seda võimalust ka hiljem.
- **Õpiränne vastab osalejate ootustele. Osalejate valdavalt positiivne hinnang kinnitab, et õpirände korraldus on kvaliteetne ning õpirände käigus toimuvad erinevad tegevused on sisulised ja põhjendatud ning haakuvad osalejate huvide ning valdkonnaga.** Ootustele mittevastavus on olnud tingitud õpirändes viibimise ebarahuldavast korraldusest vastuvõtja poolt, koolituse sisu lubatule mittevastavusest ja koolitajate madalast tasemest, kuid halvad kogemused on pigem erandiks. Hästi korraldatud õpiränne on täienduskoolituseks väga väärtuslik võimalus.
- **Õpirändes osalemise initsiatiiv on valdavalt osalejate poolne, erandiks on kutsehariduse programm Leonardo, kus asutusepoolne initsiatiiv on kõrgem.** Kutsehariduse valdkonnas on osalejate õpirändes osalemise eesmärgid seotud tihedamalt asutuse strateegiliste eesmärkidega, mis tingib ka asutuste suurema huvi kasutada töötajate arendamiseks õpirände võimalusi. Seega kuigi õpirändesse minnakse enamasti osaleja enda initsiatiivil, peaks see tegevus haakuma ka asutuse täiendkoolituse plaanides või arengukavades sätestatuga.

- **Õpiränne mõjutab oluliselt osalejate isiklikku arengut, kuid millistes aspektides on mõju suurem, sõltub sellest, mis on olnud õpirände eesmärk ja koolituse sisu. Mõju avaldub eelkõige inimeste hoiakutes teiste kultuuride suhtes ja maailmavaate avardumises, motivatsiooni ja enesehinnangu tõusus ning võõrkeeleoskuse paranemises.** Olulisena kerkib esile ka parem orienteerumine eri riikide haridussüsteemides, uuenduslike õppemeetodite omandamine ja kogemuste vahetamine. Juhtimisoskuste täiendamine on olulisem juhtkonna liikmetele ja vähem õpetavale personalile, kes keskendub erialastele koolitustele. IKT-oskuste täiendamisele aitab õpiränne kaasa pigem siis, kui õpirände eesmärk on suunatud uuenduslike IKT lahendustega tutvumisele.
- **Õpirändes osalemise mõju töölasele tegevusele oli samuti märkimisväärne, kuid hinnangud oli veidi madalamad võrreldes mõju hindamisega isiklikule arengule.** Kõige enam mõjutab õpiränne osalejate tööalast motivatsiooni. Uute omandatud õppemeetodite kasutamine pärast õpirännet toimub kõige edukamalt üld- ja täiskasvanuhariduse valdkondades. Õpirände käigus sõlmitud kontakte kasutatakse tööalaselt aktiivselt, sellega seoses laieneb rahvusvahelise koostöö ning suureneb võõrkeelte praktiline kasutamine töös, kuid sõltuvalt programmist on siin veel kasvuruumi. Tuleb aga arvestada, et juba aktiivselt rahvusvahelise koostööga tegelevate asutuste puhul ei pruugi üks õpiränne enam väga suurt mõju avaldada.
- **Valdavalt on asutustes olemas täienduskoolituse plaanid või arengukavad, mis sisaldavad ka rahvusvahelist mõõdet.** Täiskasvanuhariduse valdkonnas on arenguruumi mõlemas aspektis. Tulemused näitavad, et mida enam lisavad asutused eesmärkidesse rahvusvahelist mõõdet, seda suurem on seos osaleja ja asutuse eesmärkidel seoses õpirändega.
- **Tähtsamateks õpirändes osalemise eesmärkideks on rahvusvahelise koostöö arendamine ja uue oskusteabe toomine asutusse.** Üld- ja kutsehariduse valdkondades on õpiränne üks erialase kvalifikatsiooni tõstmise võimalustest. Vajaliku koolitusvõimaluse puudumine Eestis ei ole väga oluliseks õpirändes osalemise põhjuseks. Üldiselt on ka asutuse täienduskoolituse plaanides või arengukavades seatud eesmärkide ja õpirändes osalemise eesmärkide vaheline seos nõrk, suurt arenguruumi on näha programmis Grundtvig ja eriti üldhariduse valdkonna programmis Comenius. Programmi Leonardo näitel võib öelda, et mida suurem on õpirändes osalemises asutusepoolne initsiatiiv, seda

enam on tagatud osaleja eesmärkide ja asutuse eesmärkide ühtelangevus seoses õpirändega.

- **Rahvusvahelise koostöö arendamine ja koostööprojektide läbiviimine tähendab töötajate jaoks lisakohustusi, mida suure töökoormuse tõttu ei ole võimalik alati endale võtta.** Oma osa mängivad ka koostöösuhted juhtkonna ja töötajate vahel, kuivõrd tunneb juhtkond huvi ja toetab töötajate algatusi või kui aldis on töötajad osalema rahvusvahelises koostöös, mis nõuab nii võõrkeelte oskust kui ka teatud sisemiste piiride ületamist ja harjumuspärasest erinevalt tegutsemist.
- **Õpirändes osalemine ei ole oluliselt mõjutanud asutuste töökorraldust, kuid samas on õpirändes osalemine toonud kaasa muudatusi õppekavades, kursustes ja/või õppeainetes. Uusi ideid rakendatakse asutuse töös õpirändejärgselt pigem teatud määral.** Põhjus võib peituda haridusasutuste jäikuses ja reglementeerituses. Uute ideede kiire rakendamine vajab paindlikkust, mistõttu on Grundtvigi programmi tulemused teistest paremad. Täiskasvanuhariduse valdkonnas on vähem reglementeeritust ning tänu asutuste väiksusele on võimalik uusi mõtteid kiiresti ellu viia. Üldiselt aga on ideede elluviimine aja- ja ressursikulukas, mis võib võtta mitmed aastad aega. Uuenduste rakendamist mõjutab ka asutuses valitsev mõteviis ja suunatus arendustegevusele.
- **Õpirände käigus loodud uued kontaktid ja võrgustikud annavad olulise panuse asutuse rahvusvahelise tegevuse ja koostöö arendamise.** Õpirände tulemusena on algatatud rahvusvahelisi koostööprojekte või osaletakse partnerina koostööprojektides, on kujunenud välja regulaarsed koostöösuhted, asutuste tegevusse/arengukavasse on lisandunud rahvusvahelistumisega seotud eesmärged ning arendatud välja võõrkeelseid (rahvusvahelise mastaabiga) kursuseid või loenguid (viimase puhul on aktiivsemad kõrgkoolid). Seega on õpiränne rahvusvahelise tegevuse arendamiseks üks olulisi võimalusi ja asutustes tuleks selle potentsiaali rakendamiseks töötajate õpirännet teadlikult toetada.
- **Oskusteabe ja kontaktide laiemas levitamises on veel kasvuruumi. Oskusteavet ja kontakte levitatakse eelkõige lähiringkonnas ehk kolleegidele. Asutuse juhtkonda teavitatakse kokkuvõttes vähem kui oma töövaldkonnas tegutsevaid kolleege asutusest väljaspool** (erandiks Leonardo programm). Mida enam on asutuse osalev õpirände ettevalmistamises ja eesmärkide seadmises, seda tihedam on ka suhtlus

juhtkonna ja õpirändes osalenu vahel, näitavad Leonardo programmi tulemused. Rahvusvahelise koostöö edendamiseks ja ideede ellurakendamiseks on juhtkonna ja töötajate vaheline infovahetus hädavajalik.

- **Meedias ja riiklikul või maakondlikul tasandil info levitamises on arenguruumi.** Kuna õpirändes osalemist peetakse laiemal avalikkuse huvide jaoks vähetahtsaks või on tegu kitsalt valdkonnaspetsiifilise teemaga, siis ei ole ulatuslikumat levitamist eesmärgiks seatud. Samas, mida sisulisemad on teemad ning mida enam keskendutakse õpirände käigus teostatavates projektides ühiskonna jaoks olulistele probleemidele, seda rohkem tuleb uusi ideid ja infot levitada ning teha seda ka väljaspool enda asutust ja valdkonda.
- **Õpirändes osalemisele on parimaks reklaamiks kolleegide isiklik kogemus ja eeskuju, mis tõstab kolleegide huvi ja motivatsiooni täiendada võõrkeeleoskust ning osaleda õpirändes.** Õpirändes osalemist takistavad mitmed asjaolud – hirm keerulise asjaajamise ja võõrkeeles suhtlemise ees, suur töökoormus, asutusepoolse toetuse puudumine jm. Õpirändes osalenud kolleegide info ja toetus aitab kõhklejatel enda hirmudest üle saada.

Peamised järeldused, kuidas õpiränne toetab Eesti hariduselu laiemalt¹:

- haridusvaldkondade rahvusvahelistumine;
- haridusvaldkondade sisene üle-Euroopaline koostöö;
- kontaktide sõlmimine;
- heade praktikate ja kogemuste jagamine;
- uued ja innovatiivsed õppemeetodid.

Kokkuvõttes toetab töötajate õpirändes osalemine olulisel määral Euroopa mõõtme laiendamist erinevates haridusvaldkondades, edendades asutuste rahvusvahelistumist ning andes tuge rahvusvahelise tegevuse edendamisele ja koostöö tihendamisele üle Euroopa.

7.2 Sidusus LLP prioriteetidega

Tulemuste põhjal võib öelda, et õpirändes osalemise mõju LLP üldprioriteete silmas pidades on järgnev:

- **Õpiränne on pakkunud võimalusi valdkonnas tegutsevate inimestega kontaktide sõlmimiseks ja nendega koostöö alustamiseks üle Euroopa.**
- **Õpiränne on mõjutanud Euroopa mõõtme laienemist osalejate tööalases tegevuses ning õpirände tulemusel on lisandunud rahvusvahelistumisega seotud eesmärged ja tegevusi asutuste arengukavadesse.**
- **Õpirände võimalused on atraktiivsed. LLP allprogrammides on eelistatud esmakordselt osaleda soovijaid, et haarata võimalikult suurt osa haridusvaldkonnas tegutsevaid inimesi. Kuna õpiränne on suurel määral vastanud osalejate ootustele, soovitakse osaleda korduvalt.**
- **Õpirändes käigus on sõlmitud uusi tööalaseid kontakte, loodud koostöövõrgustikke ja sõlmitud kokkuleppeid nii õpirände käigus kui hiljem, aidates kaasa Euroopa elukestva õppe ruumi loomisele.**
- **Õpirände tulemusena on rahvusvaheline tegevus ja koostöö erinevates haridussektorites kasvanud ning on rakendatud uusi rahvusvahelisi koostöövorme.**
- **Õpirände tulemusena on kasutusele võetud uusi õppemeetodeid ning vahetatud kogemusi ja häid praktikaid.**
- **Õpiränne on võimaldanud täienduskoolituses osaleda erinevas vanusegrupis inimestel sõltumata nende sotsiaalmajanduslikust taustast.**
- **Õpirändes osamine on edendanud osalejate loovust, tõstnud võõrkeeleoskust ning pakkunud osalejate eneseteostuse võimalusi.**

Arengukohad:

- **Kuigi rahvusvaheline mõõde asutuste täienduskoolituse plaanides või arengukavades enamasti sisaldub, on üld- ja täiskasvanuhariduse valdkondades rahvusvahelistumise osas veel arenguruumi.**
- **Euroopa elukestva õppe ruumi loomiseks tuleb tõsta asutuste aktiivsust rahvusvaheliste suhete loomisel. Selleks on vajalik õpirändes osalemise, kui ühe sellealase tegevuse, suurem toetamine asutuse juhtkonna poolt ning asutuse eesmärkide sidustamine õpirändes osalemise eesmärkidega. Hilisem uute ideede ja heade praktikate juurutamine, vajab asutusepoolset tagasisidet ja toetust.**
- **Õpirände mõju ettevõtlikkusele ja juhtimisoskuste arendamisele on olnud tagasihoidlik.**

7.3 Soovitused

Hindamistegevuse tulemuste põhjal tehakse järgmised ettepanekud programmi rakendamise parendamiseks ja õpirände tulemuste efektiivsemaks kasutamiseks.

Sihtasutus Archimedesele:

- **Tutvustada aktiivselt õpirände võimalusi, et kaasata võimalikult laia hulka erinevate haridusvaldkondade töötajaid ning tõsta õpirändes osalemise atraktiivsust ja kättesaadavust. Korraldada erinevaid teavitustegevusi, kaasates sealhulgas varasemaid õpirändes osalenuid õpirände kogemuste ja heade praktikate ning LLP võimaluste tutvustamiseks.**
  - *Soovituse alus: vastustest selgus, et õpirändes osalemise initsiatiiv tuleb eelkõige osalejate endi poolt, mis võib tähendada, et õpirändes osalevad pigem need, kes ei karda õpirände taotlemisega seotud bürokraatiat ja üksinda võõrkeelses keskkonnas toimetulekut.*
- **Hoida õpirände toetuse taotlemise ja tagasisidestamise koordineerimise kõrget taset ning aidata taotlejatel enda ootused läbi mõelda, mis aitab kaasa õpirändega rahulolu tagamisele.**
  - *Soovituse alus: õpirändes osalenute hinnangul vastab õpiränne olulisel määral nende ootustele, rahuolematuse põhjused peituvad pigem vastuvõtjapoolses õpirände halvas korralduses ning koolitajate või grupijuhhi madalas tasemes.*
- **Tõsta elukestva õppe võimaluste kvaliteeti, kontrollides õpirände teema ja sisu kooskõla ja vastavust LLP üld- ja valdkondlike programmide prioriteetidele ning korraldajate kvaliteedi taset.**
  - *Soovituse alus: õpirändes osalenute kommentaarides tuli esile, et õpirände ootustele mittevastavus võib olla tingitud õpirände käigus toimuva täienduskoolituse vmt teema ja sisu lahknevusest või õpirändes toimuva tegevuse üldisest madalast kvaliteedist.*
- **Pöörata osalejate tähelepanu võimalustele arendada õpirände raames lisaks erialaoskustele ka juhtimisoskuseid ja ettevõtlikkust tulenevalt LLP prioriteetidest (nt LLP toetusvõimalusi tutvustavatel infopäevadel).**
  - *Soovituse alus: õpirände mõju juhtimisoskuste arendamisele jäi nõrgaks ja seda eelkõige õpetamise/koolitamisega tegeleva personali hulgas.*

Sihtasutus Archimedesele:

- Selgitada toetusesaajatele õpirändejärgse laiema teavitamisega (õppeasutuses, piirkonnas, riiklikult ja meedias) seotud ootuseid. Tutvustada osalejatele ja asutustele LLP lisameetmete (muud toetused) võimalusi teabedastuse ja õpirände tulemuste levitamisele ja kasutamisele suunatud ürituste korraldamiseks.
  - *Soovituse alus: selgus, et õpirändes osalenud levitasid infot eelkõige enda kolleegidele, vähem enda töövaldkonnas ja asutuse juhtkonnale ning kõige tagasihoidlikumaks jäi laiem levitustegevus, mis hõlmas meediat, maakondlikku/KOV ja riiklikku tasandit.*
- Tõhustada ka Erasmus õpirände tulemuste laiemat levitamist (kõrgkoolis, piirkonnas, riiklikult ja meedias) koostöös kõrgkoolide Erasmus-koordinaatoritega. Selgitada õpirändes osalejatele tulemuste ja oskusteabe levitamise olulisust seoses LLP programmi eesmärkide täitmisega (kõrgkoolisiseselt Erasmus-koordinaatorite initsiatiivil ja laiemalt SA Archimedese koordineerimisel).
  - *Soovituse alus: Erasmus programmi raames õpirändes osalenute vastused näitasid, et õpirände tulemuste laiemas levitustegevuses on väga palju kasvuruumi. See on tingitud asjaolust, et Erasmus programmis puudub hilisem õpirände tulemuste levitamise kohustus.*

Osalejale:

- **Kuna õpirände eesmärgist ja koolituse sisust sõltub, milliseks kujuneb õpirände mõju isiklikule arengule, töölasele tegevusele ja asutusele, tuleb õpirändes osalemise eesmärgid (isiklikud, töölased ja asutuse eesmärgid) ja ootused, mida soovitakse õpirändes omandada, põhjalikult läbi mõelda ning kirjeldada ära toetuse taotluses.**
  - *Soovituse alus: küsitluse tulemused näitasid, et asutuse täienduskoolituse plaanides või arengukavades püstitatud eesmärkide ja õpirändes osalemise eesmärkide ühildamises on arenguruumi.*
- **Pöörata lisaks erialastele koolitustele rohkem tähelepanu ka juhtimisoskuste täiendamise ja ettevõtlikkuse arendamise võimalustele õpirändes.**
  - *Soovituse alus: juhtimisoskuste arendamisele pöörasid suuremat tähelepanu õpirändes osalevad juhtkonna liikmed, vähem omandati juhtimisoskuseid õpetamise/koolitamisega tegeleva personali hulgas.*
- **Kasutada õpirände käigus sõlmitud kontakte rahvusvahelise koostöö edendamiseks oma töövaldkonnas ja asutuses, kaasates selleks juhtkonda ja kolleege.**
  - *Soovituse alus: tulemused näitasid, et õpirändes osalemine annab olulise panuse asutuse rahvusvahelise koostöö edendamisse, kuid vastanute kommentaaridest ilmnes, et suur töökoormus ja asutusepoolne vähene toetus võivad osutada sellealases tegevuses takistusteks.*
- **Tutvustada asutuse juhtkonnale aktiivsemalt õpirände käigus saadud kontakte ja oskusteavet, omandatud kogemusi ja uusi ideid ning uurida võimalusi nende ellurakendamiseks juhtkonna kaasabil.**
  - *Soovituse alus: tulemustest selgus, et õpirändejärgselt levitati asutuse juhtkonnale infot vähem, kui asutuseväliselt oma töövaldkonnas. Juhtkonnal ja õpirändes osalenud töötajal tuleks omavahelist koostööd tõhustada, et sõlmitud kontaktid, oskusteave, head ideed ja praktikad töösse rakendataks.*
- **Jagada teadlikult ja sihipäraselt õpirändes osalemise kogemusi kolleegidele ning julgustada neid õpirändes osalema, korraldades selleks asutusesiseselt infotunde ja nõustades kolleege õpirändega seotud küsimustes.**
  - *Soovituse alus: tulemused näitasid, et õpirändejärgne info jagamine kolleegidele oli aktiivne ning ühe kolleegi osalemine õpirändes motiveerib teisi õpirände võimalusi kasutama.*
- **Näidata üles suuremat kodanikuaktiivsust jagades oma teadmisi ja kogemusi nii asutusesiseselt, kui ka asutuseväliselt erinevatel tasanditel (sh kohalikus või üleriigilises meedias), kasutades selleks programmi võimalusi õpirände tulemuste levitamisele ja kasutamisele suunatud ürituste korraldamiseks, esinedes erinevatel teabepäevadel, pakkudes kaastöid meediaväljaannetele jmt.**
  - *Soovituse alus: selgus, et õpirändes osalenud levitasid infot eelkõige enda kolleegidele, vähem enda töövaldkonnas ja asutuse juhtkonnale ning kõige tagasihoidlikumaks jäi laiem levitustegevus, mis hõlmas meediat, maakondlikku/KOV ja riiklikku tasandit.*

Asutustele:

- **Tõsta asutuse initsiatiivi töötajate õpirändesse lähetamisel, tugevdades seostatust õpirändes osalemise ja asutuse strateegiliste eesmärkide vahel. Selleks lisada asutuse täienduskoolituse plaanidesse või arengukavadesse rahvusvahelistumisega seotud eesmärged, arvestades seejuures personali arendamise ja koolitusvajadustega.**
  - *Soovituse alus: hindamise tulemused osutasid, et asutuste initsiatiiv seoses töötajate õpirändes osalemisega, on madal (erandiks Leonardo programm) ning asutuse täienduskoolituse plaanides/arengukavades püstitatud eesmärkide täitmine oli õpirändes osalemise põhjuste seas üks vähemhinnatud aspekte.*
- **Lua asutuses õhkkond, kus toetatakse töötajate osalemist erinevates rahvusvahelistes koolitustes, projektides ja muudes koostöövormides, panustades nii rahvusvahelise tegevuse ja koostöö laiendamisse.**
  - *Soovituse alus: tulemused näitasid, et õpirändes osalemine annab olulise panuse asutuse rahvusvahelise koostöö edendamisse, kuid vastanute kommentaaridest ilmnes, et asutusepoolne vähene toetus võib osutada sellealase tegevuse takistusteks.*
- **Vahetada õpirändes osalejatega infot nii enne kui pärast õpirännet, luues selleks vastava asutusesisese rutiini, et toetada õpirändes osalenud töötajaid uute ideede ja heade praktikate rakendamisel asutuse töösse ning edendada asutuse rahvusvahelist tegevust.**
  - *Soovituse alus: tulemused õpirändejärgse kontaktide ja oskusteabe levitamise kohta näitasid, et asutuse juhtkonnaga jagatakse infot vähem, kui oma töövaldkonnas.*
- **Aidata kaasa õpirände käigus saadud uue oskusteabe ja kontaktide levitamisele töötaja poolt, toetades töötajat õpirände tulemuste levitamisele ja kasutamisele suunatud ürituste korraldamisel (olemasolev oskusteave, kontaktid ja ruumiressursid).**
  - *Soovituse alus: selgus, et õpirändes osalenud levitasid infot eelkõige enda kolleegidele, vähem enda töövaldkonnas ja asutuse juhtkonnale ning kõige tagasihoidlikumaks jäi laiem levitustegevus, mis hõlmas meediat, maakondlikku/KOV ja riiklikku tasandit.*

Lisa 1. Internetipõhine ankeetküsimustik

Euroopa elukestva õppe programmides õpirändes osalemine

Hea õpirändes osaleja!

Palume Teil vastata küsimustikule, millega SA Archimedes soovib välja selgitada elukestva õppe programmi raames toimunud Eesti haridustöötajate rahvusvahelises õpirändes osalemise kogemusi ja häid praktikaid.

Uuringu viib SA Archimedese tellimisel läbi InterAct Projektid & Koolitus OÜ.

Vastuseid kasutatakse üldistatud kujul, isikuandmeid ei avalikustata!

Küsimustiku täitmine võtab aega 20-30 minutit.

Loodame, et vastamiseks kulunud aeg tasub ennast programmi rakendamise parendamise näol tulevikus ära.

Koostöö eest ette tänades,

SA Archimedes

Küsimuste korral võtke palun julgesti ühendust,
Anna Toots
InterAct Projektid & Koolitus OÜ

Telefon: 68 38 043

E-post: anna@interact.ee

KÜSIMUSED

Esmalt palume vastata Teie kohta käivatele üldandmetele. Andmed on konfidentsiaalsed. Kontaktandmeid kasutame vajadusel vastuste täpsustamiseks.

*1. Teie ees- ja perekonnanimi

*2. Teie e-posti aadress

*3. Teie telefon

*4. Teie sugu

- mees
- naine

*5. Teie vanus

- alla 25 aasta
- 25-34 aastat
- 35-44 aastat
- 45-54 aastat
- 55-64 aastat
- üle 65 aasta

*6. Teie ametikoht

- õpetaja
- õppejõud
- täiskasvanute koolitaja
- asutuse juht/juhtkonna liige
- haridusametnik
- üldhariduse spetsialist
- kutsehariduse spetsialist
- kõrghariduse spetsialist
- täiskasvanuhariduse spetsialist
- administratiivtöötaja

*7. Teie asutuse/organisatsiooni nimi

*8. Millises haridusvaldkonnas Te töötate?

- alusharidus
- põhiharidus
- keskharidus
- kutseharidus

- täiskasvanuharidus
- kõrgharidus
- õpetajakoolitus
- muu

*9. Mis programmi raames Te õpirändel osalesite?

- Comenius
- Grundtvig
- Leonardo
- Erasmus
- haridusjuhtide õppelähetus

*10. Kas Te töötate jätkuvalt Teid lähetanud organisatsioonis?

- jah
- ei

*11. Kas Te osalesite õpirändes ...

- esmakordselt
- korduvalt

*12. Kui kaua on õpirändes osalemisest möödas (korduva õpirände korral viimasest)?

- 1-6 kuud (osalemise aeg juuli 2010 – detsember 2010)
- 7-12 kuud (osalemise aeg jaanuar 2010 – juuni 2010)
- 13-18 kuud (osalemise aeg juuli 2009 – detsember 2009)
- 19-24 kuud (osalemise aeg jaanuar 2009 – juuni 2009)
- 25-30 kuud (osalemise aeg juuli 2008 – detsember 2008)
- 31-36 kuud (osalemise aeg jaanuar 2008 – juuni 2008)
- 37-42 kuud (osalemise aeg juuli 2007 – detsember 2007)
- 43-48 kuud (osalemise aeg jaanuar 2007 – juuni 2007)

*13. Kelle initsiatiiv oli õpirändes osalemine?

- Teie kui osaleja initsiatiiv
- Teid lähetanud asutuse/ organisatsiooni initsiatiiv

*14. Kas õpiränne vastas Teie ootustele?

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

Järgnevalt palume Teil hinnata õpirände võimalikku mõju ja saadud kogemusi ÕPIRÄNDE AJAL JA VAHETULT SELLE JÄRGSELT.

Palun öelge, mil määral olete alljärgnevate väidetega nõus.

*15. Õpirändes osalemine soodustas kontaktide sõlmimist kolleegidega teistest riikidest

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*16. Õpirändes osalemine soodustas uute õppemeetodite omandamist

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*17. Õpirändes osalemine soodustas teadmiste omandamist uutest õppevaldkondadest

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*18. Õpirändes osalemine arendas võõrkeelte oskust

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*19. Õpirändes osalemine arendas IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskust ja kasutamist

- jah, olulisel määral

- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*20. Õpirändes osalemine arendas juhtimisoskust (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*21. Õpirändes osalemine arendas mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskust

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

Järgnevalt palume Teil hinnata õpirände võimalikku mõju ja saadud kogemusi ÕPIRÄNDE AJAL JA VAHETULT SELLE JÄRGSELT.

Palun öelge, mil määral olete alljärgnevate väidetega nõus.

*22. Õpirändes osalemine suurendas õpetamise/koolitamise motivatsiooni

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*23. Õpirändes osalemine suurendas uusi teadmisi ja arusaamist haridussüsteemi(de)st laiemalt

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*24. Õpirändes osalemine avardas arusaamist teistest kultuuridest ja suurendas avatust teistele kultuuridele

- jah, olulisel määral

- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*25. Õpirändes osalemine arendas loovust

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

26.1 Muu õpirändes osalemise mõju (palun lisage kommentaari väljale)

26.2 Palun hinnake oma lisatud teguri mõju

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

27.1 Muu õpirändes osalemise mõju (palun lisage kommentaari väljale)

27.2 Palun hinnake oma lisatud teguri mõju

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

Palume hinnata, kas ja kuidas Te rakendasite õpirändes omandatud ÕPIRÄNDE JÄRGSELT HILISEMALT OMA TÖÖS.

Palun öelge, mil määral olete alljärgnevate väidetega nõus.

*28. Õpirände järgselt tõusis Teie tööalane motivatsioon

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*29. Õpirände järgselt kasutate uusi ametialaseid kontakte oma töös

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*30. Õpirände järgselt suurenes uute õppemeetodite kasutamine Teie töös (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*31. Õpirände järgselt laienes rahvusvahelise koostöö ja nn „Euroopa mõõtme“ (partnerlus ja koostöö) osa Teie töös

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

*32. Õpirände järgselt suurenes võõrkeele (võõrkeelte) praktiline kasutamine Teie töös

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

33.1 Muu õpirändes osalemise mõju (palun lisage kommentaari väljale)

33.2 Palun hinnake oma lisatud teguri mõju

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

34.1 Muu õpirändes osalemise mõju (palun lisage kommentaari väljale)

34.2 Palun hinnake oma lisatud teguri mõju

- jah, olulisel määral
- jah, teatud määral
- vaid vähesel määral
- ei, üldse mitte

Allpool palume vastata küsimustele seoses jätkutegevustega ÕPIRÄNDE JÄRGSELT TEIE ASUTUSES.

*35. Kas Teie asutusel on olemas töötajate täiendkoolituse plaanid või arengukavad?

- jah
- ei

*36. Kas Teie asutuse töötajate täiendkoolituse plaanides või arengukavades on rahvusvaheline mõõde (partnerlus ja koostöö)?

- jah
- ei

*37. Mis eesmärgil saadetakse töötaja Teie asutuses rahvusvahelisse õpirändesse? (võite märkida mitu)

- eesmärgiga realiseerida asutuse töötajate täiendkoolituse plaanides/ arengukavades püstitatud eesmäärke
- sarnast koolitust ei viida Eestis läbi
- õpetaja erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks
- uue oskusteabe asutusse toomiseks
- rahvusvahelise koostöö arendamiseks

*38. Kuidas olete uut oskusteavet ja saadud kontakte levitanud õpirände järgselt? (võite märkida mitu)

- oma asutuses kolleegidele
- oma asutuses juhtkonnale
- oma asutuse väliselt oma töövaldkonnas (erialaliidud, töögrupid, ainekomisjonid jne)
- oma maakonnas või omavalitsuses, sh koostööks teiste asutustega (KOV-dega ja maavalitsustega) ja hariduspoliitika kujundamiseks
- riiklikult, sh hariduspoliitika kujundamiseks
- meedias

- uut oskusteavet ja saadud kontakte ei ole oma tegevuses ja õppetöös levitatud (selle vastuse korral vaadake edasi küsimus nr 51, lk 8)

39. Mil määral rakendati õpirändes saadud uusi ideid Teie asutuse töös?

- olulisel määral
 teatud määral
 vaid vähesel määral
 üldse mitte

40. Kas õpirändes osalemine parandas asutuse teadlikkust mitmekultuurilisusest?

- jah
 ei
 ei oska öelda

Palume Teil alljärgnevalt vastata, mida uut olete rakendanud ÕPIRÄNDE JÄRGSELT OMA ASUTUSES.

Selleks palume märkida, kas olete alljärgnevate väidetega nõus.

41. Õpirändes osalemine mõjutas kolleege osalema samalaadses tegevuses

- jah
 ei

42. Õpirändes osalemine parandas kolleegide omavahelist koostööd asutuses

- jah
 ei

43. Õpirändes osalemine viis muudatusteni asutuse töökorralduses

- jah
 ei

44. Õpirändes osalemine tõstis kolleegide huvi võõrkeelte õppimise vastu

- jah
 ei

45. Õpirändes osalemine viis Teie asutuses muudatuste või uuendusteni õppekavades; uute kursuste või õppeainete loomiseni

- jah
 ei

Järgmiseks palume vastata küsimustele seoses RAHVUSVAHELISE TEGEVUSEGA TEIE ASUTUSES.

46. Kas õpirände tulemusel rakendati Teie asutuses uusi rahvusvahelisi koostöövorme (nt kontaktide arendamine)?

- jah
- ei (selle vastuse korral vaadake edasi küsimus nr 51, lk 8)

47. Kas õpirände tulemusel on lisatud rahvusvahelistumisega seotud uusi eesmärke või tegevusi asutuse tegevusse või arengukavasse?

- jah
- ei

48. Kas õpirände tulemusel arendati Teie asutuses võõrkeelseid (rahvusvahelise mastaabiga) kursuseid või loenguid?

- jah
- ei

49. Kas õpirände tulemusel algatas Teie asutus uusi rahvusvahelisi projekte või otsustas osaleda koostööpartnerina mõnes rahvusvahelises projektis?

- jah
- ei

50. Kas üldiselt võib öelda, et õpirände tulemusel ...

- on Teie asutuses ellu viidud lühiajalised (kuni 6 kuud kestvad) rahvusvahelist koostööd puudutavad tegevused (kuid pikemad rahvusvahelise koostöö plaanid puuduvad)
- on Teie asutuses rahvusvaheline koostöö muutunud regulaarseks
- õpirändes osalemisel ei olnud mõju asutuse rahvusvahelisele koostööle

51. Lõpetuseks, märkige palun vabas vormis oma kommentaarid, tähelepanekud ja ettepanekud edaspidiseks (mis ei leidnud küsimustes kajastust).

saada

Lisa 2. Tabelid (õpirände mõju osaleja isiklikule arengule ja töölasele tegevusele)

Tabel 1. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (koond)

Kõik programmid	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	51	41	7	1	100	N=525
Uute õppemeetodite omandamine	33	50	12	5	100	N=525
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	37	44	16	3	100	N=525
Võõrkeelte oskus	51	39	8	2	100	N=525
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	7	30	39	24	100	N=524
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	16	45	25	14	100	N=525
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	52	39	8	1	100	N=525
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	60	33	5	2	100	N=525
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	52	40	7	1	100	N=525
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	66	31	3	0	100	N=525
Loovus	34	51	13	2	100	N=525
Muu	79	19	1	1	100	N=394

Tabel 2. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (Comenius)

Comenius	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	47	44	9	0	100	N=158
Uute õppemeetodite omandamine	48	46	6	0	100	N=158
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	46	39	14	1	100	N=158
Võõrkeelte oskus	59	34	7	0	100	N=158
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	10	32	41	17	100	N=158
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	15	41	28	16	100	N=158
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	56	36	8	0	100	N=158
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	84	14	2	0	100	N=158
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	50	43	6	1	100	N=158
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	76	22	2	0	100	N=158
Loovus	50	45	5	0	100	N=158
Muu	82	18	0	0	100	N=134

Tabel 3. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (Erasmus)

Erasmus	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	52	40	7	1	100	N=140
Uute õppemeetodite omandamine	15	52	19	14	100	N=140
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	28	39	25	8	100	N=140
Võõrkeelte oskus	34	46	14	6	100	N=140
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	6	24	32	38	100	N=140
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	11	41	28	20	100	N=140
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	46	43	8	3	100	N=140
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	41	46	7	6	100	N=140
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	39	49	11	1	100	N=140
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	51	42	6	1	100	N=140
Loovus	23	56	16	5	100	N=140
Muu	84	16	0	0	100	N=89

Tabel 4. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (Grundtvig)

Grundtvig	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	64	32	4	0	100	N=47
Uute õppemeetodite omandamine	53	41	4	2	100	N=47
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	47	40	9	4	100	N=47
Võõrkeelte oskus	40	43	11	6	100	N=47
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	11	30	40	19	100	N=47
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	21	43	21	15	100	N=47
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	55	36	7	2	100	N=47
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	68	26	2	4	100	N=47
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	53	34	9	4	100	N=47
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	66	30	2	2	100	N=47
Loovus	47	40	11	2	100	N=47
Muu	77	23	0	0	100	N=40

Tabel 5. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (haridusjuhtide õppelähetused)

Haridusjuhtide õppelähetus	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	57	36	6	1	100	N=81
Uute õppemeetodite omandamine	21	49	21	9	100	N=81
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	29	59	12	0	100	N=81
Võõrkeelte oskus	56	41	1	2	100	N=81
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	7	26	40	27	100	N=81
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	22	53	20	5	100	N=81
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	58	38	4	0	100	N=81
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	48	45	5	2	100	N=81
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	68	32	0	0	100	N=81
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	73	26	1	0	100	N=81
Loovus	17	61	21	1	100	N=81
Muu	80	20	0	0	100	N=54

Tabel 6. Osaleja isiklik areng ja oskused – vastajate hinnang õpirände mõjule (Leonardo)

Leonardo	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Kontaktide sõlmimine kolleegidega teistest riikidest	46	44	7	3	100	N=99
Uute õppemeetodite omandamine	35	56	8	1	100	N=99
Teadmiste omandamine uutest õppevaldkondadest	37	49	13	1	100	N=99
Võõrkeelte oskus	61	33	6	0	100	N=99
IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) oskus ja kasutamine	4	38	42	16	100	N=98
Juhtimisoskus (sh lisas uusi vaatenurki juhtimisele/laiendas arusaama juhtimisest)	15	53	24	8	100	N=99
Mitmekultuurilises keskkonnas töötamise oskus	46	40	13	1	100	N=99
Õpetamise/koolitamise motivatsioon	55	40	5	0	100	N=99
Teadmised ja arusaamine haridussüsteemi(de)st	63	29	8	0	100	N=99
Arusaamine teistest kultuuridest ja avatus teistele kultuuridele	65	31	4	0	100	N=99
Loovus	31	54	15	0	100	N=99
Muu	71	23	3	3	100	N=77

Tabel 7. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (koond)

Kõik programmid	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Töölase motivatsiooni tõus	45	48	6	1	100	N=525
Uusi ametialaseid kontakte kasutamine	24	52	19	5	100	N=525
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	25	52	17	6	100	N=525
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	28	45	19	8	100	N=524
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	22	42	22	14	100	N=525
Muu	72	25	1	2	100	N=182

Tabel 8. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (Comenius)

Comenius	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Töölase motivatsiooni tõus	59	38	3	0	100	N=158
Uute ametialaste kontaktide kasutamine	22	54	22	2	100	N=158
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	39	54	6	1	100	N=158
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	29	50	18	3	100	N=158
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	33	39	18	10	100	N=158
Muu	79	21	0	0	100	N=68

Tabel 9. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (Erasmus)

Erasmus	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Töölase motivatsiooni tõus	36	52	10	2	100	N=140
Uute ametialaste kontaktide kasutamine	28	53	13	6	100	N=140
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	11	45	31	13	100	N=140
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	28	45	18	9	100	N=140
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	14	38	29	19	100	N=140
Muu	58	38	2	2	100	N=40

Tabel 10. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (Grundtvig)

Grundtvig	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Töölase motivatsiooni tõus	53	41	6	0	100	N=47
Uute ametialaste kontaktide kasutamine	24	55	17	4	100	N=47
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	41	51	2	6	100	N=47
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	30	41	23	6	100	N=47
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	17	41	21	21	100	N=47
Muu	86	14	0	0	100	N=14

Tabel 11. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (haridusjuhtide õppelähetused)

Haridusjuhtide õppelähetus	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Töölase motivatsiooni tõus	37	58	3	2	100	N=81
Uute ametialaste kontaktide kasutamine	22	48	25	5	100	N=81
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	14	59	20	7	100	N=81
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	30	46	17	7	100	N=81
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	21	49	22	8	100	N=81
Muu	61	33	0	6	100	N=18

Tabel 12. Osaleja tööalane tegevus – vastajate hinnang õpirände mõjule (Leonardo)

Leonardo	Jah, olulisel määral %	Jah, teatud määral %	Vaid vähesel määral %	Ei, üldse mitte %	Kokku %	Vastanute arv
Töölase motivatsiooni tõus	40	53	6	1	100	N=99
Uusi ametialaseid kontakte kasutamine	21	48	20	11	100	N=99
Uute õppemeetodite kasutamise suurendamine (sh sihtrühma juhtimis- ja kaasamisoskused)	24	53	20	3	100	N=99
Rahvusvahelise koostöö ja nn "Euroopa mõõtme" (partnerlus ja koostöö) osa laiendamine	24	38	23	15	100	N=98
Võõrkeelte praktilise kasutamise suurendamine	21	47	20	12	100	N=99
Muu	71	21	2	5	100	N=42